

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Kranjc

**PISANJE O PORNOGRAFIJI ALI PORNOGRAFIJA?
(Osebni stil pisanja Maxa Modica)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Kranjc

Mentorica: izr. prof. dr. Monika Kalin Golob

PISANJE O PORNOGRAFIJI ALI PORNOGRAFIJA?

(Osebni stil pisanja Maxa Modica)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Na tem mestu se iskreno zahvaljujem mentorici
dr. Moniki Kalin Golob za strokovno pomoč
pri pisanju diplomskega dela, osebju Knjižnice
Cirila Kosmača Tolmin za pomoč pri iskanju gradiva
in vsem, ki so mi med študijem stali ob strani.

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a ŠPELA KRANJC, z vpisno številko 21016692,
rojen/-a 6.12.1981 v kraju ŠEMPETER PRI GORICI, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
PISANJE O PORNOGRAFIJI ALI PORNOGRAFIJA?
(OSEBNI STIL PISANJA MAXA MODICA)

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 4.7. 2006

Podpis avtorja/-ice: Špela Kranjc

KAZALO

1. UVOD	2
2. OPREDELITEV POJMA PORNOGRAFIJA IN NJENO MESTO V DRUŽBI	3
3. ZAČETKI MAXA MODICA PRI TEDNIKU MLADINA	6
4. JEZIKOVNO-STILNA ANALIZA MODIČEVIH BESEDIL	7
4.1 PUBLICISTIČNA FUNKCIJSKA ZVRST	
IN PUBLICISTIČNI JEZIKOVNI STIL	8
4.2 NEVTRALNOST IN STILNA ZAZNAMOVANOST	
JEZIKOVNIH SREDSTEV	10
4.2.1 Čustveno zaznamovane ali ekspresivne	
besede in besedne zveze	12
4.2.2 Zvrstno zaznamovane besede in besedne zveze	15
4.2.3 Časovno zaznamovane besede in besedne zveze	18
4.3 PREVZETE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE	21
4.3.1 Tujke in sposojenke	22
4.3.2 Anglizmi	24
4.3.3 Citatne besede in besedne zveze	25
4.4 FRAZEMI	27
4.5 TROPI	28
4.6 FIGURE	33
4.7 NASLOVJE IN NASLOVI	39
4.7.1 Naslovi	39
4.7.2 Naslovje	42
4.8 NEKATERE NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE V	
ANALIZIRANIH PRISPEVKIH	45
4.9 PRIKAZ STILA NA KONKRETNEM PRIMERU	48
5. ZGRADBA MODIČEVIH BESEDIL	51
6. ŽANRSKA UVRSTITEV MODIČEVIH BESEDIL	54
7. ZAKLJUČEK	57
SEZNAM GRAFOV	60
LITERATURA IN VIRI	61

PRILOGA A: Modic, Max (2001): »Prihaja ... prihaja mi«. Mladina, 41, str. 52–53.

PRILOGA B: OSEBNI RAZGOVOR: Max Modic (18. 5. 2005)

1. UVOD

Proizvajanje resnice o seksu se je pomnožilo, okrepilo in celo ustvarilo svoje bistvene užitke. Nismo si bili sposobni izmisliti novih užitkov. Iznašli smo vsaj nek drug užitek: užitek v resnici o užitku, užitek v tem, da jo poznamo, razstavimo, odkrivamo, da smo očarani, ko jo vidimo, užitek, da jo povemo, da z njo osvojimo in ujamemo druge, da jo na skrivaj zaupamo, da jo z zvijačo preženemo na plano; užitek, ki je specifičen za govor resnice o užitku. (Foucault, 1998: 76)

Pornografija se zaradi vse bolj liberalne družbe, v kateri je komercializacija spolnosti dosegla svoj vrhunec, vedno bolj detabuizira in (de)regulira. Oglaševalci nam na primer skušajo številne proizvode in storitve prodati z uporabo pretiranega namigovanja na spolnost v svojih oglasih oz. to vključijo, da bi v poplavi oglasov sploh pritegnili našo pozornost. Kljub temu pa ostaja spolnost eno od področij, reguliranih v vseh medijih. V Sloveniji za poznavalca pornografije velja publicist Max Modic, ki svoje prispevke o tej temi že več kot deset let objavlja v tedniku Mladina, sicer pa se o njej v slovenskem (neerotičnem) tisku skoraj ne piše.

V diplomskem delu bom skušala ugotoviti, kakšen stil uporablja Modic pri pisanju omenjenih prispevkov v Mladini. Z analitično-sintetično jezikovnostilno analizo besedil bom poskušala odgovoriti na vprašanje, kakšen je avtorski stil Maxa Modica. Pri tem me bo vodilo ključno delovno vprašanje, koliko na izbor jezikovnih sredstev vpliva vsebina, torej ubesedovanje pornografske tematike. Opazovala bom razvoj avtorjevega pisanja od njegovih začetkov pri Mladini do danes. V analizo bom zajela 87 besedil o pornografiji, ki jih je Modic v Mladini objavil od začetka leta 1994 do konca leta 2003, torej v desetletju ustvarjanja. Slikovno gradivo, ki velikokrat spremlja besedilo, bom zaradi preobsežnosti, in ker ne vpliva na besedilo, izključila iz analize. Zanima me namreč samo avtorjev stil pisanja, slikovno gradivo pa navadno služi le za popestritev besedila in morda pritegne kakšnega bralca več. Poleg tega po Modičevih zagotovilih sam naredi le ožji izbor, končno odločitev pa sprejme Mladinin urednik za fotografijo.

Razčlenbo bom izpeljala ob predpostavki, da je Mladina eden od tistih tiskanih medijev v Sloveniji, ki novinarje in publiciste pri pisanju in s tem razvijanju osebnega stila zelo malo (če sploh) omejujejo. Drugo delovno vprašanje, ki si ga postavljam, je, ali se je z zamenjavo urednikov pri Mladini spreminjala tudi uredniška politika oz. z njo Modičevo besedišče ter obseg in število njegovih prispevkov.

V jedru diplomskega dela bom analizirala Modičev izbor jezikovnih sredstev. S tretjim delovnim vprašanjem se sprašujem, ali bodo zaradi tematike – eksplicitnega prikazovanja spolnosti – med stilemi prevladovali ekspresivni izrazi, kot so vulgarizmi, neologizmi, preneseni pomeni, poosebitve in številni ukrasni pridevki. Seveda me zanima, ali se bodo pojavljali tudi drugi stilemi, ki jih bo analiza razpoznala kot stilotvorna sredstva. V četrtem poglavju bom najprej opredelila publicistiko in publicistični stil, nato pa natančno opazovala Modičevo izražanje v prispevkih. Obravnavala bom čustveno, zvrstno in časovno zaznamovane besede in besedne zveze, prevzete besede in besedne zveze (tujke, sposojenke in citatne), frazeme, trope in figure. Nadaljevala bom z analizo naslovja in naslovov, izpostavila nekatere najpogostejše jezikovnokulturne napake v analiziranih besedilih (ki sicer niso pomembne za stilno analizo, a se jim pri jezikovni analizi ni mogoče izogniti) in prikazala Modičev osebni stil na konkretnem prispevku.

V petem poglavju bom opazovala zgradbo Modičevih besedil, pri čemer bom največ pozornosti posvetila uvodom in zaključkom oz. sklepom. Glede na analizirana besedila (besedišče, stavki in povedi) bom v šestem poglavju skušala ugotoviti, značilnosti katerih žanrov vsebujejo Modičevi prispevki o pornografiji. S četrtem delovnim vprašanjem bom skušala ugotoviti, ali na avtorja vplivajo žanrske omejitve ali se ta posveča zgolj vsebini napisanega in se zato v njegovih prispevkih prepletajo značilnosti več žanrov. V zaključku dela bom na kratko povzela svoje glavne ugotovitve in navedla značilnosti Modičevega stila, po katerih lahko prepoznamo njegovo pisanje.

2. OPREDELITEV POJMA PORNOGRAFIJA IN NJENO MESTO V DRUŽBI

Še pred začetkom branja in analize Modičevih prispevkov o pornografiji želim poiskati sprejemljivo in za diplomsko delo primerno definicijo tega pojma, ki se bo kar najbolj ujemala z Modičevim pojmovanjem pornografije. Kot sam pravi (2005; gl. Priloga B), pornografijo razume »izključno kot žanr, zvrst zabavne industrije za odrasle«.

Vprašanje definicije je vedno odvisno od javne diskusije, akademskih raziskav, legalnih odločitev in oblikovanja politik o pornografiji. Upoštevati pa moramo, da so razglasitve vladnih uradnikov o tem, kaj je pornografsko ali obsceno, izjemno subjektivne. Obstaja torej

več splošno razširjenih stališč, ki se med seboj lahko zelo razlikujejo. Že kar klišejski primer, ki ga v zvezi z opredelitvijo pornografije navajajo številni avtorji, je izjava ameriškega vrhovnega sodnika Potterja Stewarta, da pornografije ne more definirati, vendar jo prepozna, ko jo vidi (Linz in Malamuth, 1993: 1). Tudi ameriško Vrhovno sodišče je leta 1973 s sklepom razsodilo, da je nemogoče določiti univerzalno definicije obscenosti, kajti v sodobni družbi je definicija obscenosti prepuščena vsakemu članu te družbe posebej (Modic, 3. 3. 2003).

Težave pri opredeljevanju pornografije povzročajo prvine, ki sestavljajo pornografske vsebine in oblike, ker so zmuzljive in spremenljive. Tako imajo številni kulturni izdelki, ki so jih nedolgo tega označili kot "pornografske", danes status ugledne umetnine. Različna dojemanja dokazujejo, da so pornografske reprezentacije mnogopomenske in da torej ni enega samega ali celo edinega pravilnega branja teh materialov, saj je vsaka interpretacija odvisna od posameznika in družbenih okoliščin (Kanduč, 1998: 73, 78).

S pornografskim gradivom so nekatere vrste nedovoljene oziroma po Foucaultu (1998) nefunkcionalne spolnosti (homoseksualni, biseksualni odnos, oralni seks, različne oblike fetišizma idr.) končno postale ne samo kulturno sprejete, ampak imajo tudi podporo pri postmoderni kapitalistični oblasti, saj prinašajo neslutene dobičke. Nedovoljene vrste spolnosti so najprej pridobile konsenz v določeni kulturi, ki je seveda vplivala na medijske reprezentacije tovrstnih spolnih dejavnosti, kajti spolne prakse so kulturno skonstruirane, mediji pa skozi reprezentacije takšne kulturne konstrukte reproducirajo, sovplivajo na njihovo nadaljnje spreminjanje in jih obenem tudi razširjajo.

Pornografija je v postmoderni postala popkulturna industrija, ki prek medijskih reprezentacij reproducira kulturno dovoljene in izobčene spolne prakse. S komercializacijo seksa je celo prerasla v institucijo, ki ima svojo zgodovino, akterje, zvrsti, zakonitosti in ki jo regulira zanjo veljavna zakonodaja. Od 19. stoletja dalje postaja pornografija vedno bolj poblagovljena, skomercializirana in predvsem zaradi napredka v tehnologiji dosegljiva vse večjemu številu ljudi. V postmoderni je postala blago, katerega izdelavo uravnavajo tržni mehanizmi, saj pornografsko industrijo tako kot ostale vodi ekonomski interes (Foucault, 1998). Univerzitetno izobražena francoska pornozvezda z umetniškim imenom Ovidie¹ (2005: 121) je v svojem prvencu razložila pojem pornošik. Gre za eno zadnjih medijskih pogruntavščin na

¹ Diplomirala je iz filozofije.

temo spolnosti. Izraz, ki so se ga spomnili novinarji, po njenem ne pomeni težnje in ne gibanja, temveč povzema vse, kar razumemo pod pojmom pornografskega, v veliko bolj spoštljivih sferah od pornoindustrije – v tisku, propagandi, oglaševanju, modi, trendovski umetnosti itd. Stopnje eksplicitnosti so različne, lahko izziva ali celo šokira, je pol namigovanja na spolnost ali čisto navaden akt.

Pornografsko institucijo in odnose v njej določa in omejuje zakonodaja, kjer težave povzroča nejasnost definicije pornografije. Vsi poskusi opredelitve pornografije so se končali tako, da so ta nedoločeni pravni pojem nadomestili z drugim nedoločenim pravnim pojmom (Bele v Kanduč, 1998: 72). V Sloveniji to področje regulirata predvsem Zakon o medijih in Kazenski zakonik, ki sta pri zakonski obravnavi pornografije neusklajena, vendar to za moje delo nima bistvenega pomena. Pri različnih avtorjih, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, torej naletimo na dejstvo, da je ta pojem težko objektivno opredeliti, saj pornografske reprezentacije niso enoznačne, ampak je vsaka interpretacija odvisna od posameznika in družbenih okoliščin. Tako lahko določeno seksualno eksplicitno gradivo nekdo zaznava kot obsceno, nekdo drug kot pornografsko, spet tretji pa kot erotično. Modic se glede tega v enem od svojih prispevkov (5. 5. 2003) strinja z ameriško avtorico Pat Califa, ki v svoji knjigi *Sapfin dotik* pravi, da »izraza erotika in pornografija nista različna, pač pa izražata moralne sodbe, ki niso univerzalne«.

Za namen diplomskega dela sem skušala poiskati kar najbolj primerno in uporabno definicijo pornografije, izmed številnih možnosti pa sem se nazadnje odločila za kombinacijo definicij, ki sem ju našla na spletu: Pornografija je eksplicitno slikanje/opisovanje ali razkazovanje spolne dejavnosti v literaturi, filmu ali fotografiji, katerega namen je zbujanje erotičnih, ne pa estetskih čustev (www.mediaawareness.ca/english/resources/educational/overheads/ethics/definitionpornography.cfm, 8. 10. 2005). Z drugimi besedami je torej namen pornografskega gradiva zbujanje spolne vzburjenosti. Računalniški slovar to gradivo oziroma njegovo vsebino nekoliko natančneje opredeljuje. Nanaša se sicer na slike, ki jih v svojem delu ne bom posebej obravnavala, vseeno pa lahko opredelitev prenesemo tudi na pisano besedo, ki jo bralec v svoji glavi pravzaprav pretvori v sliko, saj gre tudi pri tej za isto vsebino. Bolj kot je besedilo slikovito in natančno, lažje si je ustvariti njegovo podobo. »Pornografija pomeni mirujoče ali gibljive slike, na katerih so navadno različno gole ženske, ki pozirajo ali pa nastopajo v erotičnih dejanjih z moškimi, drugimi ženskami, živalmi, napravami ali drugimi rekviziti« (www.hyperdictionary.com/dictionary/pornography, 8. 10. 2005).

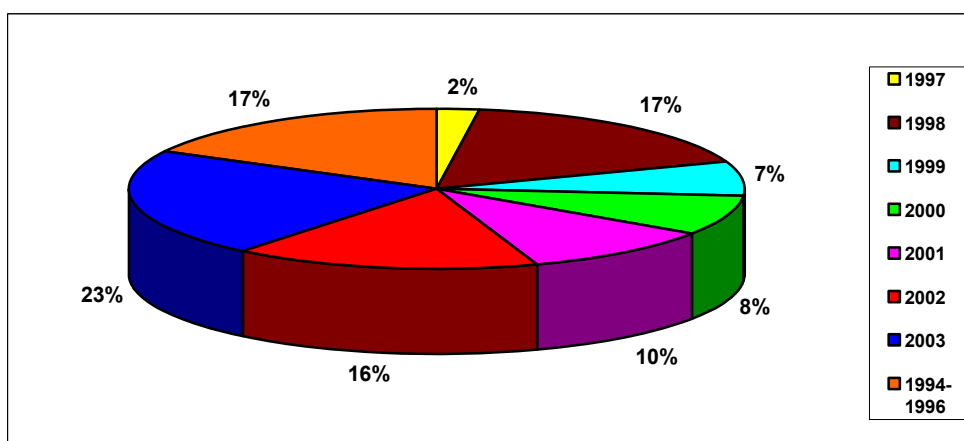
3. ZAČETKI MAXA MODICA PRI TEDNIKU MLADINA

»Mladina je tematsko raznovrstna revija, ki pa se vsebinsko osredotoča na aktualne dogodke ter njihovo (pogosto tudi provokativno) interpretacijo in komentar« (Logar, 2004: 181). Max Modic se je pri tem tedniku redno zaposlil leta 1993 (2005; gl. Priloga B), njegovi prispevki pa se začnejo v njem redno pojavljati na začetku leta 1994. Takrat je bil glavni urednik Mladine Robert Botteri. Sprva gre predvsem za krajše recenzije zgoščenk in vesti iz sveta filma, saj v tem času Modic piše tudi pri Delu. V nadaljevanju je njegovih prispevkov čedalje več in tudi vedno daljši so. V rubriki *Z laserjem* poleg drugih avtorjev ocenjuje zgoščene, njegova besedila se pojavljajo tudi v neke vrste Mladinini prilogi *Filmski mesečnik*, objavljenih je nekaj njegovih intervjujev, predvsem pa se večina Modičevih prispevkov pojavlja v rubriki *Cooltivor* in znotraj nje v krajših "podrubrikah" *Kiosk*, *Bukve*, *Sex* in *Stripodrom*. Še posebej (tuji) stripi so področje, na katerem je Modic strokovnjak, zato z njihovimi recenzijami tedensko seznanja bralce. Ob tem se občasno dotakne tudi svojih kasnejših tem, erotike in pornografije. V 36. številki iz leta 1994 naletimo na devet strani, kjer se Modic razpiše o pornografski industriji, v eni od zadnjih števil letnika pa se pojavi tristranska rubrika *Sex*, ki jo poleg Modica piše tudi Miha Zadnikar. Ker Modic še vedno objavlja recenzije zgoščenk in stripov, portrete in intervjuje, poleg tega pa piše tudi o drugih družbenih pojavih, kot so prostitucija, body piercing in komercializacija televizije, so njegovi prispevki o pornografiji, v katerih se stil pisanja razlikuje od prej omenjenih besedil, še občasni. V enem letu sem jih namreč našla manj kot pet.²

V začetku leta 1997 funkcijo glavnega urednika Mladine prevzame Jani Sever, prispevki o pornografiji in spolnosti sploh pa naslednje leto postanejo tednikova stalnica in se povprečno pojavljajo vsak četrti teden – z izjemo leta 2003, ko smo jih lahko brali vsakih štirinajst dni (glej graf 1.1). Vseeno menim, da pogostejše obravnavanje omenjenih tem v prispevkih ni posledica zamenjave glavnega urednika, ampak Modičeve odločitve, da bo pisanje za Mladino njegove prioriteta. Uredniška politika prav tako ni vplivala na publicistov izbor jezikovnih sredstev in razvoj njegovega avtorskega stila, kar je v intervjuju (2005; gl. Priloga B) potrdil tudi Modic sam.

² V diplomskem delu se osredotočam na stil pisanja v prispevkih o pornografiji, zato sem predhodna besedila o drugih področjih analizirala le toliko, da sem avtorjev stil v njih lahko primerjala s kasnejšim.

Graf 3.1: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na letnico objave

Dolžina Modičevih besedil je v povprečju nekje okoli dveh strani, skupaj s slikovnim gradivom (risbe, slike in fotografije), ki ga diplomsko delo iz v uvodu navedenih razlogov ne obravnava. Vsebina obravnavanih prispevkov o pornografiji in spolnosti nasploh se nanaša na dogodke, ljudi, pravilna in zmotna prepričanja, fenomene ter pornografsko industrijo kot eno od vej zabavne, njeno zgodovino, akterje, zvrsti, zakonitosti in zanjo veljavno zakonodajo.

4. JEZIKOVNO-STILNA ANALIZA MODIČEVIH BESEDIL

Skupaj z ostalimi besedili v Mladini sodijo Modičevi prispevki v zadnjih letih med vplivajnsko najmočnejša besedila. Kot piše Verovnikova (2002: 71–72), gre za tista besedila, ki »potencialno najbolj vplivajo na nadaljno rabo jezika oz. na (pre)oblikovanje norme,« saj Mladino po rezultatih Medianine multimedijske raziskave *Branost, gledanost, poslušnost* bere veliko višje ali visoko izobraženih med (povprečno) 20. in 50. letom, ki so predvidoma sami tvorci besedil, (lahko) namenjenih tudi širši javnosti. Zbrane prispevke prištevam k publicistiki, saj odražajo avtorjeva osebna stališča in poglede. Avtor išče stik z naslovnikom in pri njem želi izzvati določeno reakcijo, vplivati na njegovo mnenje, stališča in občutke (Korošec, 1998: 12). Trditev bom z navedenimi značilnostmi publicističnega stila natančneje dokazala v naslednji točki.

Ker publicistični stil v nekaterih besedilnih zvrsteh dopušča veliko avtorjeve svobode in kreativnosti, pričakujem v analiziranih prispevkih različne aktualizme. Po Korošču (1998: 15) pomeni aktualizacija v poročevalstvu in publicistiki nasploh novo, svežo, posebno in nenavadno (enkratno) uporabo jezikovnih sredstev za doseg posebnega učinka. Gre

predvsem za odmik od neposredne označbe predmeta govora, tako da z njo tvorec dejansko posega v spoznano in na novo poimenovano resničnost, s tem pa je aktualizem sredstvo za tvorčevo iskanje poti k naslovniku in navezovanje stika z njegovim izkustvenim svetom, da bi sprožil naslovnikovo razumsko in čustveno dejavnost (Korošec, 1998: 17). Zato je za aktualizacijo značilna navzočnost avtorja in vključenost naslovnika.

4.1 PUBLICISTIČNA FUNKCIJSKA ZVRST IN JEZIKOVNI STIL

Po Toporišiču (1992: 381) imamo v slovenskem jeziku pet zvrstnih snopov. Gre za zvrsti določene vrste, in sicer socialne, funkcijske³, prenosniške, mernostne in časovne. Za diplomsko delo je pomembna publicistična funkcijska zvrst, ki je svoje mesto v funkcijski razčlenjenosti knjižnega jezika dokončno dobila šele v 60. letih prejšnjega stoletja. Kot "časopisni jezik" jo je ob "znanstvenem" in "umetnostnem" sicer leta 1933 razpoznal že Breznik, ki jo je na eni strani označil kot najvplivnejšo, na drugi pa kot najnižjo po vrednosti. Ta hierarhizacija se je ohranila do 60. let, »ko je s sodobnimi raziskavami knjižnega jezika in teorijo zvrstnosti v jezikoslovju prevladala teza o enakovrednem soobstoju funkcijskih zvrsti«. Po definiciji ta zvrst zajema javna besedila, namenjena javnosti (*publice*), torej besedila množičnih občil (dnevniki, tedniki, mesečniki, radio, televizija, plakat idr.), kar pomeni veliko različnih besedil, od vesti, člankov, komentarjev, do reportaž, feljtonov in recenzij, oglasov in kritik (Kalin Golob, 2003a: 40, 43). »Na eni strani so to besedila, ki imajo značilnosti znanstvenih oz. poljudnoznanstvenih podzvrsti (objektivnost, nezaznamovanost jezikovnih sredstev), na drugi segajo v umetnostno zvrst (čustvena zaznamovanost, raba tropov in figur), zato jezik publicističnih besedil ni enoten, včasih se približuje strokovnosti, včasih umetnosti, pa tudi praktični sporazumevalnosti.« (Toporišič, 1992: 238) »Iz strokovnega jezika ima predvsem strokovno izrazje, iz znanstvenega argumentacijo, iz leposlovnega pa bogato besedišče (s prvotnim in zamenjanim pomenom) ter besedne in stavčne figure.« (Remic - Jager, 1976: 31)

Področje publicistike je široko in raznoliko, jezikovni pojavi so neenotni in zvrst stilno raznovrstna, temeljne značilnosti publicistike pa so naslednje: aktualnost, publiciteta in

³ Glede na funkcijsko zvrstnost se jezik po Toporišiču deli na umetnostni (lirika, epika in dramatika) in neumetnostni (strokovni (praktični strokovni, poljudnoznanstveni in znanstveni), praktičnosporazumevalni in publicistični), vendar delitev ni enotna. Drugi avtorji nekatere zvrsti dodajajo oz. osamosvajajo (npr. poslovni in uradovni jezik) ali pa uporabljajo druge termine (konverzacijski namesto praktičnosporazumevalni jezik).

prepričevalnost, ki svojo pot najdejo prek poročil, informacij, posredovanja stvarnih védenj ali vplivanjskega govora (Kalin Golob, 2003a: 40, 44).

Iz besedil publicistične funkcijske zvrsti lahko razberemo značilnosti publicističnega jezikovnega stila, ki so skupne različnim avtorjem. Vsak publicist ima namreč svoj osebni stil, ki je rezultat jezika, značilnega za določenega pisca – vrste besed in stavkov, ki jih najraje uporablja, načina urejanja besed v vzorce slovničnih struktur, okrasja ali literarnih trikov, ki jih avtor uporablja oz. se jim izogiba (Graham, 1993: 14). Ker bi bila natančna definicija pojma stil⁴ preobložena in zato neuporabna, Korošec (1998: 8–9) sprejema naslednji dve enostavnejši opredelitvi: Po Hausenblasu je stil »eno od načel zgradbe besedila,« SSKJ pa navaja, da gre za »tipični izbor jezikovnih prvin v besedilu«. Napačna je širitev sinonimnosti poimenovanja med zvrstjo, jezikom in stilom. Jezik moramo razumeti kot sistem izraznih sredstev, stil pa kot način uporabe teh sredstev. Po Trdinovi (1973: 11) so najpomembnejše lastnosti dobrega jezikovnega stila slovnična pravilnost, besedna čistost in uglajenost, natančnost, jasnost in lahkotnost izražanja, jedrnatost, naravnost in ustreznost. Korošec (1998: 8–9) trdi, da si ne moremo zamisliti popolno individualnega, avtorskega stila, saj je v eni od definicijskih postavk zahtevan skupni stilni kod pri tvorcu in naslovniku. Splošne stilne značilnosti namreč določata splošna stilna norma in osebni avtorski stil. Na drugi strani pa tudi, kot je v svojem eseu z naslovom *O stilu* med drugim zapisala Susan Sontag (v Milosavljevič, 2003: 47), »ni nevtralnega, popolnoma določljivega stila,« saj je Sartre v svoji kritiki Camusove novele *Tujec* pokazal, da je znameniti beli stil ("white style") sicer brezoseben, opisovalen, jasen in pust, vendar prav tako stil.

Iz zgoraj navedenih opredelitev lahko za publicistični stil zapišem, da je to način uporabe izraznih sredstev v besedilih publicistične funkcijske zvrsti. Jedlička (v Korošec, 1998: 14) za publicistični stilni tip pravi, da je zanj značilna izraba stilno nasprotnih sredstev: avtomatiziranih in aktualiziranih, pogovornih in knjižnih, strokovnih in umetnostnih, nevtralnih in čustvenih. Prav to nasprotje je pomembno za končni stilni učinek publicističnih sporočil. Koširjeva (1988: 21) piše, da se publicist obrača na javnost kot osebnost s svojim individualnim stališčem, ki se z javnim mnenjem sklada ali pa je z njim nalašč v nasprotju. Piše v prvi osebi in v zanj tipičnem stilu, po katerem lahko velikokrat prepoznamo avtorja, zavzeto, kritično in angažirano. Po njenih ugotovitvah publicist v javnih občilih nastopa kot posameznik (zato je njegovemu sporočilu velikokrat dodana še njegova fotografija, da se

⁴ »Beseda izvira iz latinščine (*stilus*); tam je prvotno pomenila priostreno železce ali leseno paličico, s kakršno so pisali stari Rimljani na povoščene tablice, pozneje pisavo samo in nazadnje način pisanja.« (Trdina, 1973: 7)

bralec lažje identificira z osebnostjo, ki se obrača nanj), s svoje individualne pozicije. Koširjeva (1988: 21) navaja tudi Zrimška, ki pravi, da publicista k delu »spodbuja zavest o potrebi osebnega angažiranja, potreba po javnem izpovedovanju lastnega odnosa do raznih družbenih pojavov in vprašanj«. V mojem primeru je družbeno vprašanje oziroma pojav, ki ga Max Modic analizira in se do njega opredeljuje, največkrat pornografija, včasih tudi prostitucija.

Za publicistični stil je po Toporišiču (1992: 238) značilen publicistični jezik⁵, ki pomeni »ustrezno, tj. publicistično funkcijskozvrstno zaznamovane prvine jezikovne zgradbe v publicističnih besedilih. To so predvsem ravnine jezikovnih prvin, ki pozornost naslovnika pritegujejo zlasti z nenavadnostjo prvin slušne ali vidne strani jezika, pregibnih in tvorbenih morfemov in morfemskih zvez, s posebnim besedjem in živogovorno skladnjo, oboje prav rado čustveno ali eksotično obarvano«. Nadalje navaja, da takšen jezik »nastopa v tipičnih besedilnih vrstah /.../, je pa vseh tipov, tj. stvari lahko podaja zaznavane v prostoru ali času, jih poljudneje razpostavlja, utemeljuje ali pa načrtuje (tj. poziva k njihovem udejanjanju)«. »Publicistično pisanje ima sploh zmeraj individualno noto: kaže, kako se na dogodke ali drugo pojavnost, ki je predmet publicistovega besedovanja, odziva kot človek, posameznik, kaj osebno o njih meni. Navadno se publicistični spis končuje z duhovito domisljico, ki predmet, o katerem je govor, na kratko ovrednoti ali ga nakaže v luči širšega problema, povezanega z obravnavanim pojavom.« (Toporišič, 2000: 31) V nadaljevanju bom besedila Maxa Modica analizirala tudi glede na navedene značilnosti publicističnega jezika.

4.2 NEVTRALNOST IN STILNA ZAZNAMOVANOST JEZIKOVNIH SREDSTEV

Besedila, v katerih uresničujemo posamezne besedne pomene, so zelo raznovrstna, zato ne moremo vedno z eno samo besedo izraziti vseh dodatnih lastnosti ubesedenega. Če osnovnih besednih pomenov ne spremljajo dodatni pomenski odtenki (npr. (ne)naklonjenost, ironičnost, prezir, ogorčenje, posmeh, čustvena prizadetost ipd.), pravimo, da so te besede stilno nezaznamovane (nevtralne). Po Toporišiču (1992: 143) so nevtralna jezikovna sredstva sredstva, ki zbujajo samo predstavo nosilca (referenta) in jih ne spremlja prizvok

⁵ Korošec (1998: 9) Toporišičeva poimenovanja kritizira, saj iz prve izdaje njegove slovnice sklepa, da avtorju zvezi publicistična funkcijska zvrst in publicistični jezik pomenita isto. V Enciklopediji slovenskega jezika nato Toporišič sinonimnost razširi še za poimenovanje stil, kar po Korošču »zastira nujno potrebno ostro ločevanje med jezikom kot sistemom izraznih sredstev in stilom kot načinom uporabe teh sredstev«.

čustvenosti, socialne in funkcijske raznovrstnosti, normativne posebnosti, časovnosti ali celo napačnosti. Na drugi strani pa so besede, s katerimi govorec ali pisec izraža svoj odnos do povedanega oziroma zapisanega, stilno zaznamovane (Dular et. al, 1983: 97). Ob predmetnem pomenu namreč dodatno izražajo še kakšno okoliščino – čustvenost, časovnost, zvrstnost (SP, 1994: 219). Takšne besede imenujemo stilemi, v Enciklopediji slovenskega jezika pa so definirani kot stilno zaznamovana, tj. od nevtralnega posebna sredstva jezika, s katere koli ravnine. Toporišič (1992: 311) poudarja, da so lahko tudi le besedilni, na primer rima, ironija, besedni red itd.

Vsaka jezikovna zvrst (socialna ali funkcijska) vsebuje poleg zanjo tipičnih besed in besednih zvez tudi take, ki so skupne vsem zvrstem slovenskega jezika. Same po sebi so stilno nezaznamovane (nevtralne) in z njimi so na primer razloženi pomeni slovarskih enot ali leksemov v SSKJ-ju (Dular et. al, 1983: 96). Ta za opredeljevanje besed, pomenov ali zvez uporablja kvalifikatorje. Definira jih kot »pojasnila, ki poučujejo, v katero slovnično kategorijo spada beseda, jo opredeljujejo časovno oziroma krajevno, govorijo o njeni stilni uvrstitvi, razširjenosti in vrednosti ter nakazujejo preneseno ali posebno rabo. S tem kažejo na normo knjižnega jezika ali opozarjajo na razmerje do nje« (SSKJ, 1994: XXV). Slovar pozna sedem vrst kvalifikatorjev, in sicer slovnične, pomenske, terminološke, stilno-plastne, ekspresivne, časovno-frekvenčne in posebne normativne. Beseda, pomen ali zveza ima lahko več kvalifikatorjev. Slovar nima kvalifikatorjev, ki bi označevali nevtralno rabo posameznih zvez v okviru geselskih besed, ki so sicer kvalificirane stilno-plastno ali časovno-frekvenčno, ponekod pa tudi ni bilo mogoče pokazati razmerja med kvalifikatorji, zato je kvalifikacija včasih nepopolna (*avba, častit, čil*) (SSKJ; 1994: XXVI). Med stilno-plastno zaznamovanimi besedami so zame najpomembnejši publicizmi, ki jih SSKJ⁶ (1994: XXVI) definira kot »beseda, pomen ali zveza, značilna za dnevni in revijski tisk ter za druge oblike javnega sporočanja,« pogovorni (iz vsakdanje govorice ljudi, ki ne govorijo v narečju) in nižje pogovorni izrazi (iz nižje plasti pogovornega jezika), saj pričakujem, da jih bom v Modičevih besedilih našla največ.

⁶ V številnih primerih gesel, ki jih SSKJ opredeljuje kot publicizme, gre pravzaprav za jezikovne napake. Še posebej pogosti so med njimi srbohrvatizmi, kot so npr. grupacija, slučaj, smatrati za, beležiti. Tudi Lenarčič v Popravopisu (2004: 171) opozarja, da rešitev ni v kvalifikatorju publ., ampak v sh. Po njegovem bi bila oznaka izvora koristna pri (novejših) sposojenkah iz vseh tujih jezikov. »Toda izposojenke iz angleščine in drugih neslovanskih jezikov so večinoma prepoznavne na prvi pogled, zato manjkanje etimološkega kvalifikatorja ni usodno, za izposojenke iz sorodne srbohrvaščine pa velja ravno nasprotno. Poleg tega so mnoge nepotrebne angleške, nemške ipd. izposojenke (in tujke) v SP'01 označene kot (nižje) pogovorne, žargonske in slengovske besede, srbohrvaške pa so praviloma prepoznane kot del publicističnega, včasih celo knjižnega besednega zaklada.«

Kriteriji za določanje te stilne vrednosti so različni. Nekatera jezikovna sredstva svojo stilno zaznamovanost prinašajo v sobesedilo (inherentna zaznamovanost), druga stilno zaznamovanost dobijo šele v besedilu ali pa jim jo da prenos iz ene v drugo funkcijsko zvrst (adherentna zaznamovanost). K stilno zaznamovanim jezikovnim sredstvom sodijo najrazličnejši stilemi: tropi – metafore, metonimije, sinekdohe, besedne igre, ekspresivnosti, ki nastanejo zaradi prenosa iz zvrsti v zvrst, ironizmi, neologizmi itn. Upoštevati pa moramo, da imajo nekateri stilemi v publicističnih besedilih drugačno vrednost kot v umetnostnih (Korošec, 1998: 13). Prav prenos iz funkcije v funkcijo je namreč pogosto kazalnik nenevtralnosti jezikovnih sredstev. Stilno zaznamovane besede so lahko obarvane čustveno (pravimo jim ekspresivne), zvrstno ali časovno.

4.2.1 Čustveno zaznamovane ali ekspresivne besede in besedne zveze

Ekspresivne besede v splošnem delimo na:

- prvotno ekspresivne – besede s čustveno obarvanim slovarskim pomenom;
- drugotno ekspresivne – besede s čustveno obarvanim sobesedilnim pomenom.

Prvotno ekspresivne besede so ekspresivne same po sebi, in sicer kot celota (npr. *kljuse*), ali pa so take zaradi enega svojih morfemov, tj. obrazil, pripon, npr. slabšalnega obrazila –uha: *staruha* (Dular in Korošec, 1998a: 5). Poleg osnovnega pomena torej te besede izražajo tudi čustveno razmerje pisca (govorca) do poimenovanega. Glede na vrsto razmerja jih delimo na ljubkovalne (izražajo naklonjenost), slabšalne (skupaj z zmerjavkami in s psovkami izražajo nenaklonjenost) in ironične, ki izražajo posmehljivo nenaklonjenost do poimenovanega (Dular et. al, 1983: 97). Ob tem moram opozoriti, da beseda sama po sebi ne more biti ironična, ampak takšna postane šele v kontekstu.

Drugotno ekspresivne besede so ekspresivne v enem od svojih pomenov, npr. *buča* kot neekspresivno poimenovanje za vrsto poljščine ali ekspresivno poimenovanje za *glavo* (Dular in Korošec, 1998a: 5). O takih besedah govorimo v primerih, kjer sicer stilno nezaznamovane besede dobijo dodatni slabšalni ali ironični pomen, če so v besedilu uporabljene namesto ustreznih nevtralnih izrazov. Kadar se nenaklonjenost do poimenovanega stopnjuje do jeze, sovraštva ali zaničevanja, govorimo o zmerjavkah in psovkah. Ironija izraža posmeh in nenaklonjenost, dodatne pomenske učinke (odtenke) pa dosežemo tudi skoraj z vsako metonimično ali metaforično rabo besed. Zamenjan ali prenesen pomen besed namreč v

večini primerov čustveno obarva sporočila, tak način izražanja pa je značilen predvsem za umetnostna besedila (Dular et al, 1983: 98). Ne le umetnostnim, tudi publicističnim besedilom lahko pripišemo iste značilnosti, saj je avtor v njih prisoten s svojimi stališči, poleg tega pa se njihov jezik, kot sem že zapisala, v nekaterih žanrih približuje tudi umetnosti.

Večina ekspresivnih besed, pomenov ali zvez je v SSKJ-ju (1994: XXVII) označena s splošnim kvalifikatorjem ekspr. Kadar pa lahko vrsto ekspresivnosti natančneje določimo, je uporabljen poseben ekspresivni kvalifikator. Te bom opredelila in v oklepaje navedla primere iz Modičevih besedil⁷.

ekspr. (ekspresivno)	Močno čustveno obarvana beseda, pomen ali zveza. Primeri: <i>špekulirati, joški, poženščen, nabrisati, kerlc, bedak, zgniti, amazonka, batina</i> (za moški spolni ud), <i>packarija, našpičiti /naskočiti babo, devizne prihranke znatno oplemenititi, luštkan, pokovci, briljirati</i> ⁸ , <i>tršati Američan, ovekovečiti, dandanes, kakopak, prdulja</i> (za avtomobil) ...
evfem. (evfemistično)	Beseda, pomen ali zveza, s katero se izognemo neprijetnemu, včasih tudi neprimernemu izrazu. Primeri: <i>z britvijo požgečkati</i> (v pomenu porezati) <i>po vagini</i> .
iron. (ironično)	Beseda, pomen ali zveza, ki izraža prikrit posmeh in ima pogosto nasproten pomen od izhodiščnega. Primere bom zapisala v podpoglavju o figurah pri točki posmeh/ironija.
ljubk. (ljubkovalno)	Beseda, pomen ali zveza, ki se rabi v nežnem, pristrčnem pogovoru. Primeri: <i>tiček, lulček, bingeljček, micena, kalamarček, filmček, zvežčiči, člančič, fukec, fafek</i> ...
nizko ⁹	Pomen besede ali zveze, ki grobo izraža občutek odpora, zoprnosti (gobec, crkniti). Primeri: <i>svinje, gobec</i> (za obraz, usta), <i>kokodakati</i> (za govoriti) ...
šalj. (šaljivo)	Šaljiva, šegava beseda, pomen ali zveza (bučman, čebula). Primeri: <i>nasmejano vzravnani možicelj</i> (za dildo), <i>dušebrižnik</i> ¹⁰ ...

⁷ Slovenski pravopis (1994: 136–142) ima namesto kvalifikatorjev oznake za zvrsti, stil in drugo. Med njimi se samo nekatere ujemajo s slovarskimi kvalifikatorji, oznake pa so razdeljene v osem skupin: socialnozvrstne, funkcijskozvrstne, splošne normativne, čustvenostne, časovne, pogostostne, posebne in razno. V diplomskem delu pravopisnih oznak ne bom podrobneje obdelovala.

⁸ Avtor v prispevku napačno zapisuje izraz »briljirati«, pravilno je »briljirati«.

⁹ Toporišič (1992, 146) kvalifikator razlaga kot »označni naziv za jezikovno sredstvo, zlasti za besedo, ki je družbeno/družabno nesprejemljiva za omikane ljudi, npr. kletev, psotka, žaljivka«.

slabš.	Zaničljiva, prezirljiva beseda, pomen ali zveza (čvekač, bevskati). Primer: <i>čvekati, packarija, baba, pečati se, primitivec, pogrošni teksti, zijala, klump, ženščine ...</i>
vulg. (vulgarno)	Nespodobna, prostaška beseda, pomen ali zveza (drek). O vulgarizmih bom zaradi njihove pogostosti natančneje govorila v nadaljevanju, kjer bom tudi izpisala primere.

Vulgarizmi nastopajo v poročevalskih besedilih novejšega časa; razlogi zanje so različni – skrivanje za nujnostjo točnega navajanja izrečenega, opozarjanje na odklonilno mnenje o vsebini, posnemanje vsakdanjih nejavnih govornih okoliščin (Korošec, 1998: 21). Toporišič v Enciklopediji slovenskega jezika (1992: 360) pridevnik vulgaren opredeljuje kot »tak, kakršnega kultura in civilizacija določene skupnosti ne priznavata kot primerne za družbeno/družabno sporočanje bodisi v javnosti bodisi v združbah /.../ To so npr. poimenovanja za spolnost, sekrecijo, izražanje afektov (npr. s kletvijo)«. Dr. Marina Lukšič - Hacin (v Dora, 23. 10. 2005) to potrjuje z razmišljanjem, da ob pomenskem pogledu na "izgnane, preganjane" besede vidimo, da se nanašajo na tabuizirana področja vsakdanjega življenja. »Govorijo o spolnosti, spolnih organih – moških in ženskih, spolni praksi in spolnih odnosih, o spolnosti pa se ne govori! To je prepovedano, grdo, saj je sama spolnost grda. Najraje se delamo, kot da je ni. In še huje je, če o njej govorijo otroci.« Poleg spolnosti kot tabuizirani področji govora, ki tudi proizvedeta veliko kletvic in psov, Lukšič - Hacinova izpostavlja še smrt in vero.

Prav pornografija, ki ji Modic v svojih prispevkih posveča največ pozornosti in prostora, je področje, ki avtorju kar samo ponuja uporabo vulgarnih besed in besednih zvez. Pri pisanju namreč v besedilo pogosto prenaša besede in besedne zveze prav s področja, o katerem piše. Kot pravi tudi Modic sam (2005: gl. Priloga B), si veliko izrazov sposodi »na terenu«, kjer najde tudi snov za pisanje. Nekateri izmed njih so v slovenskem jeziku že ustaljeni, druge lahko uvrstimo tudi med neologizme, saj jih pisec tvori sam. Njihova funkcija je skrbeti za vpadljivost in nenavadnost oz. zanimivost besedila, s čimer lahko k branju spodbudimo kakega bralca več. Učinek vulgarizma se gotovo ne more primerjati z učinkom, ki bi ga na istem mestu imela knjižna beseda oz. besedna zveza. Predvsem tiste, ki Modica ne poznajo, bi hiter prelet njegovih prispevkov, v katerih je veliko tovrstnih izrazov, prav gotovo pritegnil k branju. Gotovo bi se našli takšni, ki se nad njegovim izražanjem zgražajo, češ da to ni za

¹⁰ Po SSKJ-ju gre za šaljev izraz za dušnega pastirja oziroma duhovnika, medtem ko Lenarčič (2004: 165) pravi, da je ta sicer zelo domiselni izraz v resnici prejkone slabšalen in posmehljiv.

javno objavo. Na drugi strani pa je najverjetneje tudi precej bralcev – predvsem mlajših – ki se drzni rabi vulgarizmov nasmejijo. Eno ali drugo, vulgarizmi vplivajo na obe skupini, saj nikogar ne pustijo ravnodušnega.

S tretjim delovnim vprašanjem ugotavljam, da zaradi vsebine v obravnavanih prispevkih najdemo veliko ekspresivnih izrazov, po številu pa še posebej izstopajo vulgarizmi. Pričakovano jih avtor uporablja za poimenovanje spolnih organov, zadnjice in vseh dejavnosti, ki so z njimi povezane: *pizda, pička, scanje, srati, rit, poščijem se, fuk, fukači, fukariti, tiči*. Nekatere od teh vulgarizmov včasih uporabljamo tudi kot kletvice, pogosti pa so še *jebe se mu, jebeš, ko jih jebe, kurbarija, kupleraj*. Pri Modičevem pisanju je zelo opazno kopičenje številnih pridevnikov in prislovov, s katerimi avtor vrednoti in dodatno označuje največkrat vulgarne samostalnike. Z opaznimi prilastki in prislovi tudi ob že tako vpadljivih vulgarizmih ne skopari: *maratonski fuk, nedojebana, ritni fetišizem, esenca fuka samega, sproščujoč družabni fuk, spektakularni fuk, živalsko fukajočih teles ...*

4.2.2 Zvrstno zaznamovane besede in besedne zveze

Poleg besed v splošni rabi vsebuje slovensko besedišče tudi besede, katerih raba je bolj ali manj tipična za posamezne funkcijske oziroma socialne zvrsti jezika. Pri socialnih zvrsteh ločimo narečne, pogovorne, knjižne (zborne), žargonske in slengovske besede, pri funkcijskih zvrsteh pa strokovne, publicistične in umetnostne (poetične) besede. Kadar zvrstno obarvane besede rabimo v okviru njihove izvirne zvrsti, je njihova raba stilno nezaznamovana (Dular et. al, 1983: 98). Tako za nevtrarno plast Modičevega pisanja štejemo publicizme (na primer *lociran, čez lužo itd.*), kot stilno (zvrstno) obarvane pa štejemo primere pogovornih izrazov in slengizmov (socialna zvrstost). Z njimi se želi avtor približati bralcu, mu postati domač in ga tako pritegniti k branju. Izmed funkcijskih zvrsti bom navedla nekaj primerov strokovnih izrazov ali terminov, ki jih Modic na nekaterih mestih uporablja že preveč, nekateri so celo ozko strokovni, zato avtor povprečnemu bralcu s tem otežuje razumevanje napisanega. Za te termine je namreč značilno, da jih razumejo predvsem strokovnjaki in so zato omejene na nemoteno rabo v določenih strokah.

Primeri pogovornih besed in besednih zvez so v obravnavanih prispevkih še posebej pogosti: *(pre)švercati, šverc, štacune, bolšjak, pobasati, gnati v keho, dečva, nažicati, frčati mimo, v civilki, španovija, babe babaste, frisi, pornjaki, babnica, pornič, jajca (za moda), furija,*

zbaše, koštati, duplerica, mašina, katrca, bus, dedec, žavba, napumpati, šus v glavo, žegnan, itak, špricniti, štorija, rukniti v ječo, klamfa, punčara, špegati, piksna, ma, peder, nabrisati, kerlc, žurnalističnega značaja, idiot, za prmejduš, našpičiti, štimati, žlahta, rihtati, odfrčati, furati, štanga, španovija, žurka, šparati, fešta, žmoht/žmohten, štant, pripopan, rajcig, bukla, kapseljni, stoprocentno, šmajser, glaž, šimfati, odškljocane fotografije, izpod jurja, v šusu, jamrati, poba/pob, dečva, frčafela, slučajno, naštudiran, naštancati, fleten, forsirati, peder, poza, gastarbajter, fino, pecati, frizura, polkilski špeh, zašpehano delo, štrleti, špancirati, klicati se (za imenovati se), ravsati se, prešvicana pleša, dva deci, čikpavza, spokati kufre, tršica, mulo (za fant), vaga, rajda, cifra 1500, čvekati, štrapac, kasirati (za zaslužiti), blondinka, pecati, proporc, klump, šravfati, neznan model rejbenk (očal znamke Ray Ban) ...

O slengu Toporišič v Enciklopediji slovenskega jezika (1992: 278) pravi, da se v izražanju »kaže v večno novih poimenovanjih vsega erotičnega in seksualnega (npr. izrazi za deklet, ljubiti, spolne organe), za to, kar telo sprejema vase, za duševna stanja in značajske lastnosti ljudi, za čustvovanja, za družabno uveljavljanje, pri čemer je vse to rado hipertrofirano, objestno, včasih pa tudi litotizirano, pritišano. To, kar je "in", pa se zelo hitro menjava, saj je treba ves čas biti čim manj odvisen od svojega lastnega izročila«. Navedene značilnosti kažejo tudi slengizmi v Modičevih prispevkih.

Primeri slengizmov: *kul, cedejka, singlica, pridžogati* (priteči), *namejkapan, nabildan, rejvati, too much, frka, silikonska bejba, valjda, profi* (za profesionalca), *jeba* (za težavo), *horor* (za grozo), *frajla, škartirati tipa, sfalirati, fotka, šur, fit in šik, stari* (za Boba Dylana), *model* (za človeka), *kafič, porno* (za pornografijo), *fan* (za oboževalca), *keč* (za zanko), *kao, neki iks* (za neznan), *mara* (za policijsko marico) ...

Pogovorni izrazi in slengizmi so tisti, s katerimi se želi pisec približati bralcu in z njim vzpostaviti nekakšen prijateljski odnos, mu dati občutek, da z njim o tej temi zgolj prijateljsko kramlja. Njihovo pogosto rabo Modic (2005; gl. Priloga B) razlaga s tem, da navadno ne govorimo v knjižnem jeziku, zato ta v njegovih prispevkih o tej obrobni temi ne bi bil učinkovit, saj bi zvenel preveč umetno. Tvorca besedila namreč raba knjižnega jezika dvigne nad naslovnika, zato s to zvrstjo z njim ne more vzpostaviti enakovrednega odnosa, s čimer tudi težje vpliva na njegova mnenja, stališča in poglede. Po Modičevih besedah bi moral vsak pisec vnesti nekaj iz svojega okolja in bralcu približati izraze, ki jih sicer pozna samo določeno okolje. Sam tako veliko izrazov pobere kar »na terenu« – torej tam, kjer najde tudi

snov za pisanje. Mesto v njegovih besedilih tako pogosto najdejo (nižje) pogovorne besede in besedne zveze. Posebnega pravila, kdaj Modic namesto knjižnih uporabi pogovorne izraze, ne morem določiti, saj jih vnaša z različnih področij. Med njimi od besednih vrst prevladujejo glagoli in samostalniki, kar za jezik ni nič nenavadnega, saj sta to polnopomenski besedni vrsti (imata vlogo stavčnih členov).

V Modičevih besedilih je teh izrazov resda veliko, kot stilno nasprotje pa uporablja tudi veliko besed in besednih zvez, ki so v SSKJ-ju označene s stilno-plastnim kvalifikatorjem knjiž. Tako so označene besede, pomeni ali zveze, ki se rabijo zlasti v leposlovnem ali znanstvenem jeziku, v pogovornem pa zvenijo nenavadno. Taki primeri so: *odkriti revolt* (upor) *množic*, *apologet* (branilec, zagovornik), *novodobni kler* (duhovnik), *pogrom* (silovit napad), *so bili ozaljšani* (olepšani), *maskuliziran*, *kuloarji* (hodniki, stranski prostori), *transparenten* (jasen, razviden), *bajati* (pripovedovati) *o dostojanstvu*, *hotno*¹¹, *potemtakem*. Avtor z njimi poživlja besedilo, obenem pa poleg številnih neknjižnih prvin dobro odražajo značilnost Modičevega stila. Opazimo lahko, da med temi besedami in besednimi zvezami ni poimenovanj za pojme, neposredno povezane s pornografijo. Te namreč v besedilo namenoma vnaša s področja, o katerem piše.

S številnimi termini ali strokovnimi izrazi, ki jih uporablja pri svojem pisanju, publicist potrjuje svojo razgledanost na določenem področju, obenem pa si z njihovo rabo zagotavlja verodostojnost. Povprečni bralec sicer večine teh besed in besednih zvez ne razume, zato mora za popolno razumevanje napisanega pogosto uporabiti slovar tujk, v čemer pa Modic (2005; gl. Priloga B) ne vidi nič slabega. Kljub temu je med termini tudi nekaj izrazov, ki v slovarju tujk niso razložene. Publicist s termini večinoma poimenuje pojme, ki so tesno povezani s spolnostjo, natančneje za poimenovanje različnih spolnih praks, pojavov in delov telesa.

Primeri nekaterih terminov v analiziranih besedilih: *pri seksualno neinhibriranih osebnostih*, *benigna oblika dismorfofilije*, *kvintesenčni anahronizem*, *hipertrofiran*, *metaforična logoreja*, *orgazmični pandemonij fetišističnega užitka*, *biopatija*, *atavizem*, *cirkumcizija* (obrezovanje), *fimoza* (bolezensko zožanje prepucija), *akukulofilija*, *tonus sfinkterja*, *zoofilija*, *nekrofilija*, *bukkake*, *koprofilija*, *elektrostimulacija*, *sadizem*, *mazohizem*, *sadomazohizem*, *fetišizem*, *urtikacija*, *masturbacija*, *klitoris*, *erekcija*, *ejakulacija*, *abortus*, *prepucij*, *lubrikant*,

¹¹ SSKJ namesto tega gesla navaja le »hotljivo«, pomen pa je isti.

frigidnost, sitofilija, akrotomofilija, abdominalni predel, skrotalna infuzija, avtofelacija, ofidicizem, implantacija, psevdonekrofilija, klistiranje, hierofilija, parafernalije ...

V Modičevih besedilih torej najdemo številne zvrstno zaznamovane besede in besedne zveze – od pogovornih izrazov in slengizmov do terminov, vsak pa ima svojo funkcijo. Strokovne prvine avtor sicer potrebuje za opis vsebine, vendar včasih pretirava z ozko strokovnimi izrazi. Slengizmi in pogovorni izrazi pa so na drugi strani izključno stvar njegove izbire in s tem osebnega stila.

4.2.3 Časovno zaznamovane besede in besedne zveze

Večina besed v nekem obdobju je časovno nezaznamovanih (nevtralnih), vendar se zaradi različnih vzrokov vedno znova pojavlja potreba po novih poimenovanjih. Možnosti za tvorbo novih besed določajo pravila slovenskega jezika. Na začetku gre za mlade tvorjenke, ki jih občutimo kot nenavadne. Če nove besede ali neologizmi – teh je več vrst – preidejo v splošno rabo, sčasoma postanejo časovno nezaznamovane (nevtralne) besede, če pa jih uporabniki jezika ne sprejmejo, ostanejo le priložnostne jezikovne tvorbe (hapaks, okazionalizem) (Dular et. al, 1983: 98), in končno zaidejo v pozabo (Toporišič, 2000: 130). Poleg poimenovalne potrebe nove besede ustvarja tudi želja, povedati kaj že znanega (in poimenovanega) na drugačen, nov način (Dular in Korošec, 1998a: 5). Nove tvorjenke nastajajo tako, da se avtor poigrava z besedotvornimi postopki in s tem ustvarja stik z naslovnikom, od katerega pričakuje, da bo spoznal stilni namen uporabe novih besed. Ker je glede tega pisec pogosto v dvomih, na novo besedo opozori z narekovaji, s čimer je njen položaj podoben položaju slengizma (Korošec, 1998: 26).

Kot ugotavlja tudi Logarjeva (2004: 177, 183, 196), so novi leksemi v jeziku dveh vrst:

- a) Del jih zapolnjuje poimenovalno praznino in so kot taki nujni za celovito funkcioniranje jezika. Razen kolikor se dojemajo kot novi in dokler oz. če se ob njih za isto pojavnost ne pojavi še drugo poimenovanje, so taki leksemi nevtralni. So neavtorski (ali pa se njihovo avtorstvo kmalu pozabi) in potencialno oz. namerno taki, da bi v rabi čim prej postali splošno sprejeti in tako jedrni del leksike. V splošno rabo se širijo predvsem s publicistiko.
- b) Ostali del novih leksemov pa le drugotno in drugače poimenuje nekaj, kar je že poimenovano, in kot taki so ti leksemi zaznamovani stilno, zvrstno ali pa iz več

besedotvornih razlogov hkrati. Svojo zaznamovanost lahko naknadno tudi izgubijo. Takšna poimenovanja v poročevalstvu (pa tudi v publicistiki nasploh, op. Š. K.) štejemo med aktualizme in imajo stilno vlogo.

Logarjeva je leta 2001 izpisala nove tvorjenke¹² (občna imena in stvarna lastna imena) iz petih števil Dela in osmih števil Mladine ter posebej obravnavala stilno zaznamovane in stilno nezaznamovane. Ker so med navedenimi primeri tudi leksemi iz Modičevih besedil, bom uporabila njeno analizo za prikaz najbolj produktivnih načinov tvorjenja novih besed pri Modicu.

Stilno zaznamovane nove tvorjenke je Logarjeva (2004: 182–190) glede na skladiščno podstavo razdelila na:

- tvorjenke iz polcitatnih besed in zaznamovanih prevzetih besed, npr. odsurfati, vendar so pri Modicu bolj pogoste tiste, ki so pisno v celoti podomačene, npr. *nabildan*, *prešvican*, *namejkan*, *dizajniranje*, *savnanje*, *pridžogati*, *rejvati*;
- tvorjenke iz zaznamovanih besed¹³, ki sem jih že zgoraj naštel dovolj;
- tvorjenke iz lastnih imen, motivirane s podobnostjo¹⁴;
- tvorjenke iz novih tvorjenk, ki so zaznamovane zaradi zaznamovanosti svoje podstavne besede.

Glede na obrazilo in besedotvorno podstavo ločuje dve vrsti novih tvorjenk, in sicer:

- tvorjenke z zaznamovano kombinacijo besedotvorne podstave in obrazila, npr. *filmoljub*;
- tvorjenke s sistemsko novim obrazilom, npr. *seksualija*, *erotikon*.

Nekaterih neologizmov v besedilih drugih avtorjev ne najdemo in so značilni le za Modica, torej bi jih v šali lahko poimenovala maxizmi. Gre za tvorjenke, ki so po Logarjevi (2004: 182, 193) enkratne, vezane na določeno besedilo in/ali avtorja, ki imajo konotativno vrednost in v slovarju jezika že svoje nevtraln(ejš)e eno- ali večbesedne sopomenke, tvorjene pa so zato, da bi s svojo konotacijo vzbudile pozornost in sporočile še nekaj več. Te nove tvorjenke so, kot pravi Logarjeva (2004: 196), lahko celo nekakšna zaščitna znamka tako avtorja kot

¹² Kot nove je razumela tiste tvorjene besede, ki niso zapisane v SSKJ.

¹³ Sem je Logarjeva uvrstila vsako tvorjenko, ki ima na kateri od tvorbenih stopenj besedo, ki ima v SSKJ kateri koli stilni, vrstni ali časovni kvalifikator.

¹⁴ Sem bi sodila npr. tvorjenka "frankesteinovski", vendar takšnih v Modičevih besedilih nisem našla.

besedila, kar v primeru Maxa Modica nedvomno velja, saj uporablja številne izraze, ki jih drugi pisci ne. Oziroma, kot je zapisala Grahamova (1993: 14), jezik odraža piščevo osebnost.

Primeri iz Modičevih prispevkov: *orgazmirati*, *občasnik*, *piratizirati se*, *menjači* (svingerji), *planetarna* uspešnica *Titanik*, glavni junak *shodi* (začne hoditi) s svojo bejbo, *dvoedina* prestolnica (Stockholm in Kopenhagen), *mesena štangaplesalka*, *nenadjebljivo erotično*, *gonzografski* potenciali, *dvajsetinekajletni* sin, *zahvalicati*, *gromoglasno*, gala podelitev *awardov* (nagrada), *načiljati* z objektivom, *zaočaljen* mož, *erektirana* inačica (moškega spolnega uda), *artificielni penis* (dildo), *joškariti*, *jebeljlivo* natreti vulvo ... Modic poleg takšnih v svojih prispevkih tvori tudi nove besede in predvsem besedne zveze, ki so povezane s področjem pornografije in spolnosti sploh. Na nastanek neologizmov tako poleg avtorjeve kreativnosti v veliki meri vpliva vsebina oz. tabuizirana tematika. Mnoge besede in besedne zveze sicer bralec v Modičevih prispevkih opazi prvič, vendar gre le za poslovenjeno zapisane angleške izraze ali anglizme, ki jih bom natančneje obravnavala v nadaljevanju. Iz angleščine si Modic veliko sposoja, saj je ta na nek način "uradni jezik" pornografske industrije, ZDA pa so že dolgo njeno središče. Številni od neologizmov v Modičevih prispevkih oz. maxizmi, kot sem jih zgoraj poimenovala, so očiten plod avtorjeve domišljije in iznajdljivosti. Kot pravi Logarjeva (2004: 196), so »nove tvorjenke produktiven in učinkovit način vstopa avtorja v besedilo«. Bolj kot za poimenovalno potrebo gre pri večini izpisanih primerov za doseganje stilnih učinkov, in sicer želi pisec z neobičajnimi izrazi pritegniti in ohraniti bralčevo pozornost, se mu približati, ga prisiliti k razmišljanju, presenetiti in hkrati z domiselnimi neologizmi zabavati.

Poleg neologizmov so časovno zaznamovani tudi arhaizmi (starinske besede, ki so jih izpodrinili novejši izrazi) in historizmi (besede so se izgubile, ker je izginil referenčni pojav). Po Korošcu (1998: 26) so arhaizmi neologizmom najbolj podobni po tem, da po njih ni prave poimenovalne potrebe, ampak besedilo le poživljajo. Ko nastopajo v publicističnih besedilih, jih obravnavamo kot aktualizme. Kmecl (1977: 99) arhaizme opredeljuje kot zavestno rabljene stare izraze v sodobnih besedilih zaradi doseganja posebnega stilnega učinka, Korošec (1998: 19) pa ugotavlja, da se arhaizmi v publicističnih besedilih pojavljajo zaradi delovanja t. i. subjektivnega stilotvornega dejavnika, ko želi tvorec navezati stik z naslovnikovim jezikovnim izkustvom. Publicist mora z zadostno gotovostjo predpostavljati, da bralec pozna pomen starinske besede, saj je v nasprotnem primeru stilni učinek izgubljen. Arhaizmi nimajo poimenovalne potrebe, saj so za to na voljo časovno nezaznamovane besede,

zato so v besedilu zgolj formalni okraski. Dokler ima avtor občutek za mero in arhaizmi niso prepogosti, jih v publicističnih besedilih ne moremo šteti za motnjo.

Nekaj primerov arhaizmov najdemo tudi pri Modicu: *slične spolne preference*, *dičiti se*, *precej*, *čislan*, *često*, *bojda*, *bržčas*, *tvrdka*, *nekolikanj*, *so jeli usihati*, *stasit*, *izvzemši*, *kajpada*, *akoprav*, *duri*, *zategadelj*, *taisti*, *takisti*, *čislani*, *etablirana* umetnost ...Nekatere uporablja precej pogosto, celo namesto njihovih časovno nezaznamovanih različic. Na tem mestu bom izpostavila *bojda*, *taisti* in *takisti*, vendar ne morem določiti samo enega področja, od koder avtor črpa arhaizme.

4.3 PREVZETE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE

Prevzeto besedje je po Toporišiču (1992: 219) del besedja, ki je v kak jezik prišel s prevzemanjem, veliko pa ga je v vsakem funkcijsko razvitem jeziku. Modic želi s svojim stilom pisanja izstopati, zato tudi na mestih, kjer bi lahko brez težav uporabil slovenski ustreznik, zapiše prevzeto besedo, tujko. Kot pravi Gradišnik (1993: 8), mora slovenščina ostati na kulturni stopnji, kakršno je dosegla. To pomeni, »da mora ohranjati svoje že dosežene izrazne zmožnosti, ostati pa tudi dovolj prožna in živa, da je kos vsem nalogam, ki jih življenje postavlja prednjo«. Kot primer Gradišnik navaja dajanje novih imen novim pojmom in predmetom. »Če jezik tega ne bi bil zmožen, bi to pomenilo, da se je njegova oblikovalna in ustvarjalna moč izrabila, s tem pa je tudi upadla njegova odpornost do tujih prvin in te lahko nemoteno vdirajo vanj.«

V slovenskem jeziku prevzete besede najdemo v vseh socialnih in funkcijskih zvrsteh, delimo pa jih na:

- sposojenke in tujke pri občnih imenih,
- podomačena in polcitatna lastna imena.

4.3.1 Tujke in sposojenke

Občna imena, ki jih v slovenski jezik prevzamemo iz drugih jezikov, se glede na stopnjo prevzetosti delijo na tujke in izposojenke (ali sposojenke). Tujka je prevzeta beseda, ki se ni povsem prilagodila lastnostim slovenskega jezikovnega ustroja, zlasti ne v pisavi (*premi^{er}a*) ali oblikoslovju (*adjektiva* namesto *adjektiv*i kot množina k *adjektiv/um/*) (SP, 1994: 218).

Toporišič (1973: 122) kot tuje besede in besedne zveze opredeljuje tiste, ki jih povprečno šolan človek občuti kot nedomače. Kot tuje se po njegovem občutju tudi nekatere končnice, pripone in predpone, naglas ali vzorec, po katerem je beseda napravljena, ne nazadnje pa tudi črkovni zapis.

Tujke prihajajo »v naš jezik zaradi stikov, ki jih imamo z drugojezičnim svetom na kulturnem, gospodarskem, političnem, tehničnem itd. področju«. Na teh področjih se namreč nenehno pojavljajo nove stvari in pojmi, ki jih je takoj treba tudi poimenovati. In ko nas ti dosežejo, »jih največkrat sprejmemo skupaj z njihovimi imeni«. Zlasti smo tujke sprejeli iz klasičnih in romanskih jezikov ter iz angleščine. V jezik vstopajo s tiskano besedo, niso ljudske in se ne ravna po glasovnih zakonih slovenščine. Gre za mednarodne kulturne besede, prinaša jih hiter razvoj znanosti in tehnike, najbolj pogosto rabljene pa iz medijev prehajajo tudi v ljudski jezik (Toporišič, 1973: 123–124).

Podobno kot z rabo strokovnih izrazov tudi s tujkami avtor besedila poudarja svojo razgledanost in bogat besedni zaklad, z njimi skuša doseči višjo raven jezika. Čeprav imamo v slovenskem jeziku ustreznice za številne tujke, ki jih Modic uporablja v svojih prispevkih, pa slednje zvenijo bolj učeno, obenem pa je prav njihova pogosta raba pomembna značilnost avtorjevega osebnega stila. Za končni stilni učinek publicističnega besedila je namreč pomembna izraba stilno nasprotnih sredstev. Avtor namesto slovenske ustreznice velikokrat uporabi tujko – ne glede na to, ali jo potencialni bralci tudi uporabljajo ali ne, ali jo bo večina razumela ali ne.

Nekaj primerov tujk v Modičevih prispevkih: *klientela, personal, biopatija, internacionalen, triumfirati, v slovenski nacionalni substanci, rariteta, insistiranje, pornografija, aktivno participirati, konzumenti, eksploatirati, pompozno, remitende, indiferenten, preferirati, kulminirati, idiot, tastatura, fekalije, fiksni, ekstaza, ekstra efekt, ekspert, eksperiment, inkognito, emocija, interesanten, dikcija, observacija, obsesija, delinkvenca, krucialen, kooperirati, impozanten, antipornografsko agitiranje, koruptiven ...*

Nekateri bralci so zaradi pogoste rabe njim nepoznanih tujk seveda zmedeni, obenem pa so te včasih še nakopičene ena poleg druge, zato je njihov pomen tudi težko, če ne celo nemogoče ugotoviti iz sobesedila. Modic (2005; gl. Priloga B) v tem primeru, kot sem že zapisala, svetuje uporabo slovarja tujk. Težava je v tem, da so publicistična besedila namenjena

javnosti in da Mladino bere širok krog ljudi. Med njimi so tudi takšni, ki za nekatere tujke še nikoli niso slišali (npr. *remitende*), zato težko razumejo, kaj želi avtor povedati. Predvidevam namreč, da bralci Mladine in s tem tudi Modičevih besedil ne prebirajo doma v študijski sobi ali v čitalnicah knjižnic s slovarji in leksikoni, ampak jo listajo na javnih mestih in v prostem času, kjer omenjenih pomagal nimajo na voljo. Poleg tega pa pomenov nekaterih uporabljenih tujk ne najdemo niti v slovarju tujk (npr. *biopatija*). Avtor publicističnega besedila navadno želi navezati stik z naslovnikom in vplivati nanj, kar pa je z rabo besed in besednih zvez, ki jih bralec ne razume, zelo težko oz. nemogoče. Poleg takšnih Modic še pogosteje uporablja tujke, ki so povprečnemu bralcu znane (npr. *eksperiment, fiksni, idiot, internacionalen*), saj jih lahko sliši tudi drugod. Opazila sem, da avtorjevega izbora tujk ne določa neposredno vsebina, saj bi te besede in besedne zveze lahko uporabil tudi v prispevkih o drugih temah. V besedilih mesta, na katerih namesto domačega Modic zapiše tuj izraz, ne iztopajo posebej, saj lahko tujke najdemo kjerkoli.

Sposojenka je v SP (1994: 209) definirana kot beseda, ki je iz drugega jezika (redko narečja) prevzeta v dani (knjižni) jezik in mu je tudi popolnoma prilagojena (*čarter* iz angleškega *charter*). Pri tem se prevzeta prvina prilagodi značilnostim sposojajočega si jezika, in sicer glede na glas (*Madžar*), naglas (*hiša*), njun zapis (*džip*), morfem (*marinizem*), besedo (*džungla*), besedno zvezo (*korpus delikti*) (Toporišič, 1992: 299). Kot pravi Toporišič (1973: 124), gre za »v starini prevzete besede, ki jim je naš jezik že dal domačo glasovno obliko«, zato se nam zdijo »ljudske«. Slovenskemu jeziku so se namreč že docela prilagodile v izgovoru, sklanjatvi, pri tvorbi besed in v pisavi.

Sposojenke so torej del slovenskega besedišča in opravljajo poimenovalno nalogo, obenem pa z njimi v naš jezik vpeljujemo nove izraze. Kot pravi Toporišič (2000: 128), publicisti radi uporabljajo tudi izraze iz drugih jezikov in velikokrat prav publicistika uvaja izraze, ki jih v moderno življenje prinašajo šport, zabava, tehnika, npr. *kros, reli, spidvej – šov, bluz, hit, bitels – laser – tinejdžer* (poslovenjeno *najstnik*). Sposojenk bi bilo v Modičevih besedilih še posebej veliko, če bi upoštevali samo zahtevo po popolni prilagojenosti besed in prezrli zahtevo po sprejetosti v knjižni jezik. Modic namreč veliko besed posloveni iz tujih jezikov, predvsem angleščine. Glede na njihovo izgovorjavo v tujem jeziku jih zapiše s slovenskimi črkami in jih nato pri nadaljnji uporabi obravnava, kot da bi bile prvotno slovenske.

Nekaj primerov sposojenk, ki sem jih našla v Modičevih prispevkih: *seks, šov, grupa, rokenrol, piksna, baloni, vermut, fotografija, džungla, imidž, fitnes, firma, famozen ...*

Avtor se ne ravna po kakšnem posebnem pravilu, kje zapisati sposojenko, saj jih najdemo v vsem besedilu. Pogoste so novejšje sposojenke (npr. *firma, fitnes, mis, imidž*), ki za razliko od starejših bolj izstopajo. Med njimi je veliko primerov s področja pornografske industrije, kar je zaradi osrednje teme prispevkov tudi razumljivo (npr. *seks, šov*). Starejših je na drugi strani bralec že vaje in jih zaradi popolne prilagojenosti jeziku niti ne opazi. Modic z uporabo sposojenk dokazuje, da je te besede tudi sam sprejel v svoje besedišče, obenem pa jih tako tudi utrjuje v zavesti drugih uporabnikov slovenskega jezika, torej njegovih bralcev.

4.3.2 Anglizmi

Anglizmi so zaradi svojega izvora sicer v slovenskem jeziku opredeljeni kot tujke ali sposojenke, vendar jih bom zaradi številčnosti v analiziranih besedilih natančneje obravnavala pod posebno točko. Po Kalin Golobovi (2003b: 116) prevzemanje anglizmov v slovenščino umeščamo na začetek 20. stoletja. V jezik vstopajo »skupaj z novostmi iz predmetnega in pojmovnega sveta«. Začelo se je s tehniko in športom, danes pa so vedno bolj pogosti kot termini iz angleško pisane strokovno-znanstvene literature različnih področij. Jezikovna kultura jih obravnava enako kot druge prevzete besede, zato daje prednost poimenovanju novosti iz domačih osnov. Pri tem morata biti izpolnjena dva pogoja: a) vsestransko enakovredna domača beseda in b) pravočasno tvorjena.

Tako kot druge prevzete besede tudi angлизme v slovenskem jeziku čaka usoda treh vrst (Kalin Golob, 2003b: 116):

- a) ostajajo v neknjižnih zvrsteh (pogovorni jezik, sleng, žargon) in nikoli ne vstopijo v knjižni jezik; primeri iz Modičevih prispevkov so *okej, biznis, šovbiznis, vece, saj, seks šop, vahaes, mejkap, stejdž, šit, rejv parti, bajker, rimejk, bos (boss), odsurfati, budžet tele zadeve, džambo plakati, VCR, flaferke (fluffers), čizburger, hulahopke ...*
- b) v knjižni jezik takoj vstopijo kot strokovni izrazi, prilagojeni slovenskemu izgovoru in zapisu; avtorica kot primer navaja *code* → *kod, koda*, *bodybuilding* → *bodibilding, devede ...*
- c) pravočasna in ustrezna tvorba domačega izraza za knjižno rabo jih potisne na raven pogovornega jezika; primeri iz obravnavanih besedil so: *regejaš, trdi disk – hardver*,

kibernetična kavarna – sajberkafe, hitra prehrana – fastfud, spletna stran – sajt, dobro poučena oseba – insajder, zgoraj brez – toples točajke, oblikovanje – dizajniranje, rez – kat, svobodnjakinja – freelancerka ...

Oteževanje in manjšanje razumevanja besedila – predvsem v vsakdanjih, poljudnoznanstvenih in publicističnih besedilih – je najpogostejši in najpomembnejši argument proti rabi tujih besed. Med funkcijskimi zvrstmi slovenskega jezika je največ anglizmov v slengu in strokovno-znanstvenih besedilih, predvsem iz slednjih pa se ti potem širijo drugam – v publicistično in praktično sporazumevalno zvrst (Kalin Golob, 2003b: 116). Modic največ anglizmov v svoje prispevke prenese iz slenga in žargona, ki ga uporabljajo v pornografski industriji. To je tudi razumljivo, saj – to sem že pojasnila – so ZDA središče te zabavne industrije za odrasle, kjer poleg novih pojavov nastajajo tudi nova poimenovanja zanje, ki jih nato uporabljajo tudi v drugih jezikih. Sicer pa v obravnavanih prispevkih nisem našla le anglizmov s področja pornografije, ampak tudi druge, širše rabljene tujke oz. sposojenke. Avtor z njimi besedilo resda poživlji, bralcu (predvsem mlajšemu) da občutek prijateljskega pogovora o pornografiji, spolnosti in njima sorodnih temah, na drugi strani pa morda nekemu, ki mu angleški jezik in z njim anglizmi niso blizu, precej otežuje razumevanje prebranega. Poleg tega gre v večini primerov za poslovenjeno zapisane angleške besede in besedne zveze, ki jih tudi angleščine vešč bralec slovenske publicistike ni vajen v "Modičevi" obliki (npr. *bos*, *sajt*).

4.3.3 Citatne besede in besedne zveze

Poleg prevzetih besed poznamo še citatne besede in besedne zveze, ki niso del slovenskega jezika, vendar se pojavljajo v njegovih besedilih, na primer *first lady* za prvo damo. Te besede se pišejo, izgovarjajo, sklanjajo itd. po pravilih ustreznih jezikov, iz katerih prihajajo (Toporišič, 1992: 14). Zaradi načela gospodarnosti se prilagajajo tudi jeziku, v katerem "gostujejo", in najpogostejše se počasi spreminjajo v njegove tujke. Za razliko od zlasti zahodnih narodov, ki besede tujega izvora svojemu jeziku precej manj prilagajajo, slovanskim narodom ne preostane drugega. Ti namreč besede sklanjajo in spregajo s končnicami ter z zapletenimi priponskimi obrazili delajo nove, kar je najlažje ali celo edino mogoče, če se besede tujega izvora čim bolj približajo npr. slovenskim (Toporišič, 1973: 125–126).

Citatne besede in besedne zveze Modic uporablja iz več razlogov:

- z njimi poživlja besedilo, saj se tako izogiba nenehnemu ponavljanju istih izrazov za poimenovanje istih stvari;
- z njimi izraža naklonjen odnos, saj nekatere delujejo ljubkovalno (npr. *willy*, *peenie*, *weenie*);
- najbolj zanimiv razlog za njihovo rabo pa je evfemistično izražanje. Nekatere "neprimerne" stvari – predvsem o tabuiziranih temah – je namreč veliko lažje izreči in zapisati v tujem jeziku, saj v maternem zvenijo precej trše in grše. Ker gre pri Modicu za prenos tabuizirane teme v jezik, se s svojim osebnim stilom pisanja ponekod prilagodi tako, da namesto "spornega" slovenskega izraza zapiše citatnega, ki ima obenem tudi večji stilni učinek.

Modic citatne besede in besedne zveze uporablja zelo pogosto, večinoma prihajajo iz angleščine, nekatere pa tudi iz latinščine, nemščine in francoščine. Predvsem so pogoste kot njegovi vmesni komentarji k zapisanemu, tako da v poved včasih vplete tudi celo tujejezično frazo. Ponekod zapiše citatno besedo oz. besedno zvezo, na katero lahko naletimo tudi v besedilih drugih avtorjev – največkrat gre v teh primerih za splošno sprejete latinske in francoske izraze (npr. *ad acta*, *suma sumarum*, *au naturel*). S citatnimi besedami in besednimi zvezami iz angleščine se avtor še najbolj približa mlajši generaciji, ki ji je ta jezik tudi najbližje. Dokaz za to so številni anglizmi v slengovski govorici mladih Slovencev, čeprav angleščina prek slenga, žargonov in pogovorne zvrsti jezika vdira tudi v druge svetovne jezike. Poleg nevtralnih izrazov, s katerimi največkrat samo izraža svoj komentar nekega dejstva, uporablja Modic citatne besede in besedne zveze iz angleščine tudi za pojme, povezane s pornografsko industrijo in pornografijo nasploh. Aktualizme te vrste uporablja zato, ker pri bralcu vzbudijo večjo pozornost in delujejo bolj intenzivno. Poleg tega so navadno tudi grafično ločeni od ostalega besedila (kurziva ali navednice), zato jih bralec že takoj opazi, kar ga morda spodbudi tudi k branju celega prispevka, čeprav sprva tega morda ni nameraval.

Primeri: *Easy money?*; *big is beautiful*; »*hic habitat felicitas*«; *high tech homage*; *Otmemo*; *dulce at utile*; *celebrities*; *What you see is what you get*; *much too much*; *No means no*; *doggy style*; *the up-suck effect*; *enjoy yourself*; *sci-fi porno homage*; *the real thing*; *pro forma*; *Alles klar*; *falus*, *cock*, *dick*, *willy*, *peenie*, *prick*, *putz*, *root* ali pa *weenie*, *cast*, *straight* produkcija; *slow motion*; »*lijepa njihova*«; *snuff movie*; *sex shop*; *overdose*; *layout*; *swingerji*, *swinging* (v sledečih prispevkih začne uporabljati poslovenjeno različico *svinger*), *ectasy*; (*peep*) *show*; *sex freak*; *hardcore*; *stunt-cock*; *quitter*; *newcomer*; *freakshow*;

mainstream; stretching; rating; suma summarum; en passant; nom de plume; dedci au naturel; fist fucking/fisting/fist-fucking; ad infinitum; kein problem; ready made scenografija; off the record; extreme close-up; cum shot; trade mark; ad acta; urbi et orbi; ad infinitum ... Da li vam treba taksi? Sejem je zgledal kot we're in it only for the money filozofije (13. 3. 2000). Tantra je mantra new age fukačev (14. 10. 2002). Cum shot je postal trade mark (27. 11. 2000).

Poseben status lahko pripišem citatnim besedam in besednim zvezam iz nekdanje srbohrvaščine, torej srbohrvatizmom. Ob pomanjkanju znanja tega jezika jih namreč kaj lahko uvrstimo med neologizme kot plod avtorjeve domišljije, saj precej spominjajo na slovenske izraze. Na to je opozoril tudi Modic sam (2005; gl. Priloga B).

Primeri takšnih srbohrvatizmov iz analiziranih prispevkov: *grupnjak* (skupinski seks), *teve krimiči in ljubiči*, *jebozovna vijolična svetloba*, *jebačina*.

4.4 FRAZEMI

Frazemi so stalne besedne zveze, ki vrednotijo, izražajo avtorjevo stališče, včasih pa besedilo le poživljajo. Lahko so pogovorni, "ljudski" ali tudi knjižni. Imajo prenesen, vendar metonimično ali metaforično razumljiv pomen (Korošec, 1998: 20). Kadar se stalna besedna zveza spremeni (se ji odvzame katera od sestavin), dobi nov pomen. Po Beštrovi (2001: 84–86) gre v takih primerih za prenovitve frazemov, kar se pogosto dogaja v publicističnih besedilih. Za frazeme je značilna stalnost pomena in oblike. Njihovega pomena ne moremo razumeti na osnovi pomenov sestavin, čeprav lahko v nekaterih primerih katera od sestavin ohrani svoj slovarski pomen. Oblikovno frazemov ne moremo poljubno spreminjati, deloma ti lahko spreminjajo svojo obliko le zaradi vključevanja v besedilo (spreganje, časovna in naklonska oblika).

Frazemi so lahko nestavčni (rekla) ali stavčni (rečenice oz. pregovori, kadar te nastopajo kot samostojne povedi). Rekla so lahko samostalniška ali glagolska: *brez dlake na jeziku; skrivati okostnjake v svojih omarah; obrniti nekomu hrbet; dobiti zeleno luč*; (sex shopi) *rastejo kot gobe po dežju; iti z roko v roki; iti za med*; vzhodni in zahodni eroticizem *sta si podala roko; naše gore list; ločevati zrnje od plev; vzeti pod drobnogled; levji delež; črno na belem; iti k vragu; nejeverni Tomaž; biti krvav pod kožo; polagati na dušo; sejati seme razdora* (v zdrave

partnerske odnose); /.../ ali se jih je morda končno že lotil zob časa; iti v franže; spustiti (spolne fantazije) z vajeti, brez dlake na jeziku

Rečenice: *Hitreje, više, močnejše* (7. 8. 2000). *Beseda je meso postala* (15. 1. 2001). *Toda, kjer je dim, je tudi ogenj* /.../ (28. 8. 2000). *Ni odveč pripomniti, da rek za malo denarja malo muzike še posebej velja v pornografski ponudbi* (13. 7. 1998). *Vaja dela mojstra* (2. 11. 1998).

Modic frazeme navadno uporablja takrat, ko želi neko stvar (dejstvo, dogodek) komentirati in o njej izraziti svoje mnenje. Uporaba frazema je na takih mestih veliko bolj izvirna, saj je avtorjev komentar tako bolj opazen. Frazem, ki ga bralci poznajo, namreč bolj pritegne njihovo pozornost, tisti del besedila pa je tako najverjetneje tudi bolj učinkovit.

4.5 TROPI

Tropi pomenijo uporabo besed v prenesenem in zamenjanem pomenu. Besedam dajejo samosvojo obliko, učinkovitost, lepoto, barvitost in globlji pomen (Trdina, 1973: 27). Metafore, metonimije, sinekdohe, poosebitve ipd. so jezikovna sredstva, ki v prvi vrsti sicer izražajo stališče, vrednotijo vsebino povedanega, obenem pa kažejo tudi na želje tvorcev po poživljanju besedila, s čimer kažejo na jezikovno ustvarjalnost avtorjev (Korošec, 1998: 21).

Med trope po Trdinovi (1973: 27–38) prištevamo besede v prenesenem pomenu in besede v zamenjanem pomenu. Besede v prenesenem pomenu združujejo:

- prenos ali metaforo, ki obstaja v tem, da zaradi neke podobnosti prenesemo pomen z enega predmeta na drugega.

»Metafora je sanjsko delo jezika in njena interpretacija – kakor vsako sanjsko delo – zrcali ravno toliko o interpretu kolikor o govorniku. Tako je tudi razumevanje metafore ravno toliko ustvarjalno prizadevanje, kolikor je tvoriti metaforo, tem ustvarjalnejše, čim manj ga vodijo pravila.« (Davidson, 1998: 191)

Kot pravi John Searle (1998: 179–180), je vprašanje, kako deluje metafora, nekoliko podobno vprašanju, kako nas ena stvar spominja na drugo. Nobeno od njiju nima enega samega odgovora, čeprav ima podobnost očitno eno od glavnih vlog v odgovoru na obe vprašanji. Pomembni razliki med njima sta, da so metafore tako omejene kot sistematične. Omejene so v smislu, da ni vsak način, da nas ena stvar spomni na nekaj drugega, tisti, ki nam daje temelj za metaforo, sistematične pa v smislu, da lahko metafore sporočimo od govornika do poslušalca

zaradi skupnega sistema načel. Prav zaradi te skupne jezikovne in dejstvene vednosti poslušalec ve, da nekaterih – tj. metaforičnih – izjav ne sme vzeti dobesedno, ker so kot take popolnoma napačne. Pomanjkljivosti, ki mu dajejo neki ključ, so lahko očitna neresničnost, semantični nesmisel, kršitev pravil govornih dejanj ali kršitev pogovornih načel komunikacije. To predlaga naslednjo strategijo¹⁵: Kjer je izjava pomanjkljiva, če jo vzamemo dobesedno, poišči pomen izjave, ki se razlikuje od stavčnega pomena.

Po Davidsonu (1998: 204–205) nesmiselnost ali protislovje v metaforičnem stavku zagotavljata, da mu ne bomo verjeli, in nas vabita, seveda v primernih okoliščinah, da ga jemljemo metaforično. Nobena teorija metaforičnega pomena ali metaforične resnice ne more pomagati pojasniti, kako deluje metafora. Ta teče po istih običajnih jezikovnih kolesnicah kot najbolj preprosti stavki. Kar jo od njih razlikuje, ni pomen, ampak raba – v tem je podobna izjavi, namigu, laganju, obljubljanju ali kritiziranju. In posebna raba, v katero postavimo jezik v metafori, ni – ne more biti – "povedati nekaj" posebnega, ne glede na to, kako posredno. Metafora namreč pove le tisto, kar kaže na svojem površju – običajno očitno lažnost ali absurdno resnico.

Primeri: *meriti seksualno temperaturo; vreči pogled; če demon pohote pregloboko zasadi kremplje v gleduhovo meso; ognjemet, ki tu pa tam nedložno prdne nad ljubljanskim gradom; odvetniki vsako besedo določenega zakonskega člana pretehtajo z lekarniško tehtnico ... Japonski strip je doživel renesanso* (6. 3. 2000). *Že tako oljnato gladino estrogenskega morja tu pa tam razburka kaka prav po moško štrleča čer iz globin nezavednega* (23. 12. 2002). *In če bo kaj zbil desničarsko vročico prazne bojne glave v Beli hiši, potem bo to prav zmanjšal dotok dolarjev. Pravi tornado bušištičnega sprenevedanja, pa je izjava /.../* (3. 3. 2003). */.../ kjer temo stereotipov, na katerih jezdi večinsko javno mnenje, preseka kar nekaj žarkov svetlobe* (10. 2. 2003).

Davidson (1998: 203) pravi, da če je stavek, uporabljen metaforično, resničen ali neresničen v običajnem smislu, potem je jasno, da je običajno neresničen. Najbolj navadne metafore so:

a) primere ali komparacije, ki so do kraja izpeljane metafore.

Primeri: *s kot britev ostrimi fotografijami/prizori penetracije; kot noj zariniti glavo v pesek; opraviti kot Milan Kučan s sedmimi krjavljami na predsedniških volitvah; njeni baloni so opojnejši kot mešanica gina in vermuta; so kot skrbno gojeni šampinjoni v vlažni kleti pognali tako imenovani masažni saloni; (hlače) zgledajo kot odpad s Ponte Rossa; bliskovito kot v*

¹⁵ To ni edina skupna strategija, po kateri lahko poslušalec neke izjave ne določi kot dobesedne, ampak najverjetneje metaforično, je pa ta strategija najbolj običajna (Searle, 1998: 180).

boksu formule 1 priskočita dva tipa; lahko po mnenju zgodovinarjev na francosko erotično poezijo gledamo kot na spontani revolt do repetitivne trubadurske lirike ... Razgaljeni sekundarni znaki istega spola delujejo na vas kot rdeča cunja na bika (23. 12. 2002). Ko avtor v besedilo vstopa s komparacijo, povedano čustveno obarva in naredi besedilo bolj živo.

- b) ukrasni pridevek ali epiteton ornans je beseda, ki slikovito pokaže bistveno lastnost kakega predmeta; če je vedno ob istem samostalniku in je zato sam po sebi umeven, se imenuje stalni pridevek ali epiteton perpetuum. Za pridevek navadno služi pridevnik, lahko pa tudi samostalnik.

Primeri številnih ukrasnih pridevkov v naslednji povedi nazorno kažejo na to pomembno značilnost Modičevega stila – kjer le lahko, uporabi pridevke, ki kažejo na določeno lastnost samostalnika.¹⁶ *Serija mlahavih, neubogljivih tičev, džungle v mednožjih in puščave na glavah, kup lenobnih babnic, ki se v trapastih lasuljah in raztrganih najlonkah še prav naguziti ne znajo, senca kamermana v vsakem kadru, oguljeni kavči, depresija socrealističnih hotelskih interierov in beda partizanskega industrijskega dizajna* (13. 7. 1998). Kot pravi Hennesy (v Milosavljevič, 2003: 82), do bralca pridemo prek čutov, za kar »uporabljamo preproste, vendar natančne in žive pridevnike, nobene splošnosti ali pretiravanja«. Pridevek doda Modic tistemu, kar želi izpostaviti.

Drugi primeri iz analiziranih besedil: *po tem primarnem vzburjenju epskih razsežnosti; s celulitom pobratena, zajetna stegna in močna meča so ujeta v črne najlonke; bučni, bujni, vplivni in ekspresivni Adult Video News Awards; bombastična vseameriška porno fešta; silikonska bejba idealnih proporcev; hiperrealistična silikonska erekcija; polnokrvni zvezdnici mednarodnega slovesa; kratkohlačniška kljubovalnost; soliden/ognjevit fuk; zakravatani akviziter; orgiastične avanture ...* Iz izpisanih primerov je razvidno, da avtor z njimi dodatno označuje osebe, dele njihovih teles, njihovo dejavnost – v veliki meri je vse to povezano s spolnostjo. Poleg naštetega jih dodaja tudi drugemu, za kar želi, da bo pri branju besedila izstopalo. Bralcu s pridevki pomaga, da si opisano čimlažje predstavlja. Kar Milosavljevič (2003: 78–81) ugotavlja za novinarsko zgodbo (feature), lahko prenesem tudi na obravnavana besedila, saj tudi tu opisi niso popolnoma statični, ampak prispevajo k dinamiki in privlačnosti pripovedi. Pripomorejo k vizualizaciji dogodkov, likov in prizorišč v očeh bralca, poleg tega pa jih avtor pogosto uporabi za povečevanje dramatičnosti. Obenem poskušajo opisi v zgodbo prinesti in prenesti realnost na čim bolj predstavljen način.

¹⁶ O kopičenju pridevnikov, ki dodatno označujejo, sem že govorila pri vulgarizmih.

- c) poosebitev ali personifikacija je prispodoba, s katero živalim, neživim bitjem ali pojmom pripišemo človeške lastnosti, da dogodke prikažemo bolj živo.

Primeri: *zadnja in upehana številka; strokovne analize, ki so /.../ secirale fenomen otroške pornografije; biblijo ultimativnega nonkonformizma, ki /.../ bo /.../ nastavila ogledalo in se ne bo tako kot denimo Playboy ustavljala na kolenih, medtem ko bo lezla pod krilo ... Vzhodni in zahodni eroticizem, ki jima spolne fantazije in deviacije kot osnovna komponenta medijske obravnave telesne ljubezni še zdaleč niso neznanka, sta si v medsebojno korist tu najbolj prijateljsko podala roko* (6. 3. 2000). *Nacionalno pornografsko substanco v tem smislu na domačem trgu najbolj zgledno gojijo specializirane revije Top Secret, Kontakt Club in Vroči Weekend, ki bralcem oziroma njihovim oglasom in svobodnejšim fotografijam vsak mesec brezplačno namenijo lepo število strani* (4. 2. 2002). *Akcija je stekla in ko je bilo dogajanje na višku, je začela postelja, na kateri se je intenzivno vršila dejavnost, tako neutolažljivo ječati, da nihče ni mogel ostati resen* (16. 4. 2001). S to besedno figuro naredi avtor dogajanje v svojih prispevkih bolj dinamično.

- d) stalno reklo ali fraza se kaže v originalnem označevanju stvari; velikokrat prvotnega pomena ne zavedamo več ali pa je že neznan. Frazeme sem posebej obravnavala v točki 4.4.

- K besedam v zamenjanem pomenu na drugi strani štejemo:

- a) preimenovanje ali metonimija je zamenjava dveh predmetov ali pojmov, ki imata med seboj neko zvezo.

Primeri: *zavidljiv pljučni obseg, baloni* (bujno oprsje); *zaštelesteli so mediji* (5. 5. 2003); *Ljubite Brahmsa* (23. 12. 2002)? *Mladost norost* (3. 7. 2000). Avtor z metonimijo dosega dodatne pomenske učinke, saj ta izraža dodatne lastnosti povedanega.

- b) sovzprejetje ali sinekdoha je zamenjava, ki sloni na odnosu količine. Zamenjavajo se lahko del s celoto, ednina z množino in določeno število z nedoločenim.

Primeri: *trobila moralne večine; nedolžni umi in čiste duše ameriškega podmladka; zavedeni in pomanjkljivo razgledani umi; konzervativno zaplankani um; bodisi anonimna bodisi kritiško čislana peresa francoske literature; kdaj bodo slovenske obline končno razdevičile razvpiti Hustler ...* Poseben učinek avtor doseže z uporabo sinekdohe, s katero povedanemu dodaja lastnosti in ga na ta način vrednosti.

- c) zamenjava ali antonomazija narekuje razne zamenjave lastnih imen z občnimi in obratno.

Primer: *popularna Cicciolina – porno-zvezda*¹⁷ ... *In ko se v lastni režiji dokopljete do tega spoznanja, ste storili prvi zanesljiv korak na ozki stezi, ki se vije proti vrhu pornografskega Parnasa* (2. 12. 2002). Z zamenjavo se Modic pogosto izogne ponavljanju in obenem z drugačnim poimenovanjem izrazi dodatno lastnost za isto osebo ali kraj.

- katahreze so metafore, pri katerih so druga ob drugi nezdružljive prvine; učinek dobro zamišljene metafore ali metonimije se tako izgubi (Korošec, 1998: 25). Davidson (1998: 191) tvorcev slabih metafor ne obsoja toliko: »Metafora implicira neko vrsto in stopnjo artističnega uspeha; ni neuspešnih metafor, kot ni nesmešnih šal. So sicer plehke metafore, vendar se tudi za te izkaže, da so navzlic temu nekaj povedale, čeravno ni bilo vredno, da bi si jih izmislili, ali bi si jih lahko izmislili bolje«.

Primer katahreze sem našla v naslednji povedi: *Po premieri Vincentovih Strasti v ljubljanskem kinu Sloga je zaradi izjemnega interesa v javnosti padla okrogla miza, na kateri je bilo slišati /.../* (21. 12. 1998). Da je nekaj padlo, prvotno izhaja iz Cezarjevega znamenitega stavka *Kocka je padla!* Preneseno je tudi že na odločitev, rundo, oceno ipd., pri okrogli mizi pa zveni nekoliko nenevadno.

Z vsemi aktualizmi, ki jih lahko opredelimo kot trope, Modic izraža svoje stališče o povedanem in vrednoti vsebino povedanega. Z njimi primerja, izraža dodatne lastnosti, poživlja dogajanje, se izogiba ponavljanju, redko pa mu zaradi velike ustvarjalne vneme tudi spodleti in nastane katahreza. Z dodajanjem subjektivne note v besedilo lažje vzpostavi stik z bralcem in tako tudi vpliva na njegovo mnenje. Seveda mora tvorec besedila (v tem primeru pisec) najprej izpolniti zahtevo po skupnem stilnem kodu z naslovnikom (bralcem). Kljub temu pa k uporabi tropov največ prispeva avtorjeva želja po poživljanju besedila, zato ti odražajo njegovo jezikovno ustvarjalnost in svobodo pri pisanju.

4.6 FIGURE

¹⁷ Ob tem želim opozoriti na Modičevo neustaljeno zapisovanje te in podobnih tvorjenk. Včasih jih zapiše skupaj, včasih narazen in včasih z vmesnim vezajem. O tem govorim v poglavju o najpogostejših jezikovnih napakah v analiziranih prispevkih (4.8).

Figure imenujemo uporabo na poseben način izgovorjenih in postavljenih besed. Po Trdinovi (1973: 38) dajejo besedam samosvojo obliko, svežino, učinkovitost, lepoto, ostrino misli in govorniško silo. Delimo jih na glasovne in besedne figure. Glasovne ustvarijo učinkovitost s samim zvokom, besedne pa s posebnim izgovorom posameznih besed ali celih stavkov. V diplomskem delu bom zato obravnavala le besedne, saj glasovnih niti ne pričakujem. Modičevi prispevki so namreč pisani za tiho branje, ne pa za glasno interpretacijo. Sicer pa figure jasno izražajo avtorjev osebni stil, saj pomenijo njegovo igro z jezikom, bralca pa obenem spodbujajo k razmišljanju in s tem ohranjajo njegovo pozornost.

Modic v besedilih uporablja naslednje figure, definirane po Trdinovi (1973: 42–58):

- a) ponavljanje ali iteracija, ki učinek doseže s ponavljanjem tiste besede ali besedne skupine, s katero hočemo zbuditi posebno pozornost.

Primer: *Nedelja. Zadnji dan. Dren in program enaka kot v soboto. In kot v petek. In kot v četrtek. In kot v sredo*¹⁸ (13. 3. 2000). *Zato ker so polni nagih bab. Saj so tudi naši polni nagih bab, je ugovarjal mali in pričel naštevati: Start, Čik, Adam i Eva, Reporter ... Ampak ne takšnih nagih bab, so ga zatrli starejši poznavalci. Drugačnih nagih bab* (3. 7. 2000). Modic ponavljanje uporabi na mestih, ko za neko besedo oz. besedno zvezo nikakor noče, da bi jo pri branju prezrli. Poudari jo tako, da jo v kratkem večkrat ponovi.

- b) besedna igra ali paronomazija nastane takrat, ko v bližino postavimo dve enaki ali podobni besede z različnim pomenom.

Primer: *Bush Gore ali dol /.../* (27. 11. 2000). Drugih primerov besedne igre nisem našla, saj avtor več uporablja druge besedne figure, s katerimi dosega stilni učinek.

- c) mnogovezje ali polisindeton kopiči veznike za označitev obilice.

Primer: *Predstavljajte si, koliko kombinacij je to, koliko položajev je potrebno zamenjati gleduški kameri na čast in koliko truda je morala v predstavo vložiti Nina /.../* (27. 3. 2000). Tudi ta stilna prvina v analiziranih prispevkih ni bila pogosta, saj Modic za označevanje oblice uporablja druga (ekspresivna) sredstva.

- d) brezvezje je njegovo nasprotje in nastane takrat, ko zaradi živahnosti govora opustimo vse veznike.

¹⁸ V nekaterih ponavljanjih – tudi v tem primeru – lahko najdemo stopnjevanje ali klimaks.

Primeri: *Ker konzervativcem ob pogledu na njuno ustvarjanje padne mrak na oči,*¹⁹ *ali gre morda za kratiko, ki povzema osnovne lastnosti mladih artistk in njunega dela, torej: edinstveni, cinični, lascivni, inventivni, pogumni, seksi, energični* (15. 3. 1999). Čeprav je za Modičeva besedila značilna živahnost govora, sem našla zelo malo primerov brezvezja. Dinamičnost namreč avtor dosega na druge načine, z drugimi stilemi.

- e) izpust ali elipsa izpušča kak stavčni člen (npr. *častna Titova*) ali tudi cel stavek, ki ga lahko sami dopolnimo. Največkrat ga najdemo v pregovorih zaradi jedrnatega stila ali v napeti pripovedi.

Primeri: *Imajo črnci daljše od belcev? "Kdor z malim ni zadovoljen, mu večji ne bo zrasel"* (23. 12. 2002). *Mladost norost* (3. 7. 2000). Primeri izpusta ali elipse se pri Modicu sicer zaradi ustvarjanja napetosti pojavljajo tudi v besedilu, vendar so zaradi potrebe po kratkosti sporočanja najbolj pogosti v naslovih, kjer moramo upoštevati jezikovno gospodarnost: *Avto boljši od seksa* (5. 10. 1998), *Trda erotika kot trda droga* (17. 3. 2003).

- f) zamolk ali aposiopeza učinkovito zamolči konec misli, vendar ga dovoli slutiti.

Primeri: *Prvi trije goli moški z na strel pripravljenim orodjem obstopijo Candy* (7. 8. 2000) ... *Glede moških bo imel čast v vlažnih sanjah povprečnega moškega nastopati samo tisti, ki je lepši, močnejši, daljši* (29. 7. 2002) ... *Ali pa* (12. 8. 2002) ...²⁰ *Še ena vrata in* (15. 11. 1999) ... Modic zamolk uporabi na najbolj napetih mestih in s tem spodbudi bralčevo domišljijo, včasih pa stavka ne dokonča, ker je nadaljevanje jasno in ga zato prepusti bralcu.

- g) nagovor ali apostrofa je nagovarjanje odsotnih ali umrlih oseb ali stvari, na katere se pisec obrne, kakor da so pred njim ali žive.

Primer: *Spoštovana mlada dama, na določeni stopnji vzgojno izobraževalnega sistema ste sfalirali in slej ko prej se bo treba posloviti – svetujemo vam, da se razidete kot prijatelji – od ambicij, ki so še do nedavnega težile v smeri uglednih, odgovornih poklicev medicinskega, odvetniškega ali menedžerskega profila* (29. 7. 2002). *Pazite, v drugi polovici osemdesetih zavoljo razvrata biblijskih razsežnosti /.../* (11. 3. 2002). *Okej, takih in podobnih štorij je še veliko, a z žgečkljivim čtivom bomo nadaljevali kdaj drugič* (8. 7. 2002). Modic v analiziranih besedilih zelo pogosto nagovarja samo svoje odsotne bralce in tako z njimi vzpostavlja še

¹⁹ Napačna raba vejice pred veznikom ločnega priredja "ali".

²⁰ Modičevo nepravilno stično pisanje treh pik bom omenila še med najpogostejšimi napakami, na katere sem naletela pri analizi njegovih prispevkov.

tesnejši stik. Nagovor se najpogosteje pojavi takrat, ko želi avtor s povedanim še posebej vplivati na bralčevo mnenje in njegova stališča.

- h) vzklik ali eksklamacija je posledica močnega duševnega pretresa (oziroma je pretres njegov namen, op. Š. K.).

Modic zaradi svoje čustvene vpletenosti v to, o čemer piše oz. včasih tudi poroča, velikokrat uporablja vzklike. Z njimi želi svoja čustva razkriti tudi bralcu in morda vplivati na njegova. Nekateri vzkliki so že na pogled zelo opazni, saj za njimi stoji klicaj, spet druge opazimo šele med branjem. Večinoma gre za medmete in pogovorne členke, kot so *hej, hja, hjah, eee, aha, vau/uau, jep, o, čao, baj baj, madonca* ipd. *Iz vreče potegnem prvo. Opa* (13. 7. 1998)! *Glede na merilo, objavljeno v reviji, je zmagal N.N.*²¹ *iz Slovenije (uuu!) z dvajsetimi centimetri* (13. 7. 1998). *Jupi, komedija stoletja* (11. 8. 2003). *Fak! Ne! Šit! Tu mač* (1. 12. 2003)! Našla sem tudi večbesedne eksklamacije: *Absolutno prvič! V barvah! Slavna Marilyn Monroe gola* (17. 8. 1998)! »*Hja, saj to je čisto spodoben filmček,» sem olajšano vzkliknil* (16. 4. 2001).

- i) olepševanje ali evfemizem je podoben perifrazi, obstaja pa le v omiljenju neljubega dejstva, dogodka ali izraza.

Nekaj primerov sem že naštel pri čustveno zaznamovanih ali ekspresivnih besedah, o evfemizmih pa sem govorila tudi pri citatnih besedah in besednih zvezah. Nepostavno modno kreatorko npr. Modic lepše označi kot *prijetno zaobljeno*, starejše porno starlete pa kot *priletne*.

- j) pretiravanje ali hiperbola je zaradi večje učinkovitosti do nemogočega pretirana trditev ali primera.

Primer: *V Sloveniji boste prej preživel z denarjem od nagradnih križank kot pa z razgaljanjem svojih še tako voljnih genitalij* (20. 7. 2002). Modic pretiravanje navadno uporabi, ko želi jasno izraziti svojo kritiko ali mnenje nasploh – na tak način je to namreč bolj opazno.

- k) skromnost ali litota je nasprotje od hiperbole, zato pojem zmanjšuje. Ne pove, kaj je, ampak kaj ni.

²¹ Avtor napačno zapiše brez presledka med začetnicama imena in priimka zmagovalca.

Primer: *Nujno poskrbite za koncentracijo ter ustrezno vizualno ali fizično stimulacijo, saj mešanje gipsa ni najbolj rajcig opravilo na svetu* (10. 12. 2001). Takšni primeri so v Modičevih prispevkih redki. Litoto uporabi takrat, ko želi bralca na kaj opozoriti, ga posvariti.

- l) posmeh ali ironija se imenuje raba nasprotnega izraza namesto pravega za povzročitev močnejšega učinka kot neposredno norčevanje. Porogljivost je razvidna iz stavčne zveze ali iz poudarka v govoru.

Po Searlu (1998: 186–187) je mehanizem, po katerem deluje ironija, ta, da če izjavo vzamemo dobesedno, očitno ne ustreza položaju. V veliki meri je neustrezna, zato jo je poslušalec prisiljen interpretirati tako, da postane ustrezna, najbolj naraven način njene interpretacije pa je ta, da pomeni nekaj nasprotnega od njene dobesedne oblike. Primeri: *Vstopnina? Malenkost, 5000 frankov* (27. 3. 2000). *Pri Judih obrezovanje ali berith predstavlja posebno ceremonijo, ki "osreči" fantka, ko je star osem dni* (19. 11. 2001). *Tudi ona bi. V minici. Debela. Ali kar tako. Še za nalašč. Če bi imela jajca. In če ne bi bilo Slovenčkov. Lepo prosim*²² (31. 3. 2003). *Tu pa tam se apatična (ameriška) javnost zdrzne, za hip odloži delo in vrečko s krompirčkom svobode ter našpiči ušesa* (8. 9. 2003). *Busheva mantra, da pornografija nima mesta v dostojni družbi, ki jo, odkar se je naučil pravilno naglaševati besedo pornografija, često zrecitira na shodih desničarskih podpornikov /.../* (3. 3. 2003). Ironija je besedna figura, ki je Modicu zaradi njegove jezikovne ustvarjalnosti pisana na kožo, saj najbolje odraža njegovo duhovitost in osebnost sploh. Z njo avtor navadno kritizira družbo, politiko, medije ipd. Na bralce, ki ironijo razpoznajo, ima ta besedna figura tudi velik stilni učinek.

- m) nasprotje ali antiteza veže dva nasprotujoča si pojma v miselno celoto, da ju čim bolj osvetli.

Primeri: *Celo premoženje za neodvisne filmarje, malenkost za Filmski sklad, mar ne* (11. 11. 2002). *Poglejmo za ilustracijo na sončno stran Alp, kjer se to občasno manifestira bodisi kot dostojanstveno dobermansko renčanje kakega gospoda metropolita bodisi kot pudljasto bevskanje kakega Marka Crnkoviča /.../* (8. 9. 2003). To figuro Modic uporabi, ko želi izpostaviti in bralca opozoriti na (predvsem nepravilne) razlike, ki jih sam opaža.

- n) retorično vprašanje pisec postavi zato, ker učinkuje močnejše od povednega stavka, odgovor nanj pa je razumljiv sam po sebi.

²² Modic posnema stil pisanja univerzitetne predavateljice in takrat tudi kolumnistke Delove priloge Ona in s tem doseže še večji učinek, kot bi ga, če bi isto vsebino napisal v svojem stilu.

Primeri: *Kaj naj to pomeni? Mar slovenske celebrities menijo, da s slavo mineta lepota in ženskost? So mnenja, da je liberalizem v državi, kot je Slovenija, že na začetku obsojen na propad? Ali pa preprosto ne vejo, kaj čemu bolj škodi, golota slavi ali pa morda slava goloti* (17. 8. 1998)? Namesto trditve avtor na nekaterih mestih raje zapiše vprašanje, ki niti ne potrebuje odgovora. Bralcu ga namreč ponudi že vprašanje samo, ki ima zato še večji učinek, kot bi ga imela preprosta trditev.

- o) stopnjevanje ali klimaks stopnjuje moč besede in predstave z vrsto vedno močnejših izrazov.

Primeri: *nikoli, ampak res nikoli; še jebačina, dve, en sam samcat fuk ... Desetine, stotine ameriških delovnih ljudi in občanov, ki stojijo v vrsti na štartu dirke za guvernerja Kalifornije, pošiljajo Ameriki in svetu jasno in glasno sporočilo /.../* (15. 9. 2003)

- p) perifraze ali parafraze obravnavamo kot t. i. odprave ponovitev, zato jih imenujemo tudi ponovitveni izrazi; lahko so nezaznamovane (sobesedilni sinonimi, nadpomenke) in dodajajo nove podatke (Korošec, 1998: 18). Trdinova (1973: 49) o perifrazi ali opisovanju pravi, da jo uporabimo, kadar kake stvari nočemo imenovati s pravimi besedami, ampak jo raje povemo po ovinkih. Prav tako dve razlagi ponuja Slovar tujk (Verbinc, 1982: 538), ki perifrazo poleg opisovanja česa v več besedah razlaga tudi kot navajanje lastnosti ali značilnosti namesto neposredne navedbe.

V Modičevih prispevkih sem zaradi pornografske tematike največ perifraz našla pri imenovanju spolnih organov in spolnega odnosa. Vsebinsko so to namreč stvari, o katerih največ piše, zato se prepogostim ponovitvam istih izrazov avtor izogne z uporabo številnih perifraz. Tako lahko namesto izraza iz anatomije "penis" ali nevtralne razlage "moški spolni ud" na primer preberemo naslednje: *hipertrofirana in nabrekla moška anatomija; intimna anatomija/predeli; ženske odprtine in moška orodja; strumni tiči in hotne špranje; poskočna moškost; tisto, s čimer opleta v porničih; simbol moškosti; tistih dvajset centimetrov mesa; mali prijatelj; poskočnež; gologlavi gospodič; lulek; curak; kaliber; bingeljček*. Za odhod v ZDA Modic zapiše publicizem *čez veliko lužo in v deželo brezosebnega kapitalizma*, t. i. svingerje označi kot *tiste, ki uživajo v gneči pri intimnih opravilih*, izviren pa je tudi pri poimenovanju prvega spolnega odnosa kot *seksualnega debija in debitantskega seksa*. Tiste, ki jih privlačijo ženske z močnejšo postavo, Modic imenuje najprej s citatno besedno zvezo *chubby chaserji*, potem pa še *lovci na debeluške, ljubitelji in ljubimci žensk z baročnimi*

proporci in ljubitelji kurpulentnih bejb. Številne so tudi sopomenke za "imeti spolni odnos": naskočiti, nabrisati, fukati, dati se dol, seksati, fukariti, namočiti ga ...

r) vzporednost ali paralelizem je oznaka iste stvari s sorodnimi izrazi.

Najdaljši in zato najbolj opazen primer paralelizma iz analiziranih prispevkov, v katerega avtor vključi tudi družbeno kritiko, je naslednji: *Slovenija, 1998. Dežela, kjer so poleg politikov največje zvezde asekualni TV voditelji in njihove deseksualizirane gospodinjske pomočnice. Dežela, kjer ima verska vzgoja prednost pred spolno. Dežela, kjer v komisiji za izbor miss²³ sedi obrambni minister. Dežela, ki ne premore niti ene same periodične poljudnoznanstvene publikacije, posvečene vprašanju s področja spolnosti. Dežela, kjer število posilstev v zakonskih, zunajzakonskih zvezah in družinah presega število posilstev na ulici. Dežela, kjer se pod strokovne nasvete s področja spolnosti v medijih podpisujeta samo dva strokovnjaka; kar je vzpodbudno, saj je bil pred mesecem dni samo eden. Dežela, ki premore samo tri pornografske revije v domačem jeziku, od katerih dve praktično nista omembe vredni. Dežela, kjer se pornografije bojijo in sramujejo celo tisti, ki se z njo ukvarjajo. Dežela, ki amaterskim prostitutkam z vzhoda izdaja delovne vize (16. 1. 1998).* Primerov paralelizma sem našla še veliko: *Pari, ki bi niso hoteli biti za časom. Pari, ki so v želji po seksualni nadgradnji v skupno posteljo povabili še tretjega, četrtega ali petega spolnega partnerja. Pari kot naša Štajerca iz uvoda (8. 7. 2002). Če so seksualne norme, običaji in dognanja Tokio, potem ste vi Godzilla. Če je perverzija svet, potem ste vi Kitajska. Če so seksualne fantazije veselje, potem ste vi Enterprise (6. 1. 1998). Ni bil hec. Ni bila rasa. Ni šlo za fotomontažo in ni šlo za dvojnico (17. 8. 1998).*

Tako kot najdemo v Modičevih prispevkih veliko tropov, je za njegov osebni stil značilna tudi pogosta raba različnih figur. Gre za značilnost publicistike, katere jezik se včasih približuje tudi jeziku umetnostnih besedil. Pri stilni analizi besedil sem namreč našla skoraj vse figure, ki jih poznajo literarni teoretiki. Tako kot tropi tudi figure poživljajo besedilo, ga delajo bolj zanimivega in bralcem všečnejšega. Avtor jih uporabi, kadar posreduje svoje mnenje oz. z njimi dodatno vrednoti povedano. Tako s temi stilemi bralce nagovarja, pri njih zbuja pozornost in zanimanje, skrbi za živahnost govora in napetost pripovedi, nekatere neprijetne stvari olepša, pretirava v trditvah ali zmanjšuje pojme, izraža nenaklonjenost in se skozi kritiko posmehuje, odgovarja z vprašanji, kaže na nasprotja, se izogiba konkretnemu poimenovanju in ponovitvam istih besed. Tako besede za trope kot besede za figure Modic

²³ Leta 1998 smo izraz miss, ki označuje lepoto kraljico, dojemali še kot tujko, danes pa smo to besedo že prevzeli in jo zato pišemo s samo enim s, torej mis.

jemlje z več področij posameznikovega in družbenega življenja, prevladujejo pa poimenovanja s področij pornografije, erotike in spolnosti sploh. Ugotovila sem, da na izbor jezikovnih sredstev največ vpliva vsebina, torej ubesedovanje pornografske tematike. Za končni stilni učinek Modičevih prispevkov je pomembna izraba stilno nasprotnih sredstev. Tako avtor v prispevkih knjižnim tropom in figuram, s katerimi se njegova besedila približujejo umetnostnim, nasproti postavlja številne pogovorne izraze, slengizme in vulgarizme na eni ter strokovne izraze in tujke na drugi strani.

4.7 NASLOVI IN NASLOVJE

Če želi publicist oz. avtor sploh k branju svojega besedila privabiti čimveč bralcev, to najlažje stori tako, da prispevek primerno naslovi. Največkrat prav naslov oz. naslovje odloči, ali bo bralec neko besedilo sploh začel brati.

4.8.1 NASLOVI

Korošec je sicer razvil tipologijo naslovov v časopisnem poročevalstvu, pa tudi definicije naslovja in njegovih prvin se nanašajo na poročevalstvo. Vseeno pa menim, da se naslovi publicističnih od naslovov poročevalskih²⁴ besedil ne razlikujejo v tolikšni meri, da tipologije ne bi mogla uporabiti tudi pri prvih.

Časopisni naslov je »iz ene ali več besed in znakov tvorjeno stavčno ali nestavčno sporočilo, ki napoveduje in se vsebinsko nanaša na praviloma eno, od drugih besedil grafično ločeno, vsaj iz ene stavčne povedi sestojече besedilo ali besedilno enoto, tako da je tudi sam ločen od tega besedila«. Po Korošču (1998: 46) ima vsak naslov eno od treh funkcij: poimenovalno-informativno, informativno-stališčno ali pozivno-pridobivalno (glej graf 4.1).

Naslov s poimenovalno-informativno funkcijo besedilo označuje, poimenuje njegovo temo oz. vsebino. Navadno sta v teh naslovih združeni poimenovalnost in informativnost, ena od njiju pa je praviloma v ospredju (Korošec, 1998: 46). Obravnavanih prispevkov, ki imajo stilno nezaznamovan oz. nevtralen naslov s poimenovalno-informativno funkcijo oz. poimenovalno-informativni naslov, je bilo 22.

²⁴ Kalin Golobova (2003a:44) sprejema Koroščevo definicijo poročevalstva, da je to »ožje publicistična dejavnost, praviloma dnevnikovega obveščanja javnosti o dogodkih in dogajanjih tistih sfer življenja, ki so našemu spoznanju dostopne in nas zanimajo«.

Primeri: *Miti in dejstva o obrezovanju* (19. 11. 2001), *Spolne navade Slovencev* (6. 5. 2002), *Slovenski pari intimno* (16. 4. 2001), *Noči do jutra v Budimpešti* (6. 10. 2003), *Ste istospolno usmerjeni?* (23. 12. 2002), *Globoko grlo Linde Lovelace* (28. 1. 2002), *Erotična propaganda* (15. 3. 1999), *Seks in politka* (1. 10. 1996), *Ljubimec na poziv* (12. 8. 2002), *Nenavadne spolne prakse* (27. 11. 2000), *Temna stran poželenja* (5. 5. 2003).

Naslovi z informativno-stališčno funkcijo, kot pravi Korošec (1998: 49), sicer informirajo o vsebini besedila in ga tudi poimenujejo, izrazito pa v njih izstopa vrednotenje te vsebine oz. avtorjevo stališče. Avtor besedila je namreč tudi avtor naslova, ki je v tem primeru žanrsko omejen. »Naslovi s to funkcijo so lahko stilno povsem nezaznamovani, stališčni del te funkcije pa zajema tudi zelo pretanjene stilne odtenke.« Pri analizi gradiva je bilo prispevkov z velikim naslovom te vrste največ, in sicer 33.

Nekaj takšnih primerov: *Dobri stari kamkorder* (1. 12. 2003), *Najboljša dekleta našega življenja* (15. 9. 2003), *Črno belo v pornografskih barvah* (17. 11. 2003), *Svet užitka* (16. 11. 1998), *Moška os sveta* (30. 9. 1997), *Monotonija ubija* (28. 4. 2003), *Boli tiste, ki gledajo* (18. 3. 2002), *Avto boljši od seksa* (5. 10. 1998).

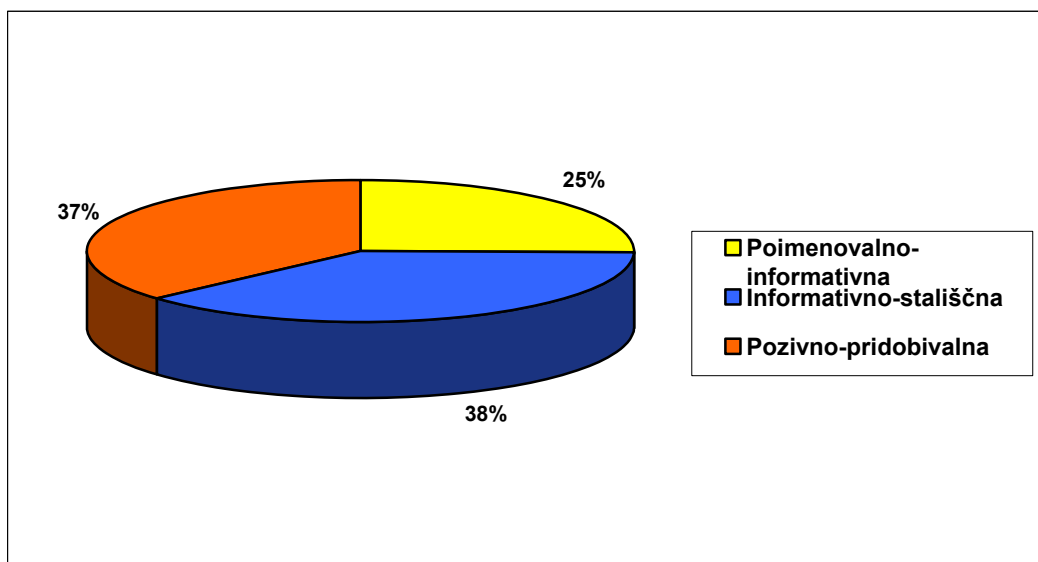
Veliki naslovi Modičevih prispevkov imajo v 32 primerih pozivno-pridobivalno funkcijo, ki je stilno najbolj zaznamovana, saj v njej »ekspresivna sredstva najbolj izstopajo«. Naslovi s to funkcijo pogosto vsebujejo tudi »prvine informativne, prekriva jih stališčna, v njej pa se kaže še avtorjeva zahteva, poziv uredništva«. Avtor zahtevo včasih izrazi tudi v imenu "širše družbe", naslovljena pa je javnosti ali določenemu naslovniku. Pozivno-pridobivalna funkcija je pogosto v nasprotju z informativno, saj o vsebini ne pove nič in tako skuša pridobiti bralca (Korošec, 1998: 48–49).

Primeri: *Vroče noči, vroči dnevi* (23. 11. 1998), *Gole punce na podstrešju* (27. 7. 1998), *Visoke pete, nizke strasti* (18. 8. 2003), *Z bičem po riti* (24. 2. 1998), *Rent a sex* (20. 12. 1999), *742 batin* (7. 8. 2000), *Ku ku, gole bejbe* (22.10. 2001), *Sam svoj gonzo* (13. 1. 2003).

Posebej pogosta vrsta aktualizacije v tovrstnih Modičevih naslovih so:

- a) obnovitve klišejev²⁵, kjer avtor uporablja t. i. "ljudske" frazeme, na primer *Z ritjo za kruhom* (29. 7. 2002),
- b) obnovitve vzorcev, ki obnavljajo
 - znane izreke, na primer *Erotik über alles* (11. 11. 2002),
 - znane citate iz umetniških besedil, na primer *Štirje smo najboljši par* (19. 11. 1998) in *Umazane igre igrajo se z nami, zakaj se jih ne bi igrali še sami?* (6. 9. 1994)²⁶,
 - biblizme, na primer *Perverzije naše vsakdanje* (8. 7. 2002),
- c) obnovitve drugih stalnih besednih zvez in poimenovanj, kot so *Hej, Slovanke* (27. 10. 2003), *Dobre vibracije* (15. 1. 2001), *Ljubimec na poziv* (12. 8. 2002), *Štirje smo najboljši par* (19. 10. 1998), *Rent a sex* (20.12. 1999), *Videosex po slovensko* (22. 10. 1996), *Veliko seksa, nekaj laži in porno trakovi* (28. 8. 2000), *Porno iz domače spalnice* (4. 2. 2002), *Male skrivnosti velikega biznisa* (10. 2. 2003), *Sam svoj gonzo* (13. 1. 2003), *Orožje za množično pohujšanje* (3. 3. 2003),
- d) ponovitve vzorcev²⁷, na primer *Vsega hudega me brani* (27. 5. 2002), *Kam so šle vse rožice?* (17. 8. 1998), *Cesarstvo čutil* (6. 3. 2000).

Graf 4.1: Odstotek obravnavanih velikih naslovov glede na funkcijo

²⁵ Toporišič v Enciklopediji slovenskega jezika (1992: 154) obnovitev klišeja razlaga kot spremembo stalne besedne zveze tako, da ustreza nekoliko spremenjeni vsebini, da pa se pri tem ne izgubi "sozvenenje" tudi njenega prvotnega pomena.

²⁶ Ne gre sicer za citata iz umetniškega dela, sta pa ta dva primera najbližje tej kategoriji. *Trije smo najboljši par* je namreč naslov popevke slovenskega punk-rock pevc Petra Lovšina, *Umazane igre igrajo se z nami, zakaj se jih ne bi igrali še sami* pa je refren pesmi Hej punca, ki jo je prav tako izvajala njegova skupina Pankrti.

²⁷ Ponovitve vzorcev vsaj z eno besedo, lahko pa s celotnim pomenom nakazujejo vsebino, čeprav je povezava vseeno šibka. Njihova stilna opaznost je glede na to enaka obnovljenim vzorcem, funkcija pa predvsem spodbujanje k branju besedila (Korošec, 1998: 138).

Korošec posebej obravnava interpunkcijske naslove, ki lahko vsebujejo veliko (končno) ločilo, malo (nekončno) ločilo, parno (dvodelno) ločilo ali izpustno ločilo tropičje. Zaradi te lastnosti so zelo opazni, imajo pa tudi – nekateri bolj, drugi manj – močno pridobivalno vlogo. V analiziranih Modičevih prispevkih sem kljub prevladovanju naslovov s pozivno-pridobivalno in informativno-stališčno funkcijo našla le devetnajst interpunkcijskih naslovov. Med njimi so bili štirje pravi vprašajni²⁸, kjer je naslov vprašalna poved z rednim ločilom vprašaj. V takih povedih je vprašalnost razvidna že iz vprašalnic, zato bi ločilo lahko tudi izpustili (Korošec, 1998: 110).

Primeri pravih vprašajnih naslovov: *Ste istospolno usmerjeni?* (23. 12. 2002), *Kaj rajca Slovence?* (11.3. 2002), *Umazane igre igrajo se z nami, zakaj se jih ne bi igrali še sami?* (6. 9. 1994), *Kam so šle vse rožice?* (17. 8. 1998).

Naslednji naslov bi lahko označila kot nepopolni premogovorni: *»Seks? Posel kot vsi drugi«* (27. 8. 2001). Premogovorni naslovi pa se po Korošču (1998: 115) od običajne pisave spremnega stavka in dobesečnega navedka ločijo po tem, »da je eden od glagolov rekanja izpuščen kot nadmeren (redundanten), ker ga predvideva obvezno ločilo dvopičje«. Beseda na levi, ki v obravnavanem primeru manjka, je samostalni kot lastno osebno (metaforično ali metonimično rabljeno) ali zemljepisno ime, na desni pa ustrezno strnjen navedek (v narekovajih ali brez njih, z veliko začetnico ali brez nje). Naslov te vrste zapišemo, ko nekdo pove, izjavi kaj tako pomembnega (ali v mojem primeru zanimivega), da se izpostavi v naslovu.

4.7.2 NASLOVJE

Naslovje je najizrazitejša časopisna poročevalska kategorija, ki jo tvori več enot: nadnaslov, veliki naslov, podnaslov/i in sinopsis. Glede na zastopanost posameznih enot je naslovje dvodelno ali večdelno²⁹, vsebovati pa mora vsaj dve od teh enot; po pravilu veliki naslov in podnaslov, v novejšem času pa tudi nadnaslov in veliki naslov. Za različico naslovja se odloči uredništvo tiskanega medija, pri Mladini pa (predvsem) pri obsežnejših prispevkih, kakršni so tudi Modičevi, uporabljajo običajno različico dvodelnega z velikim naslovom in podnaslovom. Ob tem Korošec (1998: 50–51) opozarja, da naslovje kljub manjkajoči/m

²⁸ Več vprašalnih povedi najdemo v podnaslovih.

²⁹ Večdelno naslovje je lahko polno in ima zasedena vsa naslovijska mesta, nepolno pa je tridelno.

enotam ni okrnjeno in odprto, saj ga ne razumemo, kot da bi katera od enot manjkala in bi jo morali pristaviti, ampak je za določen časopisni žanr avtomatizirano.

Modičeve prispevke najdemo pod različnimi paginalnimi naslovi. To so nepravi naslovi³⁰ in omogočajo orientacijo po straneh časopisnega izvoda. So enobesedna, dvobesedna in (redkeje) večbesedna stilno nezaznamovana poimenovanja, priredne in predložne zveze, izjemoma stavki. Poimenujejo lahko tematsko zaokrožena področja človekove dejavnosti (kultura, znanost, politika, šolstvo), notranjo časopisno delitev, slonečo na posameznih časopisnih (publicističnih) žanrih (dnevne novice, podlistek, reportaže), skupke istorodnih dejavnosti oziroma podobnih dogodkov (Delova borza dela, Kronika), lahko so opisna predložna poimenovanja raznorodnih, zemljepisno pa družljivih besedil (Slovenija), v najmanjši meri pa rahlo stilno zaznamovanih zvez (Na kolesih) (Korošec, 1998: 100).

Primeri bolj ali manj nazornih paginalnih naslovov, po katerih bralec ve ali vsaj predvideva, da bo pod njimi lahko prebral prispevek o "Modičevi temi": *Fenomeni, Spolnost, Seks ali Sex, Pornografija, Porno art, Zabava, Seksualije, XXX, Spolni pripomočki, Amaterska pornografija, Spolna vzgoja, Pornofobija, Fetiši, Veseli december, Erotika, Religija, Cerkev, Veselica, Lepotice, Erotikon, Mediji, Borza dela, Reportaža, Anketa, Psihotest, Pedofilija, Amaterska pornografija, Gerontofilija, Antropologija, Zasebni stiki, Znanost, Pin up, Mediji, Amerika, Profil, Eksotika*.

Ti naslovi so sicer ločeni od naslovja, ki ga pri Modicu sestavljata veliki naslov in podnaslov, vendar bi jih prav zaradi njihove neustaljenosti lahko opredelili tudi kot nadnaslove. Nadnaslovov je po Korošču (1998: 80–92) šest tipov. Področni nadnaslov opredeljuje vsebinsko področje z občnim imenom in je pri Modicu daleč najpogostejši. Zemljepisnopodročni nadnaslov je zemljepisno lastno ime, ki pove, da se bo vsebina nanašala nanj, nič pa o sami vsebini. Tematski nadnaslovi konkretizirajo tematiko na vrsto ali bolj določene okoliščine v tej tematiki. Ostali trije tipi, ki pri moji analizi niso prišli v upoštevanje so še feljtonski, sovisni in veliki nadnaslov.

Velike naslove (N) sem obravnavala v prejšnji točki, dvodelno naslovje pa poleg teh sestavljajo še podnaslovi (P), ki so vedno enojni – podnaslovna rubrika je izpolnjena z eno

³⁰ Korošec med naslovi loči prave in neprave. Med prave uvršča naslovijske (nadaslov, veliki naslov in podnaslov) in nenaslovijske naslove (mali naslov, mednaslov, polnaslov, panaslov), med neprave pa paginalne in rubrične naslove.

podnaslovno enoto. Če podnaslov vzpostavlja katero od besedilnih razmerij s katero od drugih enot naslovja, je navezovalen (besedno, zaimensko ali skladenjsko), v nasprotnem primeru pa prost (Korošec, 1998: 70).

Modičevi podnaslovi so navadno daljši in v večini primerov prinašajo dodatne, bolj natančne informacije o sledečem besedilu, lahko pa neinformativen veliki naslov nekako razlagajo.

Primeri: N: *Najlepša dekleta našega življenja*, P: *Kaj pravzaprav loči lepotne kraljice od porno starlet?* (15. 9. 2003); N: *Boli tiste, ki gledajo*, P: *Johan, internacionalni slovenski suženj* (18. 3. 2002), N: *Globoko grlo Linde Lovelace*, P: *Pred tridesetimi leti se je prvič javno zavrtel pornografski film. Od takrat dalje nič več ni bilo tako kot prej* (28. 1. 2002). N: *Ku ku, gole bejbe*, P: *Sliši se hecno, toda prestolnica je šele pred desetimi dnevi dobila svoj prvi peep show* (22. 10. 2001). N: *Spolne navade Slovencev*, P: *Z vprašalnikom v roki smo škilili med rjuhe in ugotovili, da na revolucijo v postelji še čakamo, smo pa čedalje bolj odprti in manj dolgočasni* (6. 5. 2002).

Poleg dvodelnega naslovja in paginalnih naslovov Modičevi prispevki vsebujejo tudi mednaslove. Korošec (1998: 96) zanje pravi, da so obrobnegega pomena, saj imajo bolj tehnično kot vsebinsko vlogo. Slednja je bila v preteklosti omejena na daljše žanre (daljša poročila, reportaže in daljše prispevke) in z mednaslovom se je začel en notranji del celotnega besedila. Kot je z analizo slovenskega pisnega poročevalstva ugotovil Korošec, po letu 1991 tudi v našem dnevnem časopisju prevladuje težnja po redukciji znotraj žanrskih besedil in po prevladovanju krajših žanrov, mednaslovi pa se pojavljajo že v relativno kratkih besedilih. Modičevi prispevki so, kot sem že zapisala, povprečno dolgi dve strani – včasih so daljši, redko krajši – zato je uporaba mednaslovov povsem upravičena. Njihova vloga ni toliko dajanje informacij o besedilu, kot je pritegniti oz. ohraniti bralčevo pozornost in ga spodbuditi k nadaljnjemu branju. Največkrat je namreč mednaslov tak, da ga (pravilno) razumemo šele takrat, ko preberemo tudi besedilo za njim. Število mednaslovov se razlikuje glede na dolžino prispevka, največkrat pa so na dvostranskem prispevku dva ali trije mednaslovi.

Nekaj primerov mednaslovov: *Bushev duh ni od muh*, *Medijski feedback* (3. 3. 2003); *Dom in vera*, *Porno ni sporno*, *Izkušnje naredijo mojstra*, *Ni vse seks, vse brez seksa je nič*, *Partnerjeva vloga* (6. 5. 2002); *Biblijsko orodje*, *Igračke po domače*, *Trgovina* (15. 1. 2001);

Pravila igre, Maraton interruptus (7. 8. 2000); *Tukaj in kdaj, Moški svet, Pornomanija* (16. 1. 1998); *Predigra, Bližnja srečanja, Vrhunci* (15. 11. 1999); *Moderna sramežljivost, Moralna Jugoslavija, Slovenski fantje* (17. 8. 1998); *Pojem in svet, Druga plat medalje, Hardcore, Vzemi ali pusti* (1. 10. 1996).

4.8 NEKATERE NAJPOGOSTEJŠE JEZIKOVNE NAPAKE V ANALIZIRANIH PRISPEVKIH

Napake za stilno analizo sicer niso pomembne, vendar se jim pri jezikovni analizi nisem mogla izogniti. Predpostavljam, da so pravopisne napake, med katere sodijo napačna stava ločil, uporaba velike začetnice in tipkarske napake, avtorjeve, čeprav bi jih morali lektorji pri svojem delu opaziti in popraviti. Najpogostejše med pravopisnimi napakami so tako:

- uporaba glavnih namesto vrstilnih števnikov, ki sta zapisana s števki. Za številom bi morala po pravilu stati tudi pika, s katero v pisanem besedilu ločimo vrstilne števnike od glavnih. Menim, da bi avtor z besedami števnik zapisal pravilno;
/.../ kaj lahko v povprečju pričakujejo od moških med 18 in 55 letom /.../ (16. 11. 1998). → med 18. in 55. letom
- besedo le-ta in njene oblike Modic piše napačno, brez vmesnega vezaja, pa tudi na nepotrebnih mestih, saj se le-ta navadno nanaša na zadnje v nizu naštevanja;
Nemški porodničar Ernst Grafenberg, ki je l. 1944 odkril tako imenovano G-točko, le te ni našel samo pri ženskah, temveč tudi pri moških (2. 11. 1998). → */.../ G-točko, je ni našel samo pri ženskah /.../*
- napačno zapisuje tudi besedo v kolikor, ki sicer niti ne obstaja, saj namesto nje uporabljamo "če";
Vkolikor strokovne pomoči ne boste poiskali /.../ (17. 3. 2003). → Če strokovne pomoči ne boste poiskali */.../*
- najbolj bode v oči stalna napačna stava treh pik, ki bi morale biti v vseh primerih nestične, Modic pa jih zapisuje levostično, torej kot manjkajoči del besede, ne pa stavka;
Hm, Eclipse... Zajtrk na travi bosta v bližnji prihodnosti servirali tudi radovednežem v večnem mestu Rimu, na bienalu mladih umetnikov, nato pa... (15. 3. 1999).

- poleg tega se včasih pojavi tudi neobstoječe ločilo več pik (štiri ali celo več);
Gre za strani kot so Persiankitty, Tommys-bookmarks, Ampland, Huns yellow pages....., kjer je moč najti več tisoč naslovov, zraven pa še bogat opis, kaj je na njih moč videti, ali pa so celo kategorizirana (analsex, fetish, fist, kratki video posnetki.....).
 V tem primeru manjka tudi vejica, ki uvaja primerjalno priredje, pa tudi besedo videoposnetek bi moral zapisati skupaj.
- neustaljeno pisanje zloženk narazen ali z vezajem, namesto po pravopisnih pravilih skupaj;
video magazin, porno projekt/filmarji/kinoteka/zvezda/univerzum, porno-zvezda/-revija/-multinacionalka.

Problematike pisanja podobnih besed in besednih zvez skupaj oz. narazen se je v Popravopisu lotil tudi Lenarčič (2004: 198–199), ki se sprašuje, čemu je treba uvajati nove zloženke, če naj bi že namesto njihovih doslej znanih narazen pisanih sopomenk raje uporabljali navadnejše besedne zveze. Za razlago navaja iztočnico vikendhišica, ki je opisana kot tudi vikend hišica 'počitniška hišica', pri čemer opis v ležečem slogu pomeni, da je ta besedna zveza navadnejša kot njena skupaj (in narazen!) pisana sopomenka. SSKJ nejasnost rešuje tako, da besedno zvezo vikend hišica (pisano samo narazen!) in nadrejeno sopomensko besedno zvezo "počitniška hišica" navaja le kot primer pod iztočnico vikend. Kot pravi Lenarčič, je bilo pravilo o pisanju takšnih zloženk skupaj ali narazen v SP'62, da besede, ki so v obeh delih tujke in smo jih sprejeli kot zvarjeno celoto, pišemo skupaj (npr. avtogaraža), sklope iz domače besede in tujke ali narobe pa narazen (npr. alfa žarki, avtocesta). Pravilo je bilo jasno in logično, pravopisci pa so zaradi peščice skupaj pisanih izjem – avto cesta je sčasoma postala avtocesta in je le ena od izjem, ki potrjuje pravilo – spremenili množico besednih zvez, ki smo jih doslej vedno in brez izjeme pisali narazen. Po njegovem bi morali bolj upoštevati SP'62, ki pravi: »Sklope z določilno besedo pred osnovno sta rodila tuj vpliv in želja po kratkem izražanju. Preveč takih sklopov bi jeziku kazilo podobo. Navadno se jim ognemo tako, da postavimo določilno besedo za osnovno (žarki alfa, vitamin B) ali pa opišemo s pridevnikom (avtomobilski promet, celofanski papir)«. Lenarčič meni, da nam pravopisci skupaj pisane zloženke, ki se kljub več kot desetletnem propagiranju še vedno niso prijele, neupravičeno vsiljujejo z navedbo na prvem mestu, v krepki pisavi, pred doslej uporabljanimi narazen pisanimi dvojnicami, skritimi v oglavju gesel.

Takšno zlaganje iz dveh samostalnikov je po Logarjevi (2004: 192–193) v slovenščini vse bolj produktiven besedotvorni postopek, kar lahko vsaj v zadnjem desetletju pripišemo precejšnjemu vplivu angleščine. Pri tem jeziku je namreč to »daleč najproduktivnejši tip zlaganja in tudi tvorjenja nasploh«. Primeri novih medponskoobrazilnih zloženkov vseh tipov iz Modičevih besedil so poleg zgoraj naštetih, ki jih avtor neustaljeno zapisuje, še npr. *kiberprostor*, *hardcore prizor*, *seks šop*, *sajberkafe*, *šovbiznis*, *mejkap*, *čizburger*, *rejev parti*, *bodibilding*.

Med novimi tvorjenkami Logarjeva obravnava tudi zveze s citatnim prilastkom. Kot sem že navedla Toporišiča (1992: 14), se te besede pišejo, izgovarjajo, sklanjajo itd. po pravilih ustreznih jezikov, iz katerih prihajajo. Logarjeva (2004: 194) dodaja, da se tako obnašajo tudi besedotvorno. Tudi pri Modicu so tako citatni prilastki iz angleščine (levi) pravilno postavljeni pred jedrni samostalni oz. – ker gre v angleščini v takih primerih za zloženke – pred določani del zloženke, npr. *ready made* scenografija, *straight* produkcija. Na drugi strani pa je citatni prilastek iz francoščine po zgledu tega jezika postavljen za jedrni samostalni, npr. dedci *au naturel*. Po Logarjevi (2004: 195) zvez z dejansko citatnim prilastkom v slovenščini ne moremo šteti za zloženke, in dokler ostajajo prilastki citatni, jih tudi ne pišemo skupaj, so pa take zveze izrazito stilne in Mladinina posebnost. »Vsekakor pa zveze s citatnimi prilastki prav zaradi nejasne meje med citatnostjo in oblikoslovno (besedotvorno) prevzetostjo utrujejo zapis narazen tudi pri medponskoobrazilnih zloženkah.«

- v prispevkih so na mestih, kjer bi moral stati pomišljaj (npr. medstava), vedno vezaji;
Jep, zgodba o joških Mary Carey je v resnici zgodba o puncah, ki - tudi v Sloveniji - stojijo v vrsti na štartu dirke Miss World /.../ (15. 9. 2002). Šlo je za pornografske filme z naslovi Stupri Italiani, Abusi Italiani in Umiliazioni Italiane - v dobesednem prevodu italijanska posilstva, zlorabe in poniževanja -, ki jih je posnel zloglasni Andy Casanova (5. 5. 2003). Pri medstavi tudi vejica za drugim pomišljajem ni potrebna, Modic pa jo navadno postavi.
- napačna raba velike/male začetnice; *po Internetu, prenos izbora najlepše zemljanke...* → po internetu, prenos izbora najlepše Zemljanke
- raba napačnega predloga; *s province, na kioskih, vztrajati na ...* → iz province, v kioskih, vztrajati v

- napake, za katere predvidevam, da so tipkarske oz. posledica pomanjkanja koncentracije pri pisanju: *iz Ljublane; bolgijskem posiljevalcu in morilcu otrok* (v sobesedilu izvemo, da gre za belgijskega); *miljon*; *poljudno znanstveni pristop*; *Flynt je lani novembra skoraj petsto ameriških senatorjev, člane Kongresa, sodnike Vrhovnega sodišča in Belo hišo je obdaril z brezplačno naročnino na Hustlerja* (25. 1. 1999).
- vprašalni stavki se včasih končajo s piko namesto z vprašajem, še posebej, če gre za retorično vprašanje;
Ostale pa bodo luč dneva ugledale v obliki monografije, ne (15. 3. 1999). *Kaj pa jim preostane drugega, ne* (15. 10. 2001).

Slovnična napaka, ki se nanaša na ujemanje, je na primer sklanjanje naslova popevke tria *Sestre od Latina bambine* namesto *od Latine bambine*.

4.9 PRIKAZ STILA NA KONKRETNEM PRIMERU

V jedru diplomskega dela sem natančneje analizirala Modičeve prispevke in opazovala jezikovne in stilne pojave v njih. Ugotovila sem, da izstopa predvsem avtorjeva izbira besed, ki njegovo pisanje delajo posebno, saj se po tem razlikuje od pisanj drugih publicistov in avtorjev nasploh. Z abstrakcijo Modičevega stila bom njegove značilnosti prikazala na konkretnem primeru prispevka (Priloga A), ki vsebuje večino tistega, v čemer se odraža avtorjev osebni stil.

Tako kot obravnavani prispevek tudi ostale poleg besedila sestavlja slikovno gradivo, ki se nanaša na vsebino besedila. Njegova funkcija je pritegniti bralčevo pozornost, saj smo ljudje za fotografije oz. slikovne podobe nasploh še bolj dovzetni in jih prej opazimo, zato v nas tudi lažje zbudijo zanimanje. Ker pa moje delo temelji na besedilu, v katerem se kaže avtorjev stil, se s slikovnim gradivom ne ukvarjam.

Prikaz značilnosti Modičevega stila začenjam pri naslovih. Kot sem že zapisala, njegove prispevke lahko beremo pod različnimi rubričnimi naslovi, saj ti niso ustaljeni. V konkretnem prispevku je to *porno art*, in ker se ni pojavil ne prej ne kasneje, ga lahko dojemamo kot neke vrste nadnaslov. Pomembna značilnost pravih rubričnih naslovov je namreč ustaljenost, saj

tako omogočajo orientacijo po straneh tiskanega medija, pri Modicu pa je ustaljeno le namigovanje na področje, o katerem v besedilih piše. Naslovje sestavljata pomenljiv veliki naslov *Prihaja ... prihaja mi*, ki zagotovo k nadaljnjemu branju ali vsaj preletu besedila spodbudi tako redne bralce kot marsikaterega naključnega "listalca" revije. Neinformativnemu velikemu naslovu sledi bolj nazoren in nedvoumen podnaslov, ki dodaja informacije in razkriva, o čem bo govor v prispevku. V tem primeru se podnaslov glasi *Iku, japonski tehno pornič, je priložnost za razmislek o zaščiti pornografije pred neodgovornim umetniškim izživiljanjem*. Kot je rezvidno iz tega primera, so podnaslovi Modičevih prispevkov tudi sicer daljši. Opazimo, da avtor že v grafično najbolj izpostavljenih delih besedila ne teži k uporabi strogega knjižnega jezika, ampak brez oklevanja zapiše pogovorne oz. slengovske izraze.

Začetek besedila je precej reportažen, saj avtor opisuje dogajanje, in sicer z ekspresivnimi izrazi (*grozdi osebkov*), obenem pa uporablja še ironijo (*mesni burek in druge nobel dobrotehitre kulinarike*). Pisec je v besedilu tudi sicer vseskozi prisoten, najbolj očitno kot prvoosebni pripovedovalec, ki na nekaterih mestih svoje bralce tudi neposredno nagovarja (*jebeni dolgčas, vam rečem.*), na svojo prisotnost pa opozarja tudi s številnimi vzkliki v obliki medmetov (*I, oh, Ha!*). Prisostvovanje pri dogodku, o katerem piše – predstavitev japonskega znanstveno fantastičnega pornografskega filma v dvorani Kinoteke – potrjuje na začetku drugega odstavka: *V torek zvečer sem v spopadu z radovednostjo podlegel tudi sam*. V nadaljevanju subjektivno, s številnimi pridevniki (*razmajani, spužvasti in zategadelj najbrž tudi primerno vpojni kinotečni sedeži in zatohla atmosfera dvorane*) bralcu približa ozračje dogodka. Poleg tega so, kot sem tudi že ugotovila, v prispevkih izredno pogosti pogovorni in slengovski izrazi, s katerimi se Modic bliža bralcu tako, da ima ta občutek prijateljskega klepeta. V obravnavanem prispevku so primeri pogovornih besed *kila, ajzenpon, zajebantski, tumpast, pohecati se, pornjak, napumpan, sorta, bunka, kičeraj*, izmed slengovskih besed pa sem našla *uletavati, prefukati* (pretepsti), *skini* (obritoglavci), *šur, bildati rating* (povečevati gledanost), *parking, zarolati* (zavrteti), *horor, da ti stopi*. Na drugi strani pa so pomemben element tujke in strokovni izrazi, ki zahtevajo od bralca bogatejši besedni zaklad ali celo uporabo slovarja tujk. Avtor jih zapiše z namenom ter tako poudarja svoje bogato besedišče in razgledanost, saj v večini primerov ne gre za pojave, za katere slovenščina ne bi imela ustreznice. V konkretnem prispevku so tujke in termini naslednji: *benigen eksces, neprincipielnost, eksplicitno, deklarirati se, manifestacija frustracij neke rigidne družbe, misteriozno, ekstaza, skomprimirati se, deprimirajoče, kamkorder, subverzivno, progresivno, konzervativne konvencije, senzibilnost; erekcija, koitus, zunanja ejakulacija*. Tako kot se od

povprečnega bralca pisec oddaljuje s prepogosto uporabo tujk, podobno dosega tudi s citatnimi besedami in besednimi zvezami, predvsem ne ravno znanimi latinskimi izreki. V obravnavanem prispevku ni nobenega takšnega primera, saj večina potencialnih bralcev najverjetneje ve, kaj pomeni *suma sumarum*. Še pogosteje pa v izvirniku, včasih pa tudi poslovenjeno, Modic uporablja citatne besede in besedne zveze iz angleščine, na primer *overdose*, *much too much*, *underground*, *kamkorder*. Zelo pogosti so srbohrvatizmi: *jebazoven* in *jebačina* se pojavljata v številnih prispevkih.

Kot sem že ugotovila, je bistvo Modičevega stila njegova izbira besed, med katerimi posebej izstopajo neologizmi. Navadno ne gre ravno za hapakse, ampak bolj za okazionalizme, saj jih avtor uporablja več kot enkrat. Primeri v tem besedilu so *predvideorekorderski časi*, *pooblaščen ključar Mesta žensk*, *glasnogovornik*, *obdelovanec*, *obdelovanka*, *fukaški zapis*, *satovje iz kvadratkov*.

Za Modičeve prispevke so značilni citati, ki so od ostalega avtorjevega besedila ločeni grafično, najpogosteje v ležečem tisku, včasih pa jih označuje dobessedni navedek. Njihova funkcija je, da potrjujejo avtorjevo stališče, ki ga ta predhodno izrazi, velikokrat pa izjavo v nadaljevanju tudi komentira. Poleg tega, da skrbijo za kredibilnost pisca, je besedilo z njimi tudi bolj živo – še posebej to velja za njegove reportažne dele.

Dvostransko besedilo razbijata dva mednaslova, in sicer *Porn art* in *Ujetništvo svobode*. Tako kot pri večini Modičevih mednaslovov, moramo tudi pri teh dveh najprej prebrati besedilo, ki sledi, če želimo razumeti, na kaj namigujeta. Mednaslovi Modičevih prispevkov so namreč v številnih primerih neinformativni in imajo bolj funkcijo ohranjanja pozornosti in spodbujanja nadaljnega branja.

Izrazito opazno stilno prvine tvorijo številni vulgarizmi, kot so *parjenje*, *strumni tiči* in *hotne špranje*, *drkati si ga na digitalne mozaike*, *jebazovni replikanti*, *mlahavi kurci*, *jebeni dolgčas*, *jebačina*.

5. ZGRADBA MODIČEVIH BESEDIL

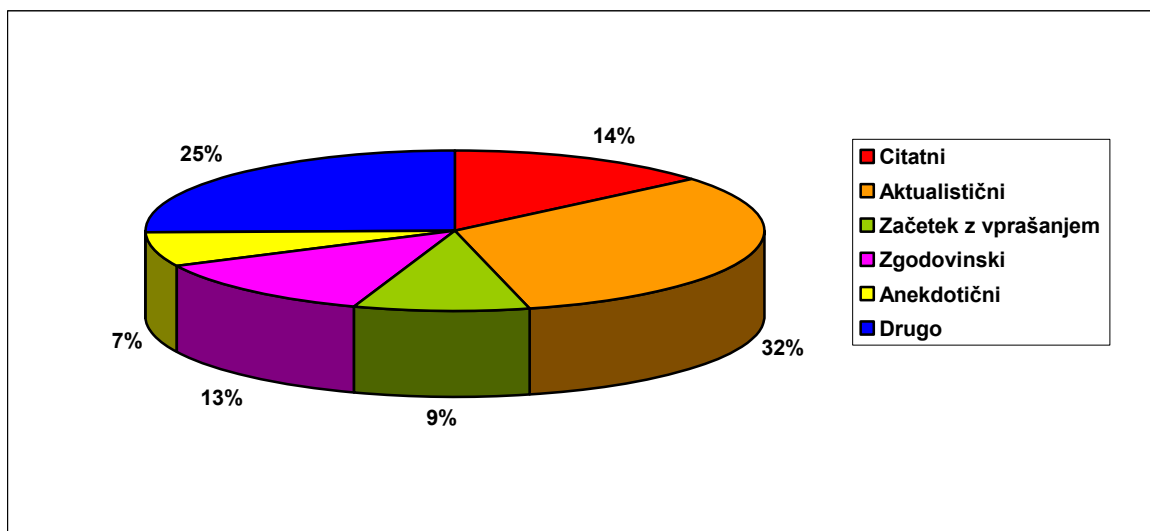
Vsako besedilo ima svojo tipično zgradbo. Najbolj običajna je klasična tridelna, in sicer začetek (uvod), jedro in konec (zaključek ali sklep). Ti deli so odvisni od namena, snovi in okoliščin sporočanja (Dular, 1998b: 25). Poznamo več vrst uvodov in zaključkov, pomembni pa so tudi prehodi med posameznimi deli besedila (Toporišič, 2000: 718).

V uvodu tvorec nakaže predmet in namen sporočila; pove, o čem bo govoril, v kakem obsegu in kaj ga je spodbudilo k pisanju. Besedilo lahko začnemo na več načinov (citat, zgodovinski podatek, definicija, reklo ali pregovor), pomembno pa je, da je sicer kratek uvod domiseln in da v bralcu zbudi zanimanje za vsebino (Remic - Jager, 1976: 78). Modičevi uvodi³¹ so večinoma vsi takšni, nekateri pa so posebne vrste (glej graf 5.1):

- citatni je zelo pogost; *»Na sejem greste, ne?« me je prijazno vprašal postaven, na kratko postrizen fant v policijski uniformi /.../ (13. 3. 2000).*
- aktualistični je v publicističnih besedilih še pogostejši; *Svoboda v deželi svobodnih je spet na preizkušnji (27. 5. 2002). Pred kratkim se je na malih ekranih odvrtela epizoda Sexa v mestu, ki naj bi po naketerih virih med žensko populacijo sprožila plaz najrazličnejših odmevov in dvignila ton debat (19. 11. 2001).*
- začetek z vprašanjem; *Katere spolne prakse najbolj razpihujejo naš libido in kaj je v spolnosti tisto, kar se nam zatika v grlu (11. 3. 2002)?*
- zgodovinski; *Dobrega četrt stoletja mineva, odkar je Larry Flynt, bržčas najkontroverznejši prvoborec za pravico do necenzuriranega pogleda, ugotovil, da se nekaterim strahovom, fobijam in predsodkom zanesljivo izteka rok trajanja, zato ne bi bilo slabo, če bi proces njihovega izganjanja rahlo pospešil in pri tem še kaj zaslužil (5. 3. 2001).*
- anekdotični; *Štorija je bojda resnična, izvira pa iz časov samoupravnega socializma, bratstva in enotnosti ter izmenjave razvojnih izkušenj s prijateljskimi režimi neuvrščenih držav (29. 9. 2003).*

³¹ Izpisani so prvi stavki prispevkov.

Graf 5.1: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na vrsto njihovega uvoda

Jedro ali obravnava je osrednji, najpomembnejši in najdaljši del vsakega sestavka. V njem je združenih več točk ali motivov (misli), zato mora biti pregledno urejeno in vsebinsko razdeljeno po odstavkih, ki jih povezujejo naravni, neprisiljeni prehodi. Odvisno od snovi in namena sporočila je lahko pisano kot pripoved, razgovor, razprava, oris, opis ipd. Med obravnavo lahko te prvine po potrebi tudi menjamo. Modic v svojih besedilih od stilnih postopkov največkrat uporablja pripovedovanje, poročanje, subjektivno orisovanje in z njim karakteriziranje (označevanje oseb). Izredno pomembna prvina v obravnavanih prispevkih pa so dialogi in citati oseb, ki so od ostalega (avtorjevega) dela besedila grafično ločeni, saj jih Modic zapisuje v kurzivi in kot dobesedne navedke. Od vrst poročanega govora avtor največkrat uporablja premi govor, saj je bolj učinkovit od odvisnega in polpremega. Po Toporišiču (2000: 653) o premem govoru govorimo takrat, ko »povedano dobesedno navedemo, vendar v posebnem, t. i. spremnem stavku po potrebi povemo, kdo je tisti, ki govori ali misli, in kdaj, kje, kako, zakaj ipd. to dela«. Ena ključnih vlog dialoga, pravi Milosavljevič (2003: 58–60), je posredno slikanje značajev likov v zgodbi. V neumetnostnih besedilih gre pri dialogu za stvar izbora, z njim avtor popestri zgodbo, ustvari dodatno dinamiko, bralcu pusti veliko praznega prostora, v zgodbo pa vplete druge glasove, ki jo naredijo bolj zanimivo.

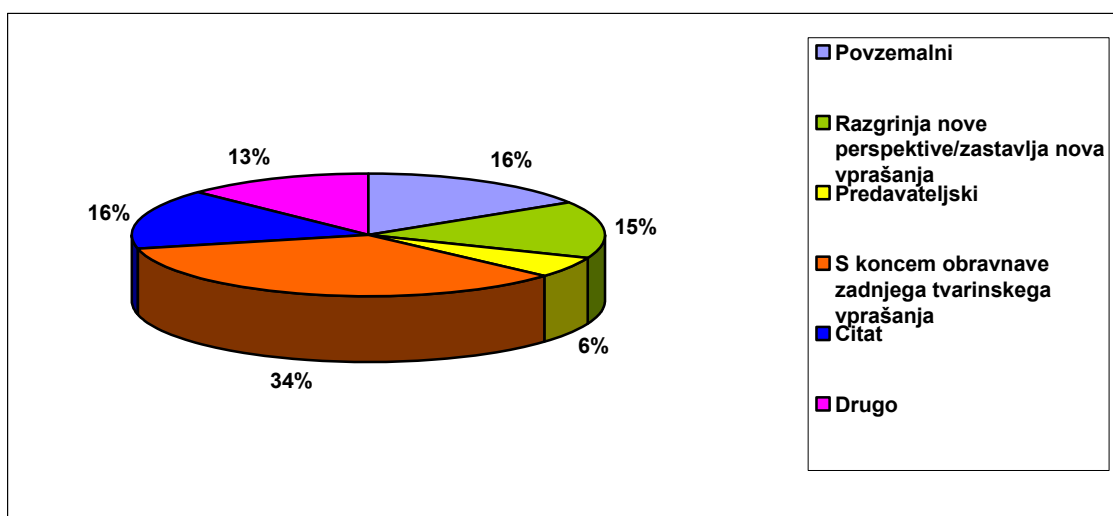
Končni del sporočila je zaključek ali sklep in je zelo pomemben, ker po njem radi sodimo o celotnem sporočilu. Po Remic - Jagrovi (1976: 79) mora biti zato učinkovit, da v bralcu ali poslušalcu zapusti močan vtis. V njem se lahko vrnemo k uvodu, opozorimo na dobre in slabe posledice, ki jih imajo v jedru obravnavana dejstva za nadaljni razvoj. Lahko je tudi kratek

povzetek bistvenih ugotovitev v sporočilu, vendar še posebno osvetljen in živahno podan (predvsem v strokovnih in znanstvenih stavkih). Učinkovita je tudi kaka presenetljiva misel, ki se nam je porodila ob razpravi o določenem predmetu. Podobno kot pri uvodih tudi pri zaključkih poznamo več vrst (Toporišič, 2000: 719), pri Modicu pa se poleg neposebnih pojavljajo tudi vsi stereotipni³² (glej graf 5.2):

- povzemalni; *Res priporočljiva zabava za lajšanje poletnega dolgčasa, predvsem za tiste, ki se radi nenavadno zabavajo, hkrati pa bi to morala biti obvezna ekskurzija za razne varuhe javne morale v naši lepi deželi* (11. 8. 2003).
- zaključek razgrinja nove perspektive oz. zastavlja nova vprašanja; *Mimogrede, kaj se bo poslej zgodilo z zbiralci pornografskih kuriozitet, če organi pregona v njihovi zbirki najdejootroške porniče, ki so jih gospodje pred četrto stoletja povsem legalno uvozili z Nizozemske? Bodo šli sedet? Kdo bi vedel* (5. 5. 2003).
- predavateljski; *Pornografija v Sloveniji je sicer preživela; na kakšen način in za kakšno ceno, o tem pa kdaj drugič* (21. 12. 1998).
- besedilo se enostavno neha s koncem obravnave zadnjega tvarinskega vprašanja; *Njena 45-kilska hčerka se je takoj po ceremonialu izgubila v neznano in se po 150.000 dolarjev, ki ji pripadajo po materini smrti, ni nikoli vrnila* (31. 3. 2003). *In šestič, če ste mnenja, da je lepota v očeh opazovalca, odslej glejte porniče, ne pa prenosa izbora najlepše Zemljanke* (15. 9. 2003).

Med obravnavanimi prispevki je avtor štirinajstkrat besedilo zaključil s citatom: »Če čakaš toliko časa, da začneš razmišljati s svojo glavo, je takrat žal že prepozno« (27. 5. 2002).

Graf 5.2: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na vrsto njihovega zaključka

³² Izpisani so zadnji (od)stavki prispevkov.

Prehodi med posameznimi deli besedila v Modičevih prispevkih ne izstopajo, saj besedilo lepo teče. Razbijajo ga sicer mednaslovi, vendar bolj grafično kot pa vsebinsko. Avtor namreč v celotnem osrednjem delu razvija idejo, ki jo je napovedal že v uvodu, in jo v sklepu na ustrezen (največkrat duhovit in zanimiv) način tudi zaključi. Piščevo komentiranje je prisotno v vseh delih besedila, zato ne bi mogla reči, da je kritika ponekod bolj izostrena kot drugod. V vseh delih besedila uporablja vsa stilna in jezikovna sredstva, kar sem obravnavala v prejšnjem poglavju, tako da se uvod, jedro in zaključek glede tega ne razlikujejo. Nobenega dela besedila zato ne morem označiti kot nevtralnega. Včasih se sicer v besedilu znajde kakšna nevtralna poved brez osebnih sodb, izraženih stališč in mnenj, vendar avtor kmalu spet opozori nase, saj je njegov osebni komentar prisoten skoraj povsod.

6. ŽANRSKA UVRSTITEV MODIČEVIH BESEDIL

Koširjeva (1988: 26) žanr definira kot »stalno obliko novinarskega sporočanja, za katero so značilne določene posebnosti«. Žanre najprej združi v vrste – družine žanrov z določenimi skupnimi lastnostmi, ki jih druge vrste nimajo. Žanr ima tako vse lastnosti vrste, vendar se pri posameznih žanrih določene družine kažejo na različne načine. Vrste Koširjeva (1988: 31–32) nadalje združuje v zvrsti, za katere je značilna skupna prevladujoča funkcija ali dominanta.

Modičeva besedila iz tednika Mladina odražajo avtorjeva osebna stališča in poglede, publicist pa želi prek njih vplivati tudi na bralčevo mnenje. Obravnavana besedila zato uvrščam v publicistično funkcijsko zvrst, kamor »sodijo besedila množičnih občil, ki informirajo javnost in vplivajo nanjo« (Kalin Golob, 2003a: 49). Znotraj publicistične funkcijske zvrsti je več ožjih področij, tipologije pa se od avtorja do avtorja razlikujejo. Po Toporišiču (2000: 721–722) so publicistična besedila lahko :

- poročevalna: novica (navadna, drobna, krajevna, razširjena), poročilo (notranje- ali zunanjepolitično, športno, borzno, gospodarsko), plakat, oznanilo, izjava, javni nagovor, anketa, intervju, spominska kronika;
- presojevalna: uvodnik, komentar, glosa, vrivek, obletnični zapis, ocena, turistični vodnik, polemika;
- leposlovno nadahnjena: karikatura, kozerija (kramljanje), feljton (podlistek), horoskop, reportaža, zapisek s poti, esej, dnevnik, strip.

»Če bi hoteli dosledno uveljaviti delitev publicistične zvrsti na podzvrsti,« pravi Kalin Golobova (2003a: 46), »bi morali pregledati in razčleniti vso publicistiko ter na osnovi enotne metodologije in meril ločevati med posameznimi podzvrstmi (npr. oglaševalsko, poročevalsko, beletristično ipd.)«.

Pri opazovanju Modičevih besedil, sem ugotovila, da nimajo niti značilnosti samo enega publicističnega žanra niti samo značilnosti publicističnih žanrov. V njegovih prispevkih lahko namreč opazimo tudi značilnosti novinarskih žanrov predvsem interpretativne zvrsti, deloma pa tudi žanrov reportažne in pogovorne vrste. Glede na skupno prevladujočo funkcijo Koširjeva (1988: 63) deli novinarska sporočila na informativno in interpretativno zvrst. V informativno zvrst uvršča tista novinarska sporočila, ki se »kažejo kot objektivna sporočila, v katerih je avtor s svojimi mnenji od predmeta distanciran in odsoten,« tj. vestičarske, poročevalske, reportažne in pogovorne vrste. V interpretativno zvrst na drugi strani uvršča novinarska sporočila, ki se »kažejo kot subjektivna sporočila, avtorji pristopajo k obravnavanemu predmetu angažirano in so svojimi mnenji v tekstu prisotni,« tj. komentatorske, člankarske in portretne vrste.

Modic je v svojih prispevkih prisoten s svojimi mnenji in opazkami, njegova sporočila so visoko subjektivna. Njegovo pisanje zato uvrščam v interpretativno zvrst novinarskih sporočil, vrste oziroma žanra pa mu ne morem natančno določiti. V avtorjevih besedilih se namreč prepletajo značilnosti več vrst in žanrov, v različnih besedilih pa lahko prevladujejo značilnosti različnih vrst. V Modičevih besedilih so najbolj opazne značilnosti naslednjih novinarskih vrst:

- a) reportažna³³: »uporablja stanje, situacije, ki so posledice nepredvidljivih in ne nepredvidljivih dramatičnih dogodkov z več prvinami tako, da s pomočjo avtentične pripovedi in opisa atmosfere, ljudi in odnosov z literarnimi sredstvi ukine distanco med naslovnikom ter krajem in časom dogajanja. /.../ Avtor je v tekstu nevtralen v vrednotnem smislu (kar za Modica sicer ne velja, op. Š. K.) in izrazito prisoten z originalnim stilom in uporabo posebnih, zaznamovanih jezikovnih sredstev« (Košir, 1988: 79–80).

³³ Čeprav Modičeva besedila uvrščam v interpretativno zvrst, imajo v sebi tudi značilnosti reportažne vrste. To Koširjeva v svoji knjigi sicer uvršča v informativno zvrst, vendar je zaradi svojih lastnosti čisto na meji z interpretativno.

- b) pogovorna³⁴: poroča o novinarjevem pogovoru z javnosti zanimivo osebnostjo ali o aktualni tematiki, avtor s svojimi mnenji v pretežni meri ni prisoten, njegova pravladujoča drža je nevtralna (za Modica slednje spet ne velja, op. Š. K.) (Košir, 1988: 82).
- c) komentatorska: »pojasnjuje ozadje večjega dogodka z večjim številom prvin, ki se po objavi v vesti naslovniku kaže kot nepredvidljiv in nedoumljiv, tako da dogodek umesti v logiko naravnega reda vzroka in posledic. /.../ Sporočevalec je v tekstu prisoten s svojim mnenjem, ki ga mora argumentirati do tolike mere, da v naslovniku zbudi občutek logične zgotovitve prav tega dogodka, ki zdaj postane umljiv« (Košir, 1988: 85).
- d) člankarska: »z analizo razmerij razloži družbeno pomembne pojave, procese in stanja tako, da odgovori na vrsto naslovnikovih vprašanj o zadevnem predmetu in ustvari iluzijo, da po prebranem članku naslovnik ve o zadevi dovolj; da pozna različne poglede nanjo, da razume njen nastanek in razvoj. Z raziskovalno in analitično metodo se članek bliža znanstvenemu preučevanju /.../ Jezik članka je stvaren, brez ekspresivnega izrazja, avtor je v tekstu angažiran, od dogajanja pa distanciran« (ne velja za Modica, op. Š. K.) (Košir, 1988: 86).
- e) portretna: »slika osebo tako, da jo naslovnik doživi kot osebnost, za katero zdaj ve, kakšen človek je. /.../ jezik izbira ekspresivno izrazje, s katerim je avtor v tekstu vidno prisoten« (Košir, 1988: 89).

»Vsaka stvar, ki jo napišem, je po svoje komentar. Stvar poskušam komentirati ne glede na to, ali gre za reportažo, intervju, recenzijo, kritiko. Poskušam zavzeti določeno stališče in sporočiti svoj komentar. Želim, da bralec jasno ve, ali mi je nekaj všeč ali ne,« je v intervjuju dejal Modic (2005; gl. Priloga B). S povedanim se glede na analizirano gradivo strinjam, saj so značilnosti komentarja prisotne v vsakem besedilu – avtor v njem z argumenti bralcu sporoča svoje mnenje in skuša tako vplivati tudi na njegova stališča. Kar ugotavlja Vreg (2002: 42) za feljton, lahko trdim tudi za analizirana Modičeva besedila. Namreč, da lahko vsaka rubrika objavlja različne novinarske (in publicistične, op. Š. K.) oblike, zato moramo ugotoviti, da oblike niso primarna kategorija, ampak jih moramo pojmovati v smislu enotnosti z idejami in snovmi.

³⁴ Tudi pogovorno vrsto, v katero sodijo žanri intervju, anketa, dialogizirano poročilo, izjava in okrogla miza, Koširjeva uvršča v informativno zvrst, vendar so redki Modičevi prispevki, ki ne bi vsebovali niti ene izjave.

7. ZAKLJUČEK

V zaključku diplomskega dela bom še enkrat povzela ključne ugotovitve analize 87 besedil Maxa Modica, ki so v Mladini izšla od začetka leta 1994 do konca leta 2003. Najprej sem opredelila, kaj je pornografija, družbeni pojav, o katerem govorijo avtorjevi prispevki. Skladno z njegovim pojmovanjem pornografije izključno kot žanra oz. zvrsti zabavne industrije za odrasle sem sprejela kombinacijo definicij s spleta: Pornografija je eksplicitno slikanje/opisovanje ali razkazovanje spolne aktivnosti v literaturi, filmu ali fotografiji, katerega namen je zbujanje erotičnih, ne pa estetskih čustev; torej je namen pornografskega gradiva zbujanje spolne vznburjenosti. Druga definicija se nanaša na slikovno gradivo, vendar velja tudi za pisano besedo, saj gre za isto vsebino, ki jo bralec v glavi pretvori v podobo. Pravi pa, da pornografija pomeni mirujoče ali gibljive slike, na katerih so navadno različno gole ženske, ki pozirajo ali pa nastopajo v erotičnih dejanjih z moškimi, drugimi ženskami, živalmi, napravami ali drugimi rekviziti.

Modičeva besedila sem analizirala kronološko, po istem zaporedju, kot so bila objavljena. Ugotovila sem, da so se v Mladini redno začela pojavljati na začetku leta 1994, ko je bil glavni urednik Robert Botteri. Sprva so bile to predvsem krajše recenzije stripov in zgoščenk ter vesti iz filmskega sveta, saj je Modic takrat pisal tudi za Delo. V nadaljevanju je njegovih prispevkov čedalje več in tudi vedno daljši so. V začetku leta 1997 je funkcijo glavnega urednika Mladine prevzel Jani Sever, prispevki o pornografiji pa so naslednje leto postali tednikova stalnica in se od takrat pojavljali povprečno vsak četrti teden z izjemo leta 2003, ko smo jih lahko brali vsakih štirinajst dni. Število in obseg prispevkov sta se s Severjevim prevzemom funkcije glavnega urednika sicer povečala, vendar menim, da vzrok ni bila bolj liberalna uredniška politika, ampak Modičeva odločitev, da bo pisanje za Mladino njegova prioriteta. Da menjava urednika ni imela zveze z njegovim pisanjem, je potrdil tudi avtor sam (2005; gl. Priloga B). Prenehal je z ocenjevanjem stripov in nato še zgoščenk ter se povsem posvetil pornografiji in njej podobnim področjem, kar je nato spodbudilo tudi razvoj njegovega avtorskega stila. Modičevo besedišče je namreč pridobilo številne nove izraze, med katerimi je velika večina stilno zaznamovanih. Če bi torej pri odgovoru na drugo delovno vprašanje upoštevala izključno statistiko, potem bi morala reči, da se je z zamenjavo urednikov spremenila tudi uredniška politika oz. z njo Modičevo besedišče ter obseg in število njegovih prispevkov. Ker tudi po avtorjevih zagotovilih uredniki nanj niso vplivali,

lahko zatrdim, da se je Modičev osebni stil razvijal izključno na osnovi njegovega večletnega dela.

Na osnovi analiziranih besedil sem avtorjevo pisanje uvrstila v publicistični stilni tip. Pri obravnavanju tretjega delovnega vprašanja sem ugotovila, da Modičevih besedil ne morem opredeliti kot določen žanr, saj se v njih značilnosti različnih publicističnih in novinarskih žanrov prepletajo in torej ne gre za čisti tip. Na avtorja namreč ne vplivajo žanrske omejitve, ampak se posveča samo vsebini povedanega. Kot o nastanku novih žanrov pravi Koširjeva (1988: 50), se ti pojavijo, ko se komunikacijske okoliščine radikalno, revolucionarno spremenijo. Kljub temu menim, da Modičevih besedil ne moremo označiti za nov žanr, ki bi nastal iz tega razloga. Gre zgolj za prepoznavno mešanico številnih žanrov, besedilu pa bolj kot njihove značilnosti pečat daje publicistov osebni stil pisanja oz. njegova izbira besed.

Z analizo Modičevega besedišča sem odgovorila na tretje delovno vprašanje. Ugotovila sem, da zaradi obravnavane tematike njegova besedila vsebujejo številne stilno zaznamovane besede in besedne zveze. Med temi je bilo največ pogovornih izrazov, neologizmov in vulgarizmov, veliko je bilo tujk in sposojenk, terminov in citatnih besednih zvez. Našla sem trope vseh vrst (metafore, komparacije, personifikacije, veliko ukrasnih pridevkov in fraz ter metonimije in antonomazije), med figurami pa so izstopali perifraze, ironizmi, zamolki in retorična vprašanja. Obenem vse ugotovitve diplomskega dela kažejo, da vsebina Modičevih prispevkov v največji meri vpliva na njegov osebni stil. Gre za prenos tabuizirane teme v jezik, kamor avtor prenaša tudi "pornografsko" besedišče.

Ob upoštevanju vsega ugotovljenega lahko sklenem z odgovorom na naslovno vprašanje, ali gre pri Modicu za pisanje o pornografiji ali za pornografijo samo. Menim, da avtor v svojih prispevkih o tej veji zabavne industrije samo piše, saj je njegov namen predvsem detabuizirati temo in jo približati širokemu krogu bralcev. Na tem področju včasih zavzema pozitivna, včasih negativna stališča, torej včasih hvali, drugič kritizira. Javnost seznanja z zgodovino pornografije in s tem, kaj se v tej industriji dogaja danes (zakonodaja, odnosi med akterji, komercializacija spolnosti in dobiček, ki ga ta prinaša, stanje doma in v tujini). Edina argumenta, zaradi katerih bi prispevke lahko označila kot pornografske, sta tematika in uporaba številnih (vulgarnih) izrazov, vendar na drugi strani manjka pomembna – če ne celo najpomembnejša – zahteva, torej namen spolno vzburiti bralca. Pornografija je torej samo

vsebina Modičevih besedil, vendar pa – kot sem že zapisala – skupaj s tematiko v svoja besedila vnaša tudi besede in besedne zveze, ki jih najde prav na področju, o katerem piše.

V diplomskem delu obravnavani stil pisanja je slikovit, izrazit in prepoznaven. Zelo opazno je na eni strani vnašanje številnih prvin iz neknjižnih zvrsti jezika v sicer knjižno besedilo, medtem ko na drugi strani avtor na nekaterih mestih uporablja ozko strokovne termine in širšemu krogu bralcev nepoznane tujke. S slednjim se oddaljuje od stilne norme publicistike, ki naj bi bila namenjena in torej tudi razumljiva širokemu občinstvu. Kot je povedal tudi Modic sam (2005; gl. Priloga B), se stil, ki te odraža, izoblikuje, če redno pišeš oz. ustvarjaš. Po njegovem so pisci brez osebnega stila, po katerem jih lahko takoj prepoznamo, nezanimivi. Modičev stil je dovolj originalen, da ga lahko bralec prepozna že po nekaj bolj skrbno prebranih prispevkih. Za končni stilni učinek je pomembna izraba stilno nasprotnih sredstev, značilna za publicistični jezik nasploh. Jezik v obravnavanih besedilih je kramljajoč, kar avtor doseže s pogosto uporabo pogovornih in slengovskih izrazov ter vulgarizmov. Pornografija se navadno uresničuje v zasebni sferi, zato je po Modičevem mnenju (2005; gl. Priloga B) o njej lažje kot v knjižnem pisati v pogovornem jeziku. Njegov stil pisanja je vedno isti, ne glede na to, da so zgodbe vsebinsko različne. Čeprav enkrat napiše intervju, drugič reportažo, naslednjič portret itd., v svojem besedilu vedno uporablja iste stilne prvine.

SEZNAM GRAFOV

Graf 3.1: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na letnico objave	7
Graf 4.1: Odstotek obravnavanih velikih naslovov glede na funkcijo	41
Graf 5.2: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na vrsto njihovega uvoda	52
Graf 5.2: Odstotek obravnavanih prispevkov glede na vrsto njihovega zaključka	53

LITERATURA IN VIRI

- 1) Bešter, Marja, Martina Križaj Ortar, Marija Končina, Mojca Poznanovič in Mojca Bavdek (2001): *Na pragu besedila 2*. Ljubljana: Založba Rokus.
- 2) Davidson, Donald (1998): Kaj pomenijo metafore. V: Kante, Božidar (ur.). »Kaj je metafora?«. Ljubljana: Krtina, 191–210.
- 3) Dular, Janez, Rafka Kirn, Marija Kolar in Breda Pogorelec (1983): *Slovenski jezik II*. Maribor: Založba Obzorja.
- 4) Dular, Janez in Tomo Korošec (1998a): *Slovenski jezik 3*. Maribor: Založba Obzorja.
- 5) Foucault, Michel (1998): *Zgodovina seksualnosti 2, Uporaba ugodij*. Ljubljana: ŠKUC.
- 6) Gradišnik, Branko (1993): *Angleško ali slovensko?* Maribor: Založba Obzorja.
- 7) Graham, Betsy P. (1993): *Magazine Article Writing, Second Edition*. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich.
- 8) Kanduč, Zoran, Damjan Korošec, Marko Bošnjak (1998): *Spolnost, nasilje in pravo*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani in Urad za žensko politiko.
- 9) Kalin Golob, Monika (2003a): *H koreninam slovenskega poročevalnega stila*. Ljubljana: Jutro.
- 10) Kalin Golob, Monika (2003b): *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.
- 11) Kmecl, Matjaž (1977): *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba Borec.
- 12) Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- 13) Korošec, Tomo in Janez Dular (1998b): *Slovenski jezik 4*. Maribor: Založba Obzorja.
- 14) Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.
- 15) Lenarčič, Simon (2004): *Popravopis*. Ljubljana: samozaložba.
- 16) Linz, Daniel, Neil Malamuth (1993): *Pornography*. Newbury Park: Sage Publications.
- 17) Logar, Nataša (2004): Nove tvorjenke v publicistiki. V: Poler Kovačič, Melita in Monika Kalin Golob (ur.). *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*. Ljubljana: FDV, 175–199.
- 18) Milosavljevič, Marko (2003): *Novinarska zgodba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 19) Nežmah, Bernard (1997): *Kletvice in psovke*. Ljubljana: Nova revija.
- 20) Ovidie (2005): *Pornomanifest*. Tržič: Učila International, založba, d. o. o.
- 21) Remic - Jager, Vera (1976): *Slovenski jezik*. Maribor: Založba Obzorja.
- 22) *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1994). Ljubljana: DZS.

- 23) *Slovenski pravopis* (1994). Ljubljana: DZS.
- 24) Searle, John (1998): *Metafora*. V: Kante, Božidar (ur.). »Kaj je metafora?«. Ljubljana: Krtina, 157–189.
- 25) Snoj, Marko (1997): *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- 26) Snoj, Marko (2003): *Slovenski etimološki slovar. Druga, pregledana in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Modrijan založba.
- 27) Toporišič, Jože (1973): *Slovenski knjižni jezik 4*. Maribor: Založba Obzorja
- 28) Toporišič, Jože (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- 29) Toporišič, Jože (2000): *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- 30) Trdina, Silva (1973): *Besedna umetnost II. del, Literarna teorija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 31) Verovnik, Tina (2002): *Dinamika knjižnojezikovne norme*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- 32) Vreg, France (2002): *Feljton: novinarske, polliterarne in literarne oblike na Slovenskem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

VIRI

- 1) Dora, Milena (2005): »Psovke niso naše najmočnejše orožje«. *Nedeljski dnevnik*, 23. oktober 2005: 16–17.
- 2) *Hyperdictionary*, <http://www.hyperdictionary.com/dictionary/pornography> (8. 10. 2005)
- 3) *Mediaawareness*, www.mediaawareness.ca/english/resources/educational/overheads/ethics/definitionpornography.cfm (8. 10. 2005)
- 4) Modic, Max (2003): »Male skrivnosti velikega biznisa«. *Mladina*, 10. februar: 50–51.
- 5) Modic, Max (2003): »Orožje za množično pohujševanje«. *Mladina*, 3. marec: 46–48.
- 6) Modic, Max (2003): »Temna stran poželenja«. *Mladina*, 5. maj: 21–25.
- 7) Modic, Max (2005): Osebni razgovor s Špelo Kranjc

PRIMARNI VIRI

- 1) Modic, Max (1994): »Kekec«. *Mladina*, 3³⁵, str. 42.
- 2) Modic, Max (1994): »Here are the young men«. *Mladina*, 3, str. 43.
- 3) Modic, Max (1994): »Super erotika«. *Mladina*, 4, str. 31.
- 4) Modic, Max (1994): »Detektivi in dame«. *Mladina*, 4, str. 31.
- 5) Modic, Max (1994): »Moški svet«. *Mladina*, 8, str. 32.
- 6) Modic, Max (1994): »Zadnja taksistova skušnjava«. *Mladina*, 8, str. 32.
- 7) Modic, Max (1994): »Umazane igre igrajo se z nami, zakaj se jih ne bi igrali še sami?«. *Mladina*, 36, str. 34–43.
- 8) Modic, Max (1994): »Da ne bi bolelo«. *Mladina*, 48, str. 60–61.
- 9) Modic, Max (1994): »Nadaljevalni tečaj«. *Mladina*, 48, str. 61.
- 10) Modic, Max (1995): »Zvito & zeleno & zakrito«. *Mladina*, 7, str. 52.
- 11) Modic, Max (1996): »Ljubezen, hladnejša od smrti«. *Mladina*, 37, str. 43–46.
- 12) Modic, Max (1996): »Oldies but goldies«. *Mladina*, 40, str. 52–53.
- 13) Modic, Max (1996): »Seks in politika«. *Mladina*, 40, str. 52.
- 14) Modic, Max (1996): »Videosex po slovensko«. *Mladina*, 43, str. 48–52.
- 15) Modic, Max (1996): »O metrih seksa«. *Mladina*, 45, str. 58.
- 16) Modic, Max (1997): »Hotno, potno in motno«. *Mladina*, 1, str. 55.
- 17) Modic, Max (1997): »Moška os sveta«. *Mladina*, 39, str. 42–44.
- 18) Modic, Max (1998): »Vaš seks v letu 1998«. *Mladina*, 1, str. 54–55.
- 19) Modic, Max (1998): »Z bičem po riti«. *Mladina*, 8, str. 43–45.
- 20) Modic, Max (1998): »Novokomponirana pornografija«. *Mladina*, 28, str. 48–50.
- 21) Modic, Max (1998): »Gole punce na podstrešju«. *Mladina*, 30, str. 48–49.
- 22) Modic, Max (1998): »Kam so šle vse rožice?«. *Mladina*, 33, str. 39–41.
- 23) Modic, Max (1998): »Avto boljši od seksa«. *Mladina*, 40, str. 40–41.
- 24) Modic, Max (1998): »Štirje smo najboljši par«. *Mladina*, 42, str. 36–38.
- 25) Modic, Max (1998): »Swing po domače«. *Mladina*, 42, str. 38–39.
- 26) Modic, Max (1998): »Misterij orga(ni)zma«. *Mladina*, 44, str. 43.
- 27) Modic, Max (1998): »Svet užitka«. *Mladina*, 46, str. 46–47.
- 28) Modic, Max (1998): »Vroče noči, vroči dnevi«. *Mladina*, 47, str. 48–50.
- 29) Modic, Max (1998): »Vroče noči, vroči dnevi – 2.«. *Mladina*, 48, str. 48–50.

³⁵ Po pravilih bi morala na tem mestu stati številka letnika, vendar ga pri Mladini že dolgo ne pišejo več. To število zato pomeni številko revije.

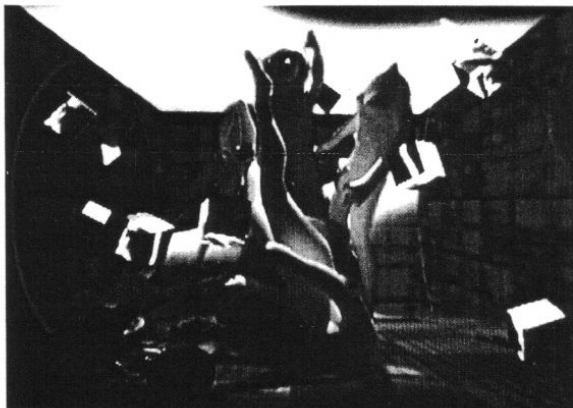
- 30) Modic, Max (1998): »Vroče noči, vroči dnevi – 3.«. *Mladina*, 49, str. 46–48.
- 31) Modic, Max (1998): »Splet sexa«. *Mladina*, 50, str. 44–46.
- 32) Modic, Max (1998): »Vroče noči, vroči dnevi – 5.«. *Mladina*, 51, str. 46–48.
- 33) Modic, Max (1999): »Porno terorizem«. *Mladina*, 4, str. 36–37.
- 34) Modic, Max (1999): »Erotična propaganda«. *Mladina*, 11, str. 54–55.
- 35) Modic, Max (1999): »Vodni športi v spalnici«. *Mladina*, 29, str. 61.
- 36) Modic, Max (1999): »Ultra hardcore«. *Mladina*, 40, str. 50–51.
- 37) Modic, Max (1999): »Fetišistični overdose«. *Mladina*, 46, str. 49–53.
- 38) Modic, Max (1999): »Rent a sex«. *Mladina*, 51, str. 53.
- 39) Modic, Max (2000): »Cesarstvo čutil«. *Mladina*, 10, str. 54–56.
- 40) Modic, Max (2000): »V podzemlju seksa«. *Mladina*, 11, str. 47–50.
- 41) Modic, Max (2000): »Slovenska porno obrt«. *Mladina*, 13, str. 47–50.
- 42) Modic, Max (2000): »Misterij Onanovega greha«. *Mladina*, 27, str. 52–54.
- 43) Modic, Max (2000): »742 batin«. *Mladina*, 32, str. 48–50.
- 44) Modic, Max (2000): »Veliko seksa, nekaj laži in porno trakovi«. *Mladina*, 35, str. 48–50.
- 45) Modic, Max (2000): »Nenavadne spolne prakse«. *Mladina*, 48, str. 43–46.
- 46) Modic, Max (2001): »Dobre vibracije«. *Mladina*, 2, str. 47–48, 51.
- 47) Modic, Max (2001): »Dildomanija«. *Mladina*, 2, str. 49–50.
- 48) Modic, Max (2001): »Drugi obraz ženske«. *Mladina*, 9, str. 46–47.
- 49) Modic, Max (2001): »Slovenski pari intimno«. *Mladina*, 16, str. 43–45.
- 50) Modic, Max (2001): »Seks? Posel, kot vsi drugi«. *Mladina*, 34, str. 56–58.
- 51) Modic, Max (2001): »Prihaja ... prihaja mi«. *Mladina*, 41, str. 52–53.
- 52) Modic, Max (2001): »Ku ku, gole bejbe«. *Mladina*, 42, str. 64–65.
- 53) Modic, Max (2001): »Miti in dejstva o obrezovanju«. *Mladina*, 46, str. 50–51.
- 54) Modic, Max (2001): »Mala moška plastika«. *Mladina*, 49, str. 54–55.
- 55) Modic, Max (2002): »Globoko grlo Linde Lovelace«. *Mladina*, 4, str. 56–57.
- 56) Modic, Max (2002): »Porno iz domače spalnice«. *Mladina*, 5, str. 52–53.
- 57) Modic, Max (2002): »Kaj rajca Slovence«. *Mladina*, 10, str. 50–51.
- 58) Modic, Max (2002): »Boli tiste, ki gledajo«. *Mladina*, 11, str. 50–51.
- 59) Modic, Max (2002): »Spolne navade Slovencev«. *Mladina*, 18, str. 19–23.
- 60) Modic, Max (2002): »Vsega hudega me brani«. *Mladina*, 21, str. 44–45.
- 61) Modic, Max (2002): »Perverzije naše vsakdanje«. *Mladina*, 27, str. 19–22.
- 62) Modic, Max (2002): »Z ritjo za kruhom«. *Mladina*, 30, str. 52–53.

- 63) Modic, Max (2002): »Ljubimec na poziv«. *Mladina*, 32, str. 50–51.
- 64) Modic, Max (2002): »Spiritualni potenciali spolnosti«. *Mladina*, 41, str. 50– 51.
- 65) Modic, Max (2002): »O seksu z ljubeznijo«. *Mladina*, 42, str. 44–46.
- 66) Modic, Max (2002): »Erotik über alles«. *Mladina*, 45, str. 41–44.
- 67) Modic, Max (2002): »Šarm testosterona«. *Mladina*, 48, str. 48–50.
- 68) Modic, Max (2002): »Ste istospolno usmerjeni?«. *Mladina*, 51–52, str. 62–63.
- 69) Modic, Max (2003): »Sam svoj gonzo«. *Mladina*, 2, str. 50–51.
- 70) Modic, Max (2003): »Male skrivnosti velikega biznisa«. *Mladina*, 6, str. 50–51.
- 71) Modic, Max (2003): »Orožje za množično pohujševanje«. *Mladina*, 9, str. 46–48.
- 72) Modic, Max (2003): »Trda erotika kot trda droga«. *Mladina*, 11, str. 58–59.
- 73) Modic, Max (2003): »Dobra vaga v nebesa pomaga«. *Mladina*, 13, str. 48–49.
- 74) Modic, Max (2003): »Monotonija ubija«. *Mladina*, 17, str. 48–50.
- 75) Modic, Max (2003): »Temna stran poželenja«. *Mladina*, 18, str. 21–25.
- 76) Modic, Max (2003): »Šarm XXXplicitnega«. *Mladina*, 26, str. 47.
- 77) Modic, Max (2003): »Nedolžna srca, čiste duše«. *Mladina*, 28, str. 46–47.
- 78) Modic, Max (2003): »Grešne sestre«. *Mladina*, 30, str. 48–49.
- 79) Modic, Max (2003): »Praznik moških organov«. *Mladina*, 32, str. 52–54.
- 80) Modic, Max (2003): »Visoke pete, nizke strasti«. *Mladina*, 33, str. 46–47.
- 81) Modic, Max (2003): »Prolegomena za hardcore«. *Mladina*, 36, str. 52–53.
- 82) Modic, Max (2003): »Najboljša dekleta našega življenja«. *Mladina*, 37, str. 46–48.
- 83) Modic, Max (2003): »Za centimeter več«. *Mladina*, 39, str. 52.
- 84) Modic, Max (2003): »Noči do jutra v Budimpešti«. *Mladina*, 40, str. 52–53.
- 85) Modic, Max (2003): »Hej, Slovanke«. *Mladina*, 43, str. 50–52.
- 86) Modic, Max (2003): »Črno belo v pornografskih barvah«. *Mladina*, 46, str. 52–53.
- 87) Modic, Max (2003): »Dobri stari kamkorder«. *Mladina*, 48, str. 52–53.

Prihaja...prihaja mi

Iku, japonski tehno pornič, je priložnost za razmislek o zaščiti pornografije pred neodgovornim umetniškim izživljanjem

Max Modic

Začelo se je zelo retro. Na pločniku, kjer se mase običajno drenjajo za mesni burek in druge *nobel* dobrote hitre kulinarike, so se prejšnji torek zvečer grozdi osebkov pomikal v nasprotni smeri, proti vходу v dvorano Kinoteke. Pred blagajno so se nagneli kot v starih časih, v drugi polovici osemdesetih, ko je videorekorder premoglo vsako tisoče gospodinjstvo. Takrat so v hramu sedme umetnosti enkrat do dvakrat na mesec zasakali *Andaluzijskega psa* in *Zlato dobo*, da smo lahko na debudni študentje družboslovnih ved ob kili cenene črne vina na ajzenponu še pozno v noč premlevali in modro razpredali o nadvse zlovesčih sporočilih, ki sta jih gospoda Dali in Bunuel zakodirala v svoji nadrealistični miniaturni. Pozornemu gledalcu se je kakopak že med prvim gledanjem utrnilo tisto, kar je zabavski *Avida Dollars* a.k.a. *Salvador Dali* v kasnejših intervjujih čisto poudarjal, in sicer da je tisti, ki trdi, da razume Andaluzijskega psa, faliran umetnik ali resen kandidat za polnopravno članstvo v kateri od psihiatričnih ustanov. Češ tudi on in Luis sta bila nekoč mlada in navihana, rada sta se šalila na račun tradicionalno tumpaste publike, ki predvidljivo odreagira na vsak še tako benigni eksces, potem pa si izmišlja izgovore, s katerimi bi karseda učeno opravičila tisto, čemur normalni ljudje z eno besedo rečejo radovednost.

V torek zvečer sem v spopadu z radovednostjo podlegel tudi sam. V

okviru Mesta žensk, mednarodnega festivala sodobnih umetnosti, ki vsako leto poln izbrane ženske svetovne bušne v prestolnico, so v dvorani Kinoteke rolali japonski znanstveno-fantastični pornografski film. Ker se težko uprem že vsakemu od naštetih treh pridevnikov posebej, si navsezadnje nisem mogel kaj, da ne bi napasel firbca ob filmu, ki se diči z vsemi tremi naenkrat ter za dobro mero navrže še žensko režiserko in zagoneten naslov *IKU*.

Razmajani, spužvasti in zategadelj najbrž tudi primerno vpojni kinotečni sedeži in zatohla atmosfera dvorane, ki v kulturni ustanovi seveda ne more biti posledica hotne, potne sape fukabilnih eskapad željnega občinstva, marveč rezultat zaniknega prezračevanja, so dokaj verodostojno poustvarjali atmosfero kolektivnih masturbatorijev onkraj meja socialističnega samoupravljanja, kamor smo mulci radi uletavali v predvideorekorderjskih časih. Jep, torkova recimo temu simbolična generalka je uspela in zdi se mi, da je poleg intimnega Kompas Kinoteke edina dvorana v Ljubljani, ki ima vse glavne predispozicije za klasičen porno kino v vseh nostalgčnih odtenkih.

Potem se je začelo. Mikrofon je zacvilil in Koen Van Daele, eden od pooblaščenih ključarjev Mesta žensk ter vršilec dolžnosti selektorja in koordinatorja programa, je najavil režiserko Shu Leo Cheng, ki je posebej za to priložnost... Hej,

čakaj malo, stop! Kakšen ključar? Kakšen Koen Van Daele? Mar ni v vizumu, ki je omogočal vstop v Mesto žensk, eksplicitno navedeno, da bodo po novem "isto strategijo kakor pri spolu uporabili pri kategoriji 'barva polti' in izbrali samo umetnice, ki ne živijo in ne delajo v Evropi oziroma Severni Ameriki in/ali 'umetnice nebele polti'". Mar ni bila za manro Mesta žensk 2001 soglasno izbrana pesem Audre Lorde iz leta 1989, ki gre nekako takole: "Večina ljudi/tega sveta/je rumenih, črnih, /rjavih, revnih, / žensk, / nekristjanov/ in ne govori angleško. /Do leta 2000/bo imelo 20 največjih/mest sveta eno/skupno lastnost/nobeno ne/bo v Evropi/nobeno v ZDA." Mar ni bilo ugotovljeno: "Če nastopaš z 'bele', 'bogate', 'krščanske', 'angleško govoreče', 'evropske' pozicije, moraš izključevati, da lahko pokažeš na mehanizme izključevanja." (Kar je, z vsem dolžnim spoštovanjem, ista reč, kot če bi Janeza Belino potem, ko so ga naskočili skini, prefukali še mirovniki oziroma uradniki s kakega urada za enake možnosti, da bi s tem opozorili na pereč problem rasizma v družbi.)

No, po vseh teh nedvoumni pravilih igre se ti v vlogi glasnogovornika pred pričakovano porno atrakcijo pojavi Koen Van Daele. Ki je bel. Ki je Evropejec. Ki govori angleško. Ki je sofinanciran z naslova državnih institucij. In ki je - o, groza - moški! Predstavi pa nam umetnico, ki govori angleško. Ki živi in dela v Evropi in v ZDA. In ki za 75-

minutni digitalni kiber kič zagoni okoli pol milijona dolarjev. Ha!

Porn art

Kaj naj pomeni ta neprincipielnost, sem se spraševal, kam pelje ta polom mišljenja? I, kam le, v logičen sklep, da bo tudi napumpani japonski sci-fi porno od znotraj bolj votle sorte, od zunaj pa ga nič ne bo. Režiserka Shu Lea Cheng je bojda posebej za to priložnost prišla iz bavarske prestolnice in poudarila, da je presrečna, ker je lahko tukaj. Polnoštevilni avditorij jo je očitno navdal z optimizmom, zato ni pozabila omeniti, kako je bilo pred letom dni na festivalu Sundance, ko je med projekcijo filma skoraj polovica zbranega občinstva zapustila dvorano. "Nisem vedela, da seks tako vpliva na ljudi," se je pohecala in nas med vrsticami za hip navdala z lažnim upanjem, kako bomo vsak čas prisostvovali revoluciji na področju *porn arta*, nesluteni avtorski drznosti, razuzdanemu parjenju, voajerskemu stampeu in prepodu pornografskih prvin, katerih vizualni udar je bil vsekakor *much too much* za blazirane želodčke ameriške publike, ki prisega na eterične koncepte umetnosti. Oh, nisem se mogel bolj motiti. Že pol ure kasneje mi je bilo kristalno jasno, zakaj je v Egyptian Theatre v ameriški zvezni državi Utah, menda najbolj konzervativni državi na svetu, projekcijo zapustila le polovica občinstva. Ker je preostala polovica gledalstva zaradi *overdosea* dolgčasa najverjetneje zaspala.

"Filma nisem posnela, da bi se ob njem samozadovaljevali. Posnela sem ga zaradi kolektivnega orgazma." Šur, ampak fino bi bilo, če bi začela pri orgazmičnem kolektivu, ki bi v pogledu naključnega gledalca ustvaril vsaj bežno iluzijo, da gledamo nekaj, kar se deklarira kot japonski sci-fi pornjak. Kaj je pravzaprav specifična porničev *Made in*

spola komajda še vzdržujeta socialne stike.

Ujetništvo svobode

Vsaka filmska zvrst ima svoje prekletstvo: hororji moralno večino in šolske psihologe; trilerji inteligentni kvocient publike, ki je konstanta ne glede na število gledalcev; filmi katastrofe realnost; sci-fi do-

na transformira v orjaški dildo, ki ga obdelovancu ali obdelovanki povsem neopazno zarinejo v eno od telesnih odprtih in - zviz - posrkajo fukaški zapis. Drži, težko je ostati resen ob prizorih bele bunke, ki se vrtinči po nekakšni virtualni vagini, kar naj bi predstavljalo pogled od znotraj na proces pridobivanja podatkov. Material se potem skom-

dar gledam zato, da domišljija uporabljaja mene. Sicer pa filmu, ki ne premore niti ene erekcije, velikega plana koitusa in zunanje ejakulacije, težko rečeš pornič. Pa ženska senzibilnost gor ali dol. Če IKU že je pornič, potem je prototip slabega porniča, ilustracija definicije slabega porniča, kot ga je opredelil že Slavoj Žižek: "V (takem) porno-fil-

Japan? Japonci porno filme snemajo tako kot povsod po svetu, finta je v tem, kako jih potem predvajajo. Cenzorske zapovedi namreč velevajo, da je treba genitalije, penetracije in pogosto tudi sramne dlake brezpogojno zakriti, zato se ne čudite preveč, če bo bistvo ostalo očem skrito, tudi ko si boste v sobi kakega japonskega hotela zaželeli zasoljene eksotične pornografske ponudbe tamkajšnjih kabselskih operaterjev. Nad prizori strumnih tičev in hotnih špranj v akciji se preprosto ne boste mogli naslajati, ker jih bodo tako na velikih kot na malih ekranih prekrivala satovja iz kvadratkov. Na cenzurne posege so se po besedah producenta Asaia Takashija Japonci navadili do te mere, da si ga drkajo na digitalne mozaike. Kaj pa jim preostane drugega, ne. Zgodba se v obliki belih madežev ali barvnih zmazkov na ključnih mestih ponovi tudi pri japonskih eksplicitnih oziroma *hentai* stripih in risankah. Jep, zato je necenzurirana japonska pornografija, bodisi risana bodisi filmana, med zbiralci tako čislana, necenzurirano japonsko pornografijo pa zaenkrat v neomejenih količinah najdete samo na svetovnem spletu. Japonski trg je kljub temu preplavljen s seksualno eksplicitnimi publikacijami, kar Nobuyoshi Araki, sijajni fotograf tokijskega pornografskega undergrounda, ki je v dvajsetih letih dela objavil skoraj sto monografij, tolmači kot manifestacijo frustracij neke rigidne družbe, v kateri oba

mišljijski vakuum; komedije Adama Sandlerja; romance Julio Roberts; slovenski film Filmski sklad RS. In porniči? Ja, tudi porničem je zavdala nadloga - umetnice in umetniki. Točneje, umetnice in umetniki, ki si s pornografsko žanrsko ikonografijo umetno bildajo rating, na osnovi katerega nato muzej sodobne umetnosti in tematsko zaokroženim festivalom prodajajo toplo vodo po butičnih cenah. Medijska umetnica Shu Lea Cheang je film *IKU - iku* pomeni *ich komune* po japonsko - zakoličila kot metaforo za seksualno svobodo, ki jo omogoča internet, osnovna podmena filma pa naj bi bila naša navezanost na tehnologijo oziroma to, kako je tehnologija podaljšek naše identitete. Za ohlapien vsebinski okvir je služil *Iztrebljevalec* Ridleyja Scotta, ali točneje njegov uvod, kjer je govora o enotah iztrebljevalcev, posebnih policijskih oddelkov, ki dobijo ukaz, da vsakega replikanta, ki se vrne na Zemljo, takoj pokončajo. "Za to dejanje niso uporabljali izraza usmrtitev. Rekli so mu *upokojitev*," zvemo v *Iztrebljevalcu*. V *IKU*-ju imamo opravlja z misteriozno korporacijo Genom, ki razvije linijo posebej jebozovnih replikantov s skupnim nazivom *IKU*, njihova naloga pa je pridobivanje podatkov o človeškem orgazmu, do katerih se kakopak dokopljajo tako, da fukajo s čimveč pripadniki človeške vrste. "Za to dejanje ne uporabljajo izraza *ljubezen*. Rečejo mu *seks*." *IKU* bejbam se v trenutkih ekstaze zgornja okonči-

primira na čip, čipe pa se nabuta v prodajne avtomate. In ko si zaželite seksualnih doživetij, preprosto zavijete do takega avtomata, kupite čip, ga frcnete v mobi ter priključite *IKU* zapis, ki najbolj ustreza tako vašim potrebam kot vašemu libidu. In nepopisno uživate. No ja, vsekakor bolj kot gledalci tega odrevenlega eksperimenta, zaporedja namišljenih penetracij, deprimirajoče mlahavih kurcev, brenčočih dildov, ki jih namesto moškega mesa v velikih planih tja v tri krasne lizljaje, goltajo, fafajo, grizljajo in cmokljajo ženski obrabi, tehno nabijanja, plastičnega kičeraja, monotonega pobjiskavanja, garažnih efektov na

mu igralci že z načinom igre izdajajo, da igrajo v porno-filmu: igrajo na tak način, da dajo vnaprej vedeti, kako gre za behav razgovor, ki služi zgolj kot pretveza za "tisto pravo" in ga je zato treba čimprej opraviti. Zdi se torej, kot da bi akterji v filmu posedovali neko nemogočo vednost, da igrajo v porno-filmu, in se obnašali v skladu s to vednostjo." V *IKU*-ju se v skladu s to vednostjo obnaša popolnoma vse.

IKU je pač film, ki si je petnajst minut slave izboril po spletu srečnih okoliščin. Po zaslugi selektorjev, kakršni so naši, so ga najprej oklicali za prvi *hardcore* film, ki je kdajkoli doživel premiero na Sun-

Na cenzurne posege so se Japonci navadili do te mere, da si ga drkajo na digitalne mozaike.

nivoju otroškega igračkanja z novim kamkorderjem in voženj po podzemnih parkingih, kar naj bi dajalo vtis utesnjenosti in odtujenosti v nepopolni bodočnosti. Zelo subverzivno. Avtorsko. Progresivno. Jebeni dolgčas, vam rečem. Hvalnica najbolj konzervativnim konvencijam v odnosu do pornografije. Če bi v kinoteki zasukali *Doom Raiderja*, porno inakač *Lare Croft*, ali pa *Matrixxxx*, ki sta suma sumarum ubrana na popolnoma isto vižo, bi gledali vsaj profesionalno jebačino, tako pa smo bili deležni kvečjemu poučne lekcije, da avtorske vizije niso dovolj, da ti stopi. Bi moral med gledanjem uporabljati domišljijo? Pa kaj še, porniče ven-

danceu, nato pa so ga decembra lani zarolali še na londonskem inštitutu sodobnih umetnosti. Torej prav v času, ko je Velika Britanija krepko omilila zakonodajo v zvezi s pornografijo in uradno dovolila trgovanje z necenzuriranim seksualno eksplicitnim materialom. Mimogrede, Shu Lea Cheang trenutno sodeluje z Zentropo, firmo Larsa Von Trierja, točneje z njeno trdoerotično franšizo *Pussy Power*, specializirano za produkcijo tako imenovanih ženskih porničev. Kot verjetno še pomnite, je Lars Von Trier tisti danski režiser, ki za genoz dogme ni potreboval nič drugega kot en sam samcat fuk na pravem mestu in ob pravem času. ■

Priloga B

Pogovor z Maxom Modicem (Ljubljana, 18. maj 2005)

1. Vaši članki o pornografiji so se v Mladini redno in bolj pogosto začeli pojavljati l.

1998. Ali ima to kakšno zvezo s Severjevim prevzemom urednikovanja leto prej?

Pri Mladini sem se redno zaposlil l. 1993 in takrat sem začel tudi bolj redno pisati. Članki o pornografiji niso povezani z menjavo urednika, saj je bila Mladina vedno naklonjena marginalnim temam, ki smo se jih lotevali bolj direktno, tako da smo fenomene raziskali na kraju samem. Če smo se na primer odločili pisati o pornografiji v Sloveniji, smo to naredili zelo natančno – vse obiskali, pregledali vse časopise, povprašali vse ljudi, ki so želeli kaj povedati. Problem je nastal, ker nihče ni hotel nič povedati. Potem se je to področje začelo liberalizirati in ni bilo več tak babbav kot na začetku, kar se pozna tudi danes, ko pornografske revije dosegajo za Slovenijo kar velike naklade. Ko pa sem postal še urednik ene od teh revij (Vročega weekenda, op. Š. K.), se je stvar še bolj odprla, saj potrebuješ nekaj insiderjev in informacij izza kulisa, da lahko o tem malo bolj odkrito in poznavalsko pišeš, ne pa zgolj ugibaš.

2. So se možnosti za vaše delo z zamenjavo urednika kaj spremenile?

Ne, mislim, da se uredniška politika Mladine v zadnjih 12 letih ni prav veliko spremenila. So se pa spremenili drugi pogoji. Ko je bila l. 1989 v Sloveniji Cicciolina, smo v Mladini objavili njeno hard core fotko in se nam je zdelo to fajn. Časi so bili takrat drugačni, imeli smo naklado 80.000 izvodov in revijo prodajali po vsej Jugoslaviji. Če bi isto storili sedaj, bi to najverjetneje vplivalo na delež naročnikov in oglaševalcev. V tem je razlika ... Zdi se, da so se časi, kar se obrobni tem in komercializacije spolnosti tiče, liberalizirali, ampak se niso. Pogoji so postali še bolj zaostreni, ker je vedno bolj pomembna politična korektnost časopisa, sploh pa pri teh temah. Z uredniško politiko se moramo prilagajati čim širšemu krogu, nikogar ne smemo užaliti. Je pa res, da se tako kot povsod pozna razkorak med besedo in sliko. Napišeš lahko kar koli, pa ne bo nikogar motilo, če pa objaviš eno eksplicitno fotko, bodo vsi skočili v zrak. Na drugi strani pa imamo družinske časopise, ki objavljajo oglase za vroče linije, česar ne poznajo nikjer drugje na svetu.

3. Ste imeli kdaj težave s cenzuro ali so do sedaj vse vaše članke objavili takšne, kot ste jih napisali?

Ne, s cenzuro ne, ker moraš tudi sam vedeti, kako neko stvar predstaviti. Pri tem ne mislim na samocenzuro, ampak na širše sprejemljiv slog pisanja. Ni popolnoma žanrski, kot bi lahko bil, kot se o teh stvareh piše v pornografskem tisku, ampak gre za to, da stvar približaš tudi ljudem, ki jih ta tema zanima bolj površinsko, ne pa v detajle. Vedeti pa moramo, da to zanima vse, vendar nihče noče priznati, da to gleda, bere ... To je dvojna morala, ki je prisotna tako v vseh medijih, realnosti in reklamah kot pri občinstvu.

4. Kako to, da ste se odločili pisati prav o tej temi?

Sovpadle so določene stvari. Že v srednji šoli sem napisal nekaj seminarjev o pornografiji in tema me je zanimala tako s področja zabavne industrije in kot taka, torej kot žanr in kot fenomen.. In če te neka stvar zanima, začneš raziskovati, kako funkcionira. Pa tudi zato pornografija, ker je malo odrinjena, marginalizirana in nihče noče nič vedeti, čeprav so vsi pametni, vendar nihče ne zna nič pametnega povedati. Poskusil sem s konkretnimi članki in če ne bi imel kaj povedati, jih Mladina niti ne bi objavila. Kajti če je tekst v Mladini, pomeni, da je dober (*smeh*).

5. Kaj je za vas pornografija?

Sam jo jemljem izključno kot žanr, zvrst industrije zabave za odrasle. Ko sem odrasčal, so bili mainstream filmi namenjeni bolj odrasli publiki in so dali malo misliti, kar pa pride danes v kino, je večinoma posneto za nivo 11-letnika. Mislim, da se je vse tako zbanaliziralo, da je pornografija še edina stvar, ki ostane odraslim (*smeh*).

6. Mislite, da vam tako tematika kot medij dopuščata več svobode pri razvijanju osebnega stila pisanja, kot bi je imeli v drugih okoliščinah?

Mislim da, ker nimamo lektorjev, ki bi se delali pametne. Oni postavljajo vejice, stil pa pustijo. In če redno ustvarjaš, pišeš, se izoblikuje nek stil, in to si ti. Težko rečem, da lahko ločiš stil od človeka. Če pisec nima stila, po katerem ga v enem odstavku prepoznaš, je nezanimiv. Mislim, da so veliko bolj priljubljeni tisti, ki razvijejo svoj stil in imajo v njem prepoznavnost. Publika jih lažje sprejema kot objektivne poročevalce. Sam ne verjamem v objektivnost, saj je v vsem, kar ustvariš, nek osebni odnos.

7. Kaj ste po poklicu?

Gimnazijski maturant. Študiral sem sicer angleščino in francoščino, vendar študija nisem končal. Kot novinar sem samouk, po mojem pa je novinar lahko samo tisti, ki ima kaj povedati in zna informacije izbrskati na kraju samem.

8. Ali med pisanjem razmišljate o stilu in jeziku, ki ga uporabljate?

Stavek preberem, in če mi ni všeč, ga zbrišem. Preden kar koli napišeš, moraš to slišati v glavi, in če se ne sliši lepo, če ni malo "žmohtno", ampak suhoparno, sam raje ne napišem. Takrat razmislim, kako bi stavek drugače oblikoval in katero drugo besedo bi uporabil, da bi bolj zadela. Skratka, moraš poslušati, tekst pa mora teči. Nikoli ne rečem, da nekaj ni v mojem stilu, ker ne vem, kakšen je moj stil. Nikoli še nisem analiziral svojih tekstov in opazoval, kaj se ponavlja. Pa še to. Če lektorji pri nas kaj popravljajo, prej vprašajo. Ni potem tistega, da svojega teksta ne prepoznaš. Ko daš nalov in podnaslov, ostaneta, in če želijo kaj spreminjati, se pogovorijo z avtorjem. Kar je pri časopisih zelo redko ...

9. Kaj je po vašem mnenju značilno za vaš stil?

Ne vem. Mogoče to, da se kolikor se da izogibam politični korektnosti, kar se tiče mišljenja, pisanja in še posebej tematik. Ne bi bil rad tak, kot so vsi ostali, in pisal o politiki in s tiskovnih konferenc, ki jih prirejajo ministri. To ti omogoči, da nisi le novinar, ampak se malo preskusiš tudi kot pisatelj in v tekst vneseš svoje stališče, malo svojih nazorov in videnja sveta. Tudi sam zelo rad berem take tekste, ker iz njih izvem tudi nekaj o človeku; kaj ima rad in česa ne mara.

10. Od kod vam ideje za tako številne neologizme, metafore in druge zanimive izraze?

S terena. Če bi se lotil besede sestavljati v glavi, mislim, da bi zelo umetno zvene. Dobro je v tekst vklopiti izraz, ki ga pobereš na ulici. Da pa bi kake besede prav sam koval, to ne. Veliko izrazov je prevzetih iz srbohrvaščine, in ker nimajo slovenskih ustreznice, jih raje zapišem v originalu. Psi čuvaji lepe slovenščine nam to sicer zamerijo, da uvajamo veliko kroatizmov, anglizmov in drugih tujk, ampak to je stil, to je živ jezik. Če bi se vsi držali knjig, bi še vedno govorili in pisali tako kot Prešeren. Sam tudi na filmskem področju zelo podpiram uporabo narečij, saj ta dajejo jeziku pestrost. Ne moreš govoriti v knjižnem jeziku. Slovenščina ima veliko narečij in zato je zanimiva; to je tisto, kar dela ta jezik lep. Če se le

da, mora pisec v tekst vnesti nekaj iz svojega okolja, približati izraze, ki jih sicer pozna samo določeno okolje. To želim doseči tudi jaz.

11. Zakaj nekatere citatne besede, predvsem anglizme, včasih zapišete v izvirni obliki, včasih poslovenjeno, včasih tvorjenke skupaj, narazen ali z vezajem?

Ja, pa včasih jih zapišem v kurzivu, včasih v navednicah. To je stvar navdiha in se z njo niti ne ukvarjam. Ni nekega pravila, kako na primer napisati nek angleški izraz, ki je že popolnoma ustaljen (sprejet?, op. Š. K.). Odvisno je tudi od tega, ali želiš besedo v stavku poudariti. Če želiš, da gre mimo, jo pustiš takšno, kot je. Nenazadnje je odvisno, za koga pišeš in v kakšnem kontekstu. Primer: Če pišeš o pornografski zadevi, pišeš hard core kar hard core, ker vsi vejo, kaj je to, medtem ko v recenziji neke plošče daš isti izraz v kurzivo, da poudariš besedo, ki izstopa iz tega konteksta. Pravila, kako pišem te besede, pa nimam. Če le lahko, veliko raje kot knjižne izraze uporabljam besee iz slenga, ki so v tem krogu podomačene. Sem privrženec govornega jezika in mislim, da pri teh marginalnih temah sploh ustreza tak marginalni pristop. Moje tekste najprej prebere in popravi žena, tako da lektorji nimajo veliko dela. Včasih pa gre prav pri teh zloženkah za lektorski poseg, čeprav jih tudi sam ne zapisujem ustaljeno. Lektorji slovenskega jezika? To je država v državi. Zgodilo se mi je tudi že, sicer ne v Mladini, da so mi slovenili določene izraze. Poskušam paziti, da tekst čim bolj teče in da je čim bolj blizu tistemu, ki ga bere. In če izberem tujko, jo z namenom. Dobro je razširiti bralcu obzorja, naj včasih pogleda v slovar tujk.

12. Koga imate pred očmi, ko pišete – kako si predstavljate svojega tipičnega bralca?

Mislim, da gre za osebo mlajših let, nedefiniranega spola, ki v glavi nima kakšnih določenih predsodkov, je bolj liberalno usmerjena in zna misliti s svojo glavo. Če prebere nekaj, kar ji ne ustreza, skuša to razumeti, ne pa prepovedovati, napadati ali sesuvati. Torej dopušča različna mnenja, za kar pri svobodi nenazadnje tudi gre.

13. V kateri žanr bi uvrstili svoje članke oz. kateri žanri so v njih prepoznavni?

Vsaka stvar, ki jo napišem, je po svoje komentar. Stvar poskušam komentirati ne glede na to, ali gre za reportažo, intervju, recenzijo, kritiko. Poskušam zavzeti določeno stališče in sporočiti svoj komentar. Želim, da bralec jasno ve, ali mi je nekaj všeč ali ne. Gre za komentiranje in argumentiranje, mislim pa, da na primer pri reportažah in intervjujih ne uporabljam različnega stila.

14. Kakšne odzive dobivate?

Odzivi so zelo pozitivni ali zelo negativni, strogi ekstremi. Nekateri so dobesedno fani, drugi pa me sesuvajo in pljuvajo, kar je nenazadnje razumljivo, ker pišem o stvari, ki publiko deli. In prav te kontroverzne teme so najbolj zanimive. Opažam, da se prav pri tabuiziranih tematikah in politiki pojavlja fenomen, da bralci zavzamejo skrajna stališča. Grobo oceno dobim, če berem komentarje na Mladinini spletni strani. Glede na te ocenjujem, da je dve tretjini tistih, ki so zelo za, in ena tretjina tistih, ki so zelo proti.

15. Imate občutek, da ta tema v Sloveniji ni več tak tabu, kot je bila včasih?

Ni tabu, ampak še vedno malokdo upa priznati, da ga zanima. Zato v pogovorih z znanimi osebnostmi, če se le da, najprej vprašam to. Da vidim, kaj odgovorijo oz. kako se znajo izmakniti, če že nočejo odgovoriti.

16. Kako so na javnost vplivale zadnje afere z interneta?

Javnost so ti dogodki razdelili na dva skrajna pola, na tiste, ki početje teh deklet odobravajo in podpirajo, in na one, ki se nad tem zgražajo. Medijsko pa prevladuje struja, ki vse to moralizira.

17. Kako pridete do snovi za svoje prispevke sedaj, ko ste o pornografiji že toliko razkrili?

Najtežje, vendar najpomembnejše si je pridobiti zaupanje ljudi, ki so tvoji viri informacij. Od njih se ne smeš izolirati ali jih izkoristiti za senzacionalistično pisanje. Pomembno je, da ti zaupajo, da ne boš v medijih pljuval po njih.

18. Kako je s slikovnim materialom poleg vaših besedil?

Navadno naredim ožji izbor fotk ali drugega slikovnega materiala, končno odločitev pa sprejme urednik za fotografijo, ki skrbi za celotno podobo Mladine.